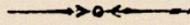

വി ഭ ര ന് .

പ്രസ്ഥകർത്താ:

കുഞ്ഞുപ്ര കുഞ്ഞുണ്ണിനായർ ബി. എ., ബി. എൽ.

മൈസൂർ വഴിയിൽ.

വി ഭു ര ന് .

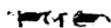

പ്രസ്താവകൻ:

കണ്ണമ്പ്ര കുഞ്ഞുണ്ണിനായർ എ., ബി. എൽ.
ചൈക്കോട്ട് വക്കീൽ.

1096.

PRINTERS :

THE MANGALODAYAM CO., LTD.,
TRICHUR.

(പകർപ്പവകാശം സ്വന്തം.)

[വില രൂപ 10.]

ശ്രദ്ധി ച ര ങ്ങ ൾ

ഭാഗം.	അദ്ധ്യായം.	സൂത്രം.
15	ധൃതമാഷ്ട്രം	ധൃതരാഷ്ട്രം
17	നണ്ണം	നല്ലവണ്ണം
18	അപ്രകാരം	അപ്രകാരം
58	സാധിനക്ഷതല്ല	സാധിക്കുന്നതല്ല
76	എടിയേയാണ്	എടിയേയാണ്

വി ഭു ര ന്.

ഒന്നാമദ്ധ്യായം

ഭാരതവർഷം പ്രകൃതിദേവിയുടെ കേളിരംഗവും സൃഷ്ടികർത്താവിന്റെ ഐശ്വര്യംകൊണ്ടും മാധുര്യംകൊണ്ടും പരിപൂർണ്ണമായിട്ടുള്ളതും ആകുന്നു. ഇത് മഹാപുരുഷന്മാരുടെ ജനസ്ഥലവും ധർമ്മിഷ്ഠന്മാരുടെയും കർമ്മശുഭന്മാരുടെയും ക്രീഡാക്ഷേത്രവും .വിലാസികളുടെ വിലാസഭവനവും ഭക്തീവനവും തപസ്വികളുടെ തപോവനവും സഞ്ജനങ്ങളുടെ ഏറ്റവും ചരിത്രലോകമായ ദേവാലയവും ആകുന്നു.

ഈ ഭാരതവർഷത്തിൽ ഏതൊരുകാലത്ത് ബ്രാഹ്മണ്യധർമ്മത്തിന്റെ പ്രബലമായ പ്രചാരം ഉണ്ടായിരുന്നുവോ, ഏതൊരു കാലത്ത് ജ്ഞികൾ ദേവഷികൾ ബ്രാഹ്മണർ ഇവരുടെ വേദോച്ചാരണഘോഷംകൊണ്ട് നാലുദിക്കും മുഴങ്ങിക്കൊണ്ടിരുന്നുവോ, ഏതൊരു കാലത്ത് ക്ഷത്രിയന്മാർ പോർകളിൽ വന്ന് തങ്ങളുടെ ശൗര്യവീര്യങ്ങളെ പ്രദർശിപ്പിക്കുകയും മല്ലയുദ്ധം ചെയ്ത് കഠിനങ്ങളെ ആശ്വൽഭരിതന്മാരക്കിത്തീർക്കുകയും സന്തോഷത്തോടുകൂടി വിജയമാല കഴുത്തിൽ ധരിച്ച് ത

ങ്ങൾ ഭാഗ്യശാലികളാണെന്ന് മനസ്സിൽ കരുതുകയും ചെയ്തിരുന്നവോ അക്കാലത്ത് വീരനും പരാക്രമിയും ആയ ശന്തനുമഹാരാജാവ് ഭാരതവർഷത്തിലെ ഏകകൂര്രാധിപതിയായി രാജ്യം വാണുകൊണ്ടിരുന്നു.

വളരെ പുരാതനകാലം മുതൽക്കുതന്നെ സോമവംശരാജാക്കന്മാരുടെ രാജധാനിയായിരുന്ന ഫസ്തിനംപുരം തന്നെയായിരുന്നു ശന്തനുമഹാരാജാവിന്റെ രാജധാനി. അദ്ദേഹം സിംഹാസനാരൂഢനായതിനുശേഷം തന്റെ സ്വന്തം മക്കളെപ്പോലെ അദ്ദേഹം തന്റെ പ്രജകളെപ്പരിചരിച്ചുവന്നു കുറേക്കാലം ഗംഗാദേവി അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭാര്യയായിരുന്നു. ഗംഗാദേവി ദേവവ്രതൻ എന്ന ഒരു പുത്രനെ മാത്രം ശന്തനുമഹാരാജാവിനു കൊടുത്ത് അദ്ദേഹത്തെ ഉപേക്ഷിച്ചുപോയി. ഈ ദേവവ്രതനാണ് കേൾവിക്കേട്ട ഭീഷ്മൻ.

ശന്തനുമഹാരാജാവിന് ഭാര്യയില്ലാതെയായി എങ്കിലും തന്റെ കർത്തവ്യകർമ്മങ്ങളിലും രാജ്യപരിപാലനത്തിലും അദ്ദേഹം വിമുഖത കാണിച്ചില്ല. ദൃഷ്ടന്മാരെ ശിക്ഷിച്ചും ശിഷ്യന്മാരെ രക്ഷിച്ചും ജനങ്ങളുടെ പ്രീതി സമ്പാദിച്ചും അദ്ദേഹം സ്വധർമ്മം രക്ഷിച്ചുപോന്നു. കറച്ചിറകോടുകൂടിയ പക്ഷി പറക്കുന്നതും കറച്ചുകൂടും മാത്രമുള്ള തേര് കാടിക്കുന്നതും ഏതുപ്രകാരം അസംഭവമാണോ അപ്രകാരം തന്നെ ഭാര്യയില്ലാത്ത ഒരുവൻ സംസാധർമ്മം നിർവ്വഹിക്കുന്നത് അസംഭവമാണെന്നുള്ള ധാരണയോടുകൂടി അദ്ദേഹം വീണ്ടും ഒരു ഭാര്യയെ

വേദംകൊണ്ട് നിശ്ചയിച്ചു. മുക്കുവന്റെ പുത്രിയായ മത്സ്യഗന്ധിയെ വിവാഹം ചെയ്താൽ കൊള്ളാമെന്നുള്ള മേഘം അദ്ദേഹത്തിന്നുണ്ടായി. ഇവളുടെ പേര് സത്യവതി എന്നായിരുന്നു.

അച്ഛൻ വിവാഹം ചെയ്യാൻ നിശ്ചയിച്ച വിവര മറിഞ്ഞപ്പോൾ ഭീഷ്മൻ വളരെ സന്തോഷമുണ്ടായി. അദ്ദേഹം താൻ തന്നെ മുക്കുവന്റെ കുടിയിൽ ചെന്ന് അച്ഛന്റെ അഭിപ്രായം അവനെ അറിയിക്കുകയും സത്യവതിയെ അച്ഛനു വിവാഹം ചെയ്തുകൊടുക്കേണമെന്നു പറയുകയും ചെയ്തു. എന്നാൽ, ഭീഷ്മൻ, ശാന്തനമഹാരാജാവിന്റെ പുത്രനാണെന്നും ഭാരതസംഗ്രാഹ്യത്തിനുള്ള അവകാശിയാണെന്നും അവൻ അറിഞ്ഞിരുന്നതുകൊണ്ടു പ്രസ്തുതവിവാഹത്തിന് അവൻ സമ്മതിച്ചില്ല. അച്ഛന്റെ പ്രീതിക്കുവേണ്ടി താൻ രാജ്യത്തിന് അധികരിയല്ലെന്നും താൻ ഒരിക്കലും വിവാഹം ചെയ്യുന്നതല്ലെന്നും ഭീഷ്മൻ മുക്കുവന്റെ മുമ്പിൽവെച്ചു സത്യം ചെയ്തു.

‘പുഷ്പങ്ങൾവരിപ്പിച്ചാരപ്പൊഴുതമരമര-
മതുരതംകണ്ടഭീഷ്മനെനൊക്കവേരമിട്ടാർ
ബ്രഹ്മജ്ഞനായഭീഷ്മരതുകാരണംനിത്യം
ബ്രഹ്മചാരികളിൽവെച്ചുത്തമനായാനല്ലോ.’

ഭീഷ്മരുടെ സത്യം കേട്ട മുക്കുവൻ സത്യവതിയെ മഹാരാജാവിന്നു വിവാഹം ചെയ്തുകൊടുക്കാൻ സമ്മതിച്ച് അവളെ ഭീഷ്മരുടെ കയ്യിൽ സമർപ്പിച്ചു. ഭീഷ്മൻ

അവളെ ഹസ്തിനാപുരത്തിലേക്കു കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോയി വിവാഹകാര്യം യഥായോഗ്യം നടത്തിച്ചു. മഹാരാജാവിനു സത്യവതിയിൽ ചിത്രാംഗദൻ എന്നും വിചിത്രവീര്യനെന്നും രണ്ടു പുത്രന്മാരുണ്ടായി. അവർ പ്രാപ്തി വരുന്നതിനുമുമ്പു ശന്തനു പരലോകം പ്രാപിച്ചു. പിന്നെ ചിത്രാംഗദൻ രാജ്യം ഭരിച്ചുതുടങ്ങി. ഏതൊക്കെ അദ്ദേഹം ചിത്രാംഗദൻ എന്ന ഗന്ധർവ്വനാൽ കൊല്ലപ്പെട്ടു. പിന്നെ വിചിത്രവീര്യൻ ഭാരതസംഗ്രാജ്യത്തിന് അധിപതിയായി വന്നു. അദ്ദേഹം കാശിരാജാവിന്റെ പുത്രിമാരായ അംബികയേയും അംബാലികയേയും വിവാഹം ചെയ്തു. അദ്ദേഹത്തിനെപ്പോലെ വിഷയംസൗന്ദര്യം സ്രീജിതനും ആയ ഒരു രാജാവ് ഇതിനുമുമ്പിൽ ചന്ദ്രവംശത്തിൽ ജനിച്ചിട്ടില്ലായിരുന്നു.

‘മൈക്കണ്ണിമർമിലഴിഞ്ഞുപോകാമ്പുമാന്നചൻ
 പാരമായ് രമിച്ചിതുബാലനായിരുന്നനേ
 മാരസംഗ്രാഹവേഗാൽ മരിച്ചാണെന്നേവേണ്ടു
 രാജയകുടുംബവെന്നോപ്യോധിയുണ്ടായമൃഗം
 രാജാവിനോടുവേറാസ്തന്നിതുകരരാജ്യം.’

വിചിത്രവീര്യൻ സന്തതികൂടാതെ കാലധർമ്മം പ്രാപിച്ചുതുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭാര്യമാർക്കും അമ്മയായ സത്യവതിക്കും അർച്ചനകൾ ദുഃഖമുണ്ടായി.

തന്റെ പുത്രന്മാരുടെ അകാലമരണംകൊണ്ടും രാജ്യത്തിന്നവകാശിയായി രാജ്യം ഭരിപ്പാൻ ആരുമില്ലാതെ

വന്നതുകൊണ്ടും സത്യചതി വളരെ ദുഃഖത്തിലകപ്പെട്ടു. വേറെ ഉപായമൊന്നും കാണാതെ അവൾ ഭീഷ്മരോടു രാജ്യം ഭരിക്കേണമെന്ന് ആവശ്യപ്പെട്ടു. സ്വാധീനചിത്തനും ദ്രുമപ്രതിജ്ഞയും സ്ഥിരതയുള്ളവനും പുരുഷസിംഹനും ആയ ഭീഷ്മൻ അവളോടു പറഞ്ഞു. 'അമ്മേ, ഭവതിയുടെ വിവാഹകാലത്ത് എനിക്ക് രാജത്വം വേണ്ടെന്നും ഞാൻ വിവാഹം ചെയ്തില്ലെന്നും ശപഥം ചെയ്തിരിക്കുന്നു. ഒരിക്കലും ആ സത്യത്തിനു ഭംഗം വരുത്തി ഞാൻ രാജസിംഹാസനത്തിലിരിക്കുന്ന രാജ്യം വാഴുന്നതല്ല.' പിന്നെ വ്യാസമഹഷിയുടെ കരുണകൊണ്ടു വിചിത്രവീര്യന്റെ ഭാര്യമാക്കു ധൃതരാഷ്ട്രനെന്നും പാണ്ഡുവെന്നും പേരായ രണ്ടു പുത്രന്മാരുണ്ടായി. അവരുടെ ദാസിയിൽ വേദവ്യാസനുണ്ടായ പുത്രനാണ് വിദുരൻ.

വിദുരന്റെ ബാല്യചരിത്രം അന്ധകാരത്തിലകപ്പെട്ടിരുന്നുവെങ്കിലും വിദുരൻ രാജപുത്രന്മാർക്കു് അനുരൂപമായ വിദ്യാഭ്യാസം സിദ്ധിച്ചിരുന്നുവെന്നു പറയാൻ സാധിക്കുന്നതാണ്. വേദം, വേദാംഗം, ശിക്ഷ, കല്പം, പ്രാകരണം, ജ്യോതിഷം, ധർമ്മശാസ്ത്രം, നീതിശാസ്ത്രം മുതലായതിലെല്ലാം വിദുരൻ അസാമാന്യപാണ്ഡിത്യം ഉണ്ടായിരുന്നു. ആയുർവ്വേദത്തിലും ധനുർവ്വേദത്തിലും രാജനീതിയിലും സമാജനീതിശാസ്ത്രത്തിലും അദ്ദേഹത്തിന്റെ പാണ്ഡിത്യം അഗാധമായിരുന്നു.

‘ധൃതരാഷ്ട്രകേന്ദ്രപാണ്ഡുവാചനജനനം
 ധൃതിയേവീടനോരുവിദുരന്താനുമായി

വളർന്നുടങ്ങിനാർമുഖമൊരുമിച്ചു
 വളർന്നുടങ്ങിയവുമ്പുരവംസികൾകൈല്ലാമ്?

അവരുടെ വിദ്വരോസവും രക്ഷയും ചെയ്യേണ്ട ഭാരം ഭീഷ്മർ വഹിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ അശ്രാന്ത പരിശ്രമം നിമിത്തം ധൃതരാഷ്ട്രൻ, പാണ്ഡു, വിദ്വരൻ ഇവർ വിദ്വരവിനയസമ്പന്നന്മാരായിത്തീർന്നു പ്രായപൂർത്തി വന്നപ്പോൾ പാണ്ഡു, മഹാരാജാവായി രാജ്യം വാണുതുടങ്ങി. ധൃതരാഷ്ട്രൻ ജ്യേഷ്ഠനായിരുന്നുവെങ്കിലും ജാത്യന്യനായിരുന്നതുകൊണ്ട് അദ്ദേഹത്തിനു രാജ്യം കിട്ടിയില്ല. പാണ്ഡു രാജ്യഭാരം തുടങ്ങിയപ്പോൾ വിദ്വരനെ തന്റെ പ്രധാനമന്ത്രിയായി നിശ്ചയിച്ചു. തന്റെ വലിയച്ഛനായ ഭീഷ്മരുടെ ചൊൽകീഴിലിരുന്നു പാണ്ഡു മനസ്സിനലട്ടുകയാണു രാജ്യം ഭരിച്ചുവന്നു ഭീഷ്മർ ധൃതരാഷ്ട്രൻ്റെ ഗാന്ധാരിയേയും, പാണ്ഡുരാജാവിനു കുന്തിയേയും മാദ്രിയേയും വിവാഹം ചെയ്തുകൊടുത്തു. അദ്ദേഹം സുഭദ്രരാജാവിന്റെ കന്യകയും ഏറ്റവും സുന്ദരിയുമായ പത്മാവതിയെ പ്രധാനമന്ത്രിയായി വിദ്വരനും വിവാഹം ചെയ്തുകൊടുത്തു.

പാണ്ഡുരാജാവിന്റെ കാലം കഴിയുന്നതുവരെ വിദ്വരൻ്റെ കാര്യംകേൾക്കലത്തിന്റെ ലക്ഷണങ്ങൾ ഒന്നും കാണപ്പെട്ടിരുന്നില്ല. പാണ്ഡുരാജാവിന്റെ പരലോകപ്രാപ്തിക്കു ശേഷം മാത്രമാണു വിദ്വരൻ്റെ വിദ്വര്യത്തേയും ബുദ്ധിയുടേയും മാഹാത്മ്യം വെളിപ്പെടുന്നത്. വിദ്വരൻ പരമധാർമികനും ന്യായവാദനും കർത്തവ്യനിഷ്ഠനും

രാജനീതിനിപുണനും മഹാവിദ്വാനും പരമുണകുംക്ഷി
 യും അഗതികളുടെ ഉറ്റ ബന്ധുവും പരമഭക്തനും പുരു
 ഷഭക്തനുമായും ആയിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിനെപ്പോലെ
 ഒരു മാതൃകാപുരുഷനും ഒരു മാതൃകാധർമ്മികനും ഒരു
 മാതൃകാമന്ത്രിയും ലോകത്തിൽ ഒരില്ലാതെയാണ്. അദ്ദേ
 ഹത്തിന്റെ പവിത്രമായ ചരിത്രവും പാണ്ഡിത്യവുമാ
 ണ് അദ്ദേഹത്തിനെ ഈ ഉന്നതപദവിയിലാക്കിയത്.
 ദാസീപുത്രനായിരുന്നു എങ്കിലും അദ്ദേഹത്തിന്നു വളരെ
 മാന്യപദവിയും ജനങ്ങളുടെ ബഹുമതിയും സിദ്ധിച്ചു.

മഹാനായ വിദ്വാനും പല ഭാഷകളും വിദ്യകളും
 അറിവുണ്ടായിരുന്നു. ദ്വൈതലോചയിൽ അദ്ദേഹത്തിന്നു
 നല്ല പാണ്ഡിത്യം ഉണ്ടായിരുന്നു. പാണ്ഡുരാജാവിന്റെ
 മരണശേഷം അദ്ദേഹം ചെറുപ്പക്കാരായ യുധിഷ്ഠിരൻ,
 ഭീമൻ, അർജ്ജുനൻ, നകുലൻ, സഹദേവൻ ഇവരെ ത
 ന്റെ സന്താനങ്ങളെപ്പോലെ സ്നേഹിക്കുകയും അവർക്കു
 വേണ്ട സംരക്ഷണകർമ്മം ചെയ്തുവരികയും ചെയ്തു. പാ
 ണ്ഡുരാജാവിന്റെ അഭാവത്തിൽ ധൃതരാഷ്ട്രൻ ത
 ന്റെ രാജ്യഭാരം വഹിച്ചു ധൃതരാഷ്ട്രൻ കരുടനായി
 രുന്നു എങ്കിലും സ്വാതന്ത്ര്യത്തിന്റെ ഉപേക്ഷിക്കാൻ കഴി
 ഞ്ഞില്ല. അദ്ദേഹം തന്റെ സ്വാതന്ത്ര്യത്തിനുവേണ്ടി എ
 ന്തും ചെയ്യാൻ സന്നദ്ധനായിരുന്നു. പാണ്ഡവന്മാരിരിക്കു
 മ്പോൾ ദുര്യോധനൻ രാജ്യം കിട്ടാൻ വഴിയല്ലാത്തതു
 കൊണ്ട് അദ്ദേഹം എല്ലാത്തോഴും അവരെ ബുദ്ധിമുട്ടി
 കാൻ ഉത്സാഹിച്ചിരുന്നു. സ്വകാര്യമായി ശുശ്രൂഷ

നാർ മുഖാന്തരം അവരെ ദ്രോഹിക്കാനുള്ള ശ്രമങ്ങൾ ചെയ്തു. എന്നാൽ വിദ്വരൻ്റെ ബുദ്ധിമുട്ടുകളെക്കുറിച്ചു യുതരാഷ്ട്രരുടെ പ്രയോഗങ്ങളൊന്നെങ്കിലും അവരുടെ നേരേ ഫലിച്ചില്ല. ഒടുക്കം തന്റെ ഉദ്ദേശസംഖ്യത്തിനുവേണ്ടി അദ്ദേഹം വിദ്വരനെ മന്ത്രിയായി നിയമിച്ചു. ഇതുകൊണ്ടും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആശംസകൾ ഫലിച്ചില്ല. വിദ്വരൻ ധർമ്മത്തിന്റേയും ന്യായത്തിന്റേയും അതിർത്തികളെക്കുറിച്ച് ഒരു കർമ്മമെങ്കിലും ചെയ്തില്ല. മാനുഷികതയോടുകൂടിയ ധനത്തിലുള്ള ആശംസകളോ അദ്ദേഹം മോഹിതനായില്ല. വിഷയങ്ങളുടെ വിഷയത്തിന് അദ്ദേഹത്തെ ബാധിക്കാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. വിദ്വരൻ വിഷയമായിരുന്നെങ്കിലും കർമ്മസംസ്കാരവും ദീവന്മാരുടെയും ആയിരുന്നു. തന്റെ അഭിപ്രായം തുറന്നുപറയാനുള്ള അദ്ദേഹത്തിന്റെ ധൈര്യം ഏറ്റവും വിസ്മയിപ്പിക്കുന്നതായിരുന്നു. അന്ധനായ യുതരാഷ്ട്രരോടു പുത്രനായ ദുര്യോധനനെ ഉപേക്ഷിക്കണമെന്നു പറയാൻ കൂടി വിദ്വരൻ ശക്തനായില്ല. അദ്ദേഹം ഒരാളുടെ പക്ഷത്തിൽനിന്ന് ആർക്കും ഒരിക്കലും അഹിതമായ പ്രവൃത്തി ചെയ്തില്ല. ഇരുപക്ഷക്കാരെയും ഗുണത്തെ മാത്രമാണ് അദ്ദേഹം കാണിച്ചിരുന്നത് ആ ഗുണകാർഷ്വലികകൊണ്ടു തന്നെയാണ് അദ്ദേഹം യുതരാഷ്ട്രരോടു പുത്രനെ ഉപേക്ഷിക്കാൻ ഉപദേശിച്ചത്

ദുര്യോധനൻ ജനിച്ചപ്പോൾ പല ദുർന്നിമിത്തങ്ങളും ഉണ്ടായി. അതെല്ലാം കണ്ടു സംഭവിച്ച യുതരാ

ഷ്ടം, ഭീഷ്മൻ വിദൂരൻ മുതലായവരെ ആളയച്ചു വരുത്തി. പിന്നെ വിദൂരൻ ധൃതരാഷ്ട്രോടു പറഞ്ഞു. 'മകന്റെ ജനനം കുരുവംശത്തിന് അശുഭമായിട്ടാണ് കാണുന്നത്. വംശത്തിനു ശുഭം വരണമെങ്കിൽ ഈ കുട്ടിയെ ഉപേക്ഷിക്കണം. അല്ലാതെ വഴിയൊന്നും ഇല്ല. അങ്ങയുടെ ഈ പുത്രൻ കുരുകുലത്തിന്റെ അന്തകനാണ്. ഈ കുട്ടിയെ രക്ഷിച്ചാൽ അങ്ങയ്ക്ക് അളവറ മുഴുവനായിത്തീരും. അങ്ങയുടെ ഗുണത്തെപ്പറ്റി വിചാരിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിൽ തൊണ്ണൂറ്റൊമ്പതു പുത്രന്മാരേ അങ്ങയ്ക്കുള്ളൂ എന്നു വിചാരിക്കണം. കുലദൂഷണനായ അങ്ങയുടെ ഈ പുത്രൻ അധർമ്മത്തിന്റെ അവതാരമാണ്'.

‘സർവ്വവ്യഥപേക്ഷിച്ചമാത്മാവേരക്ഷിക്കേണം
 ഉദ്വിയേയുപേക്ഷിച്ചമിത്രത്തേരക്ഷിക്കേണം
 ഗ്രാമത്തേയുപേക്ഷിച്ചരാജ്യത്തേരക്ഷിക്കേണം
 ഗ്രാമത്തേയൊരഗ്രഹംകളഞ്ഞുരക്ഷിക്കേണം
 കരുവൻതന്നെക്കുളഞ്ഞൊരിടംരക്ഷിക്കേണം
 പുത്രനെയുപേക്ഷിച്ചുവംശത്തേരക്ഷിക്കേണം
 ഉത്തമന്മാരായുള്ളൊരിങ്ങിനേചെയ്തൊയം.’

അതുകൊണ്ടു ജ്യേഷ്ഠപുത്രനെയുപേക്ഷിച്ചു കുലത്തെ നിലനിർത്തിയാലും?.

തന്റെ പ്രളയിന്റെ മുന്പിൽവെച്ച് എത്ര ഭൃത്യന്മാർ ഈ വിധം ധൈര്യത്തോടുകൂടി പറയാൻ സാധിക്കും? മുൻകരുതലോടുകൂടിയ വിദൂരന്റെ വാക്കുകൾ

താമസംകൂടാതെ ശരിയായി വന്നു പ്രസിദ്ധമായ കരു ക്ഷേത്രയുദ്ധം തന്നെ അതിന്നു നല്ലൊരു തെളിവാണ്. മഹാരാജാവായ ദുര്യോധനൻ തനിക്കും രാജ്യത്തിനും നാശം വരുത്തി, ദൈവപായനതിരത്തിങ്കൽ ഭീമനോടു ഗദായുദ്ധം ചെയ്തു പ്രാണൻ കളഞ്ഞു. അയാളുടെ കാരണംകൊണ്ട് അത്യന്താരുടെ ഭാഗ്യസൂര്യൻ അസ്തമി തപ്രായമായി. ദുര്യോധനൻ കാലധർമ്മത്തെ പ്രാപിച്ചു. അയാളുടെ പഞ്ചഭരണികമായ ദേഹം പഞ്ചഭൃതങ്ങളോടുകൂടി ലയിച്ചുപോയി. എങ്കിലും ഭാരതവർഷത്തിലെ കേടുകോടി ജനങ്ങൾ ഇന്നും അയാളുടെ കരു കർമ്മയ ഗാഥയെ ഗാനം ചെയ്തുവരുന്നു

രണ്ടാം അദ്ധ്യായം.

പാണ്ഡവന്മാർ സകല വിദ്യകളിലും നിയുണന്നായിത്തീർന്നു. കരുകലബ്ധലന്മാരുടെ എടുയിൽവെച്ചു അവർ പ്രധാനികളായി ഭവിച്ചു. പാണ്ഡുരാജാവിന്റെ പ്രജാവത്സല്യവും നല്ല നടവടിയും പൌരന്മാരുടെ മനസ്സിൽ ഉദിച്ചുപൊങ്ങി. പാണ്ഡവന്മാരെ സകല ഗുണവും തികഞ്ഞവരായിക്കണ്ടിട്ടു പൌരന്മാർ അന്യോന്യം പറഞ്ഞു തുടങ്ങി. 'പാണ്ഡവർ ഗുണവാന്മാരും ബലശാലികളും വിദ്യയുള്ളവരും ആണ്. യുധിഷ്ഠിരൻതന്നെയാണ് രാജ്യം ഭരിക്കാൻ യോഗ്യതയുള്ളൻ. ന്യായ

മറ്റു അവകാശിയും അദ്ദേഹം തന്നെയാണു്. സഭാ സ്ഥലങ്ങളിലും ജനങ്ങളോടുകൂടുന്ന മറ്റു സ്ഥലങ്ങളിലും യുധിഷ്ഠിരന്റെ രാജ്യപ്രാപ്തിയെക്കുറിച്ചുള്ള സ്മരണയും നടന്നു തുടങ്ങി. എല്ലാവരും കത്തോരുമയോടുകൂടി പറ്റാഞ്ഞു. 'ധൃതരാഷ്ട്രേ കരുടനായതുകൊണ്ടു് ആദ്യമേതന്നെ അദ്ദേഹത്തിന്നു രാജ്യം കിട്ടിയില്ല. പാണ്ഡുരാജാവിന്നു രാജ്യം കിട്ടി. രാജ്യം പാണ്ഡുരാജാവിന്റെതാണു്. യുധിഷ്ഠിരനാണു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ന്യായമായ അവകാശി. യുധിഷ്ഠിരൻ പേദജന്തനും ധാർമികനും വിദ്വാനും നല്ല പോരാളിയും ആണു്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ അനുജന്മാരും ഗുണചാന്മാരും ബലശാലികളും ആണു്. യുധിഷ്ഠിരൻ രാജസിംഹാസനത്തിലിരുന്നു കണ്ടാലേ നമുക്കു സുഖം വത്രു. പാണ്ഡുരാജാവിന്റെ അഞ്ചു പുത്രന്മാരും അഞ്ചു രത്നങ്ങൾ തന്നെയാണു്.' ഈ വിവരങ്ങളെല്ലാം ക്രമത്തിൽ ധൃതരാഷ്ട്രനേയും ദുര്യോധനന്റേയും ചെവിയിൽ പെട്ടു. ദുർബ്ബലിയായ ദുര്യോധനൻ ഈ വിവരങ്ങളെല്ലാം കേട്ടും ഭീമസേനന്റെ അഭിപ്രായപരാക്രമത്തെയും 'വില്ലാളികളിൽ മുടിമണി'യായ അജ്ഞാനന്റെ ശുഭവൈഭവത്തേയും പറ്റി ആലോചിച്ചും വളരെ വിഷണ്ണനായിത്തീർന്നു. സ്വജനചിന്തയത്തിന്റെ അസ്തിവാക്യം ഇട്ടു. ദുര്യോധനന്മാ കണ്ണനും ശക്തിയും കൂടി പാണ്ഡുചന്മാരെ നശിപ്പിക്കാനുള്ള ഉപായങ്ങൾ ആലോചിച്ചു തുടങ്ങി. ശ്ലേഷ്മായനായ പുരോചനനേയും തങ്ങളുടെ ആലോചനയ്ക്കു കൂട്ടി. പാണ്ഡുവന്മാർക്കു

നിത്യവും പുതുതായ കറോ ആപത്തുകൾ നേരിട്ടുതുടങ്ങി. വിദഗ്ദ്ധന്റെ ബുദ്ധിഭയംകൊണ്ടു ദുഷ്ടംധനം ദികളുടെ പ്രയോഗങ്ങൾ ഫലിച്ചില്ല. അദ്ദേഹം മുളയിൽതന്നെ അവയെ നുള്ളിക്കളഞ്ഞു കടക്കം ദുഷ്ടംധനം കണ്ണനം ശക്തിയും പുരോചനനംകൂടി യുതരം ഷ്ടരുടെ അടുക്കൽ ചെന്നു പറഞ്ഞു. 'മഹാരാജാവേ, അങ്ങീ സൂത്രത്തിൽ പാണ്ഡവന്മാരെ വാരണാവതത്തിലേക്കു പറഞ്ഞയച്ചാലും; അങ്ങീനെ ചെയ്യാൽ പിന്നെ അവരെക്കൊണ്ടുള്ള ശല്യം തീർന്നുപോകും; എടുപ്പത്തിൽ നമ്മുടെ കാര്യം സാധിക്കും. രാജ്യത്തിൽനിന്നു ആപത്തൊഴിയുകയും ചെയ്യും.' ഈ മാതിരിയിലുള്ള ദുരപദേശം അനുസരിച്ചു പ്രവർത്തിപ്പാൻ യുതരം ഷ്ടർ ആദ്യം വിമുഖത കാണിച്ചു എങ്കിലും തന്റെ സ്വന്താഭിപ്രായപ്രകാരം നടക്കാൻ അദ്ദേഹത്തിന്നു ശക്തിയുണ്ടായില്ല. അദ്ദേഹം ആദ്യം പറഞ്ഞു. 'പാണ്ഡവന്മാർ ധാർമികന്മാരും ലോകപ്രസിദ്ധന്മാരും പരമക്രമശാലികളും ഗുണവാന്മാരും ആണ് പൗരന്മാർ അവരുടെ പക്ഷക്കാരാണ്. അവരെ രാജ്യത്തിൽനിന്നു പുറത്താക്കിയൊലും വൈതുകമായ രാജ്യം വീണ്ടെടുപ്പാൻ അവർക്കു ത്രാണിയുണ്ട് അതുകൊണ്ട് അവരെ ആട്ടിപ്പുറത്താക്കിയൊലും ആപത്തൊഴിയുന്നതല്ല.' അതിന്നുത്തരമായി ദുഷ്ടംധനൻ ഇങ്ങീനെ പറഞ്ഞു. 'അല്ല! അങ്ങീ അങ്ങീനെ വിചാരിക്കേണ്ട. പാണ്ഡവന്മാരെ വാരണാവതത്തിലേക്കു പറഞ്ഞയച്ചാൽ മാത്രമേ രാജ്യം നമ്മുടെ

താവുളളു. ഞാൻ മന്ത്രിമാരേയും സൈന്യങ്ങളേയും
 പൌരന്മാരേയും വശത്താക്കിക്കൊള്ളാം. പാണ്ഡവന്മാർ
 ക്കു പിന്നെ ഒരിക്കലും കന്തിയോടുകൂടി ഫസ്തിനാപുര
 ത്തിൽ പ്രവേശിക്കാൻ സാധിക്കുകയില്ല. നാട്ടിൽ പ്ര
 മാണികളെയെല്ലാം ഞാൻ വശത്താക്കിക്കൊള്ളാം.’
 ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു. ‘വത്സ! നീ പറഞ്ഞ കാര്യങ്ങളെ
 പറ്റി പലപ്പോഴും ഞാനും ആലോചിക്കാതെ ഇര
 ന്നിട്ടില്ല. എങ്കിലും ഭവിഷ്യത്തിനെ കേൾ്തു ഞാൻ മി
 ഞ്ചിരിക്കുന്നതാണ്. ഇനി നിന്റെ ഇഷ്ടംപോലെ
 ചെയ്യാലും. നീ പറഞ്ഞപ്രകാരം പാണ്ഡവന്മാരെ
 വാമനാവതത്തിലേക്ക് അയയ്ക്കുന്നത് എനിക്കു സ
 മ്മതമാണ്.’ ദുഷ്ടനായ ദുര്യോധനന്റെ ആഗ്രഹം
 സാധിച്ചു. കണ്ണന്റെ ഭയവും മനോവൃഥയും ഭൂമ
 പ്പോയി. ദുര്യോധനൻ അച്ഛന്റെ ഹൃദയത്തിലും സ്വ
 ജനവിരോധത്തിന്റെ വിത്ത് വിതച്ചു. ക്ഷണത്തിൽ
 അച്ഛനെ താൻ വരണവരയിൽ നിർത്തി. അച്ഛന്റെ
 അടുക്കൽ സജ്ജനങ്ങൾക്കു ചെല്ലാൻ പാടില്ലാതാക്കി.
 അന്ധരാജാവ് അഹോരാത്രം അന്ധയയ്ക്ക് അധീനനാ
 യി ഭവിച്ചു. സുഖവും മനസ്സമാധാനവും കൂടാതെ അ
 ശാന്തിസമൃദ്ധിയിൽ മുങ്ങിപ്പോയി. പിന്നെ ദുര്യോധ
 നൻ പുരോചനനെ വിളിച്ചു പറഞ്ഞു. ‘നീ ഇന്നുതന്നെ
 വാമനാവതത്തിലേക്കു പോകണം. അവിടെ ചെന്നു
 നഗരത്തിന്റെ അറ്റത്തായി വളരെ പണം ചിലവുള്ള
 ത്തും നല്ല ഭാഗവും നല്ല മതിലുകളോടുകൂടിയതും വള

ഒരു വിശേഷവുമായ ഒരു നാലു കെട്ടു പണി ചെയ്യണം. എടുപ്പത്തിൽ തീപ്പിടിക്കുന്ന അരക്കു മുതലായ സാധനങ്ങൾകൊണ്ട് അതു പണി ചെയ്യണം. നെയ്യ്, എണ്ണ, അരക്ക് ഇവ ധാരാളം കൂട്ടിക്കഴിച്ചു മണ്ണു ചുമരുകളിൽ നല്ലവണ്ണം തേക്കണം. അതിനുപുറംഗിക്കുന്ന മരങ്ങളെല്ലാം എടുപ്പത്തിൽ തീപ്പിടിക്കുന്നതായിരിക്കണം. പാണഡവന്മാരാചട്ടേ മറ്റു വല്ലവരുമാവട്ടേ എത്ര നല്ലവണ്ണം പരീക്ഷിച്ചു നോക്കിയാലും നാലു കെട്ടു അരക്കുകൊണ്ടും മറ്റും പണി ചെയ്തട്ടുള്ളതാണെന്ന് ഒരുവിധത്തിലും അറിയാൻ പാടില്ലാത്തവിധത്തിൽ നീ ഗൃഹം പണി കഴിക്കണം. പാണഡവന്മാർ കുന്തിയോടുകൂടി അവിടെ ചെന്നാൽ ഈ പുതുതായി നിർമ്മിച്ച ഭവനത്തിൽ അവരെ സുഖമായി താമസിപ്പിക്കണം. വിശേഷമായ പട്ടമെത്തകളും ആസനങ്ങളും തേരുകളും അവരുടെ ഉപയോഗത്തിനുവേണ്ടി എടുപ്പാഴ്ച തയ്യാറായിരിക്കണം. നീ എല്ലായ്പ്പോഴും അവരുടെ ഇഷ്ടം അനുസരിച്ചു നടന്ന് അവരുടെ പ്രീതിയും വിശ്വാസവും സമ്പാദിക്കണം. അവർ ശങ്കകൂടാതെ രാത്രിയിൽ സുഖമായി കിടന്നുറങ്ങുമ്പോൾ നീ തക്കംനോക്കി അരക്കില്ലം കൊള്ളിവെക്കണം. പാണഡവന്മാർ അവിടെ കിടന്നു വെന്തു വെണ്ണിരായിപ്പോകും. ഗൃഹം എങ്ങിനെയോ തീപ്പിടിച്ചുവെന്നും അതു നിമിത്തം പാണഡവന്മാർ വെന്തു നശിച്ചു എന്നും ജനങ്ങൾ വിചാരിക്കും. കൌശലംകൊണ്ടു നമ്മുടെ കാര്യം സാധിക്കും. ലോകനിന്ദ നമ്മുടേ ഖ്യാതിക്കുകയുമില്ല.

പിന്നെ ഗൃതമാഷ്ട്രം പാണ്ഡവന്മാരേ വിളിച്ചു പറഞ്ഞു. 'വത്സന്മാരേ! നിങ്ങൾക്കു വസന്തോത്സവം കാണണമെന്ന് ആഗ്രഹമുണ്ടെങ്കിൽ ഏറ്റവും മനോഹരമായ വാരണാവതത്തിലേയ്ക്കു പോയാലും. ഭൃത്യവൃത്തോടുകൂടി കന്തിദേവിയേയും കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോയാലും. അവിടെ നിങ്ങൾക്ക് ഏറ്റവും സുഖമായി; താമസിക്കാൻ വേണ്ട ഏപ്പാടുകൾ ചെയ്തിട്ടുണ്ട്.' ബുദ്ധിമാനായ യുധിഷ്ഠിരൻ വലിയച്ഛൻറെ അഭിപ്രായത്തെ അറിഞ്ഞ് അതിന്ന് എതിരായി ഒന്നും പറഞ്ഞില്ല. തങ്ങൾ സഹായമില്ലാത്തവരാണെന്ന് കാത്ത് അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു. 'അവിടുത്തെ കല്പന ഞങ്ങൾ അനുസരിക്കേണ്ട വാണു. ഒരിക്കലും ഞങ്ങൾ അവിടുത്തെ കല്പനയെ ലംഘിക്കുകയില്ല. ഞങ്ങൾ ഇപ്പോൾത്തന്നെ വാരണാവതത്തിലേക്കു പോകുന്നതാണ്.'

പാണ്ഡവന്മാർ ഗൃതമാഷ്ട്രനെ നമസ്കരിച്ച് അമ്മയുടെ അടുക്കൽ ചെന്ന് വാരണാവതത്തിലേക്കു പോവാൻ നിശ്ചയിച്ചു വിവരം പറഞ്ഞു. അമ്മയോടും പരിവാരങ്ങളോടുംകൂടി അവിടേക്കു പോയാനുള്ള ഒരുക്കങ്ങൾ കൂട്ടി. അവർ പരിവാരങ്ങളോടുകൂടി വാരണാവതത്തിലേക്കു പോകുന്നതു കണ്ടപ്പോൾ പുരവംസികൾക്കു ദേഷ്യവും പ്രസനവും സഹിക്കാൻ വയ്യാതെ അവർ കൂടെനായ രാജാവിനെപ്പുകാരിച്ചു തുടങ്ങി. വിദ്വാനായ വിദൂരൻ പാണ്ഡവന്മാരുടെ പിന്നാലെ പോയി. കുറേ ദൂരം പോയതിന്റെ ശേഷം യുധിഷ്ഠിരനെ വിളിച്ചു

ശ്ലേഷഭാഷയിൽ പറഞ്ഞു. 'ആർക്കു ശത്രുവിന്റെ പ്രവൃത്തികളെ നന്നായി അറിവാൻ സാധിക്കുന്നുവോ, ആർക്കു ശത്രുപ്രയുക്തമായ ലോഹനിർമ്മിതമല്ലാത്ത അഗ്നിമയമായ കൂർത്തുമുത്ത അസ്രുത്തെക്കുറിച്ച് അറിവാനും അതിനുള്ള മറുകയ്ക്ക് അറിവാനും സാധിക്കുന്നുവോ അവനെ നശിപ്പിക്കാൻ ശത്രുക്കൾക്ക് ഒരിക്കലും സാധിക്കുന്നതല്ല. പുല്ലു, മരം, തണുപ്പു മുതലായതിനെ നശിപ്പിച്ചു കൂട്ടിൽ മുഴുവനും ആളിക്കത്തി ജ്വലിക്കുന്ന തീയ്ക്കു നൂറുകൾ ഉണ്ടാകുമ്പോൾ വേണ്ടുന്ന പ്രാണികളെ ഉപദ്രവിക്കാൻ കഴിയുന്നില്ല. ഈ മാതിരിയിലുള്ള രീതിയെ അവലംബിച്ച് ആർക്കു ആത്മരക്ഷ ചെയ്യാൻ കഴിയുന്നുവോ, അവൻ ജീവിക്കുന്നു. കണ്ണുണ്ടെങ്കിലും അതിനെ വേണ്ടുപോലെ ഉപയോഗിക്കാത്തവന് വഴിയറിവാൻ സാധിക്കുന്നതല്ല. ദിക്കുകളുടെ ഉത്തരവും ഉണ്ടാവില്ല. ധൈര്യമില്ലാത്തവൻ ഒരിക്കലും ഐശ്വര്യശാലിയായി വരുന്നതല്ല. നീ എന്റെ ഈ ഉപദേശവാക്കുകളെ എപ്പോഴും ഓർമ്മവെക്കണം. യാതൊരുത്തൻ ശത്രുനിർമ്മിതമായ അഗ്നിബാധയ്ക്കും മറ്റും ലക്ഷ്യമായി ഭവിക്കുന്നുവോ, അവൻ മുളുൻപന്നിയുടെ ഗുഹയോലെ ഇരുഭാഗത്തിൽകൂടി പുറത്തേക്കു പോവാൻ വഴിയുള്ള ഗുഹയിൽകൂടി പുറത്തേക്കു കടന്ന് അഗ്നിബാധയിൽനിന്ന് രക്ഷപ്പെടുന്നു. ബുദ്ധിമാനായവൻ നക്ഷത്രങ്ങളുടെ ഗതിനോക്കി ദിക്കുകളുടെ വിവരം ഏകദേശത്തിൽ മനസ്സിലാക്കുന്നു. ആർക്കു പഞ്ചേന്ദ്രിയങ്ങളെ സ്വാധീനമാക്കാൻ

കഴിയുന്നവോ, അവനെ ഒരിക്കലും ഉപദ്രവിക്കാൻ കഴിയുന്നതല്ല നിങ്ങൾ ശത്രുവിന്റെ പ്രവൃത്തികളെപ്പറ്റി നല്ലചണ്ണം ആലോചിച്ച് അതിന്നു പ്രതിവിധി ചെയ്യാൻ തയ്യാറായിരിക്കണം പുരോചനൻ പുരയ്ക്കു കൊള്ളിവെച്ചാൽ നിങ്ങൾക്ക് അഗ്നിബാധ കൂടാതെ കഴിപ്പാൻ ഒരു ഗൃഹ നിർമ്മിക്കണം ഗൃഹയിൽനിന്ന് പുറത്തു വന്നാൽ ദിഗ്ഭ്രമം വരാതിരിപ്പാൻ വേണ്ടി നിങ്ങൾ മുൻകൂട്ടിത്തന്നേ സകല ദിക്കുകളും സഞ്ചരിച്ചു വഴികൾ മനസ്സിലാക്കിവെക്കണം. നക്ഷത്രങ്ങൾ നോക്കി നിങ്ങൾ ദിക്കുകളുടെ സ്ഥിതി മനസ്സിലാക്കണം. ആവൃത്തിൽവെട്ടുവെല്ലാ എന്നുവെച്ച് ധൈര്യത്തോടും ഉണ്ടാവരുത്. ധൈര്യംകൊണ്ട് എന്തു സാധിക്കും. ഇന്ദ്രിയങ്ങൾക്കു അടിമകളായി, വരാൻ പോകുന്നു ആവൃത്തികളെ മറന്നുകളയരുത് നിങ്ങൾ എപ്പോഴും ജാഗ്രതയോടുകൂടി ഇരിക്കണം. ശത്രു നിങ്ങളിൽ പ്രയോഗിക്കാൻ പോകുന്നു അസ്പഷ്ടത നിങ്ങൾതന്നെ അവന്റെ നേരെ പ്രയോഗിക്കണം. എന്നാൽ നിങ്ങൾക്ക് ആവൃത്തിണ്ടാവില്ല. ഇതാണു വിദൂരന്റെ ഉപദേശത്തിന്റെ സ്പഷ്ടതം. ഈ ഉപദേശത്തിന്റെ സാരം തന്നെ നന്നും മനസ്സിലായി എന്നു യുധിഷ്ഠിരൻ മറുപടി പറഞ്ഞു.

പുണ്യചന്ദ്രൻ: വാരണാസതത്തിൽ ചെന്നു ചേർന്നു. പുരോചനൻ വന്ന് അവനെ ആദരവോടുകൂടി എത്തിരേറ്റു. പുരോചനൻ പണി ചെയ്തു അരക്കില്ലത്തിൽ

അവർ താമസം തുടങ്ങി. പുരോചനൻ പാണ്ഡവന്മാർക്കു വേണ്ട ശുശ്രൂഷകളെല്ലാം അത്യാദരവോടുകൂടിച്ചെയ്ത്ത് അവരുടെ വിശ്വാസം സമ്പാദിക്കാൻ ശ്രമിച്ചു. യുധിഷ്ഠിരൻ ആ ഗൃഹമെല്ലാം സൂക്ഷിച്ചു നോക്കി ഭിമസേനനോടു പറഞ്ഞു. 'അനുജാ! ഈ ഗൃഹം അരക്കു മുതലായ പദാർത്ഥങ്ങൾക്കൊണ്ട് ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ളതാണ്. അതിബുദ്ധിമാനായ വിദ്വരൻ ഈ വിവരം അറിഞ്ഞുനാം സൂക്ഷിച്ചിരിക്കണമെന്ന് നമുക്കു മുൻകൂട്ടി അറിവുതന്നു. നിനക്കു ധൈര്യത്തോടുകൂടി വേണ്ടാ. നമ്മുടെ വിചാരങ്ങളെ വെളിപ്പെടുത്താതെ നമുക്ക് ഇവിടെത്താമസിക്കാം. ചേട്ടയാടിക്കൊണ്ടു നമുക്ക് എല്ലാ സ്ഥലങ്ങളും ചുറ്റിനടക്കാം. എന്നാൽ നമുക്കു രക്ഷപ്പെട്ടു പോവാനുള്ള വഴി അറിയാതെ വരുന്നതല്ല. ഇന്നുതന്നെ ആരുമറിയാതെ ഭൂമിയുടെ ഉള്ളിൽകൂടി ഒരു ഗൃഹം ഉണ്ടാക്കണം. എന്നാൽ പിന്നെ നമുക്കു തീബാധകൂടാതെ കഴിക്കാം.' ഉടനെതന്നെ ഭൂമി കഴിക്കുന്നതിൽ മിടുക്കനായ ഒരുവൻ അവിടെ വന്നെത്തി. അവൻ സ്വകാര്യമായി പാണ്ഡവന്മാരോടു പറഞ്ഞു. 'ഞാൻ ചന്ദനനാണ്. ഭൂമി കിളിയുപാൻ എനിക്കു നല്ലവണ്ണം അറിയാം. മഹാനായ വിദ്വരനാണ് എന്നു ഇവിടേക്കു പറഞ്ഞയച്ചത്.' യുധിഷ്ഠിരൻ പരഞ്ഞു. 'നീ പിതൃവ്യനായ വിദ്വരന്റെ ആളായതുകൊണ്ടു ഞങ്ങളുടേയും ബന്ധുവും വിശ്വസ്തനാണ്.' നീ ഏതുപ്രകാരം വിദ്വരന്റെ ഉറം സ്നേഹിക്കുന്നുണ്ടോ അപ്രകാരം ഞങ്ങളുടേയും ഉറം ബ

സ്യവും ഉററ സ്നേഹിതനമാണ് നീ വേഗത്തിൽ ഞങ്ങളെ തീ ഭയത്തിൽനിന്ന് രക്ഷിക്കാനുള്ള ഉപായം ആലോചിച്ചു പ്രവർത്തിച്ചാലും '

പാണ്ഡവന്മാർ പുരോചനനെ വഞ്ചിപ്പാൻവേണ്ടി അവനെ ലേശം വിശ്വാസമില്ലെങ്കിലും വിശ്വാസമുണ്ടെന്നു നടിച്ചും അവനിൽ ഒട്ടും തൃപ്തിയില്ലെങ്കിലും തൃപ്തിയുണ്ടെന്നു നടിച്ചും അരക്കില്ലത്തിൽ താമസിച്ചുവന്നു. വസന്തോത്സവത്തിലുള്ള സന്തോഷാധിക്യംകൊണ്ടു പാണ്ഡവന്മാർ മതിമറന്നവരായിപ്പോയി എന്ന് അവർ പുരോചനനെ ധരിപ്പിച്ചു. കുന്തിദേവി ഒരു ദിവസം രാത്രി ബ്രാഹ്മണഭാര്യനത്തിന്നു കേൾക്കുമായി വട്ടംകൂട്ടി. ബ്രാഹ്മണൻ മൃച്ഛാനം ഭക്ഷണം കഴിച്ചു തങ്ങളുടെ ഗൃഹങ്ങളിലേക്കു മടങ്ങിപ്പോയി. അന്നു രാത്രി ഒരു നിഷാദിയും അഞ്ചു മക്കളും അവിടെച്ചെന്നിരുന്നു അവർ മദ്യപാനം ചെയ്തു മത്തരായതുകൊണ്ട് അവിടെത്തന്നെ കിടന്നുറങ്ങി.

നേരം അല്പരാത്രിയായി. കഠിനമായ കൊടുങ്കാറ്റു വീശിക്കൊണ്ടിരുന്നു നഗരവാസികളെല്ലാം നല്ല ഉറക്കത്തിലായിരുന്നു. ആ സമയത്തു പുരോചനൻ കിടന്നുറങ്ങിയിരുന്ന സ്ഥലത്തു ചെന്നു ഭീമസേനൻ തീക്കൊളുത്തി. ക്ഷണത്തിൽ ആ ഗൃഹത്തിന്റെ നാലുപുറവും തീയ്ക്ക് ആളിക്കത്തിത്തുടങ്ങി.

‘അപ്പുരംവക നന്നേരംമുപ്പുരംവേകുംപോലെ മുപ്പുരംനിറഞ്ഞിതോരൊച്ചയ്ക്കുംവെളിച്ചവും.’

പാണ്ടവന്മാർ ഗൃഹയിൽക്കൂടെ പോയി രക്ഷപ്പെട്ടു. നഗരവാസികൾ ഉറക്കമുണന്ന് അരക്കില്ലംചട്ടി സ്മരയതു കണ്ടപ്പോൾ ഗൃതരാജ്ഭരേയും ദിയ്യോധനനേയും നിന്ദിക്കാനും ആക്ഷേപിക്കാനും തുടങ്ങി. ഈ പ്രവൃത്തി ചെയ്തതു ഭ്രൈല്ലോധനനായ പുരോചനനാണെന്നു എല്ലാവരും പറഞ്ഞുതുടങ്ങി.

പാണ്ടവന്മാർ ഗൃഹയിൽക്കൂടെ പോയി ഗംഗാതീരത്തിലെത്തി. ഗംഗയിലിറങ്ങിക്കടക്കാമോ എന്ന് അവർ ആലോചിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ വിദ്വരനയ്ക്കുകൾ അവരുടെ അടുക്കൽച്ചെന്നു പറഞ്ഞു. 'നിങ്ങളുടെ ആവശ്യത്തിനു വേണ്ടി വായുഃവഗത്തോടുകൂടിയതും വിശ്വസ്തന്മാരാൽ പണിചെയ്യപ്പെട്ടതുമായ ഒരു തോണി ഇതാ കൊണ്ടുവന്നിരിക്കുന്നു. നിങ്ങൾ വേഗത്തിൽ ഇതിൽ കയറിയാലും. മഹാനായ വിദ്വരൻ നിങ്ങളോടു പറഞ്ഞ് അടയാളവാക്കുകൾ തന്നെ എന്നോടും പറഞ്ഞ് എന്നെ ഇങ്ങോട്ടയച്ചിരിക്കുന്നു. ഈ തോണിയിൽ കയറി നിങ്ങൾക്ക് ആപത്തിൽനിന്നു രക്ഷപ്പെടാം.' പാണ്ടവന്മാർ ക്ഷണത്തിൽ തോണികയറി. തോണി അസ്രവേഗത്തോടുകൂടി മറുകരയ്ക്കുണഞ്ഞു. ദീഗ്വദേശിയും മഹർഷിമാനിയുമായ വിദ്വരന്റെ ബുദ്ധിമുട്ടുകൾക്കൊക്കെ പാണ്ടവന്മാർ അശ്രദ്ധത്തിൽനിന്നു രക്ഷപ്പെട്ടു. ദിയ്യോധനന്റെ ചതിപ്രയാഗങ്ങളെല്ലാം നിഷ്ഫലമായിത്തീർന്നു.

അരക്കില്ലം വെന്തെരിഞ്ഞു വിവരവും, കന്തിയും

പുത്രന്മാരും പുരോചനനും മരിച്ചുപോയ വിവരവും വാ
 രുണാവതൻഗോപാസികൾ യുതരാഷ്ട്രൻ അറിയിച്ചു.
 ദുഷ്ടയാധനൻ കണ്ണൻ ശക്തി മുതലായവർ ഉള്ളിൽ ന
 ല്ല സന്തോഷമുണ്ടായി എങ്കിലും ഉറബസുചായ പു
 രോചനൻ മരിച്ചുപോയല്ലോ എന്നുവിചാരിച്ചു അവർ
 വളരെ വ്യസനവും ഉണ്ടായി. വിദുരൻറ ബുദ്ധിമുട്ടുകൾ
 ലംകോടും പാണ്ഡവന്മാരുടെ കാര്യസാമന്ത്രികോ
 ങ്ങൾ യഥാർത്ഥസംഗതികളാണെന്നും അവർ അറിവാൻ
 കഴിഞ്ഞില്ല. മഹർത്ഥാവായ വിദുരാ! അങ്ങനെയൊന്നു
 തന്നെ. അങ്ങയുടെ ദൂരദർശിത്വം കേൾക്കേണ്ട.

പാണ്ഡവന്മാർ അരക്കില്ലത്തിൽ വെട്ടുപോയി
 എന്ന് കേട്ടു യുതരാഷ്ട്രൻ വളരെ വ്യസനം കാട്ടിക്കൂട്ടി.

‘അന്തർഹൃദ്യമനാശ്ചാസൗ
 ബഹിർദ്ദഃഖസമനപിതഃ
 അന്തശ്ചീതോബഹിശ്ചോഷ്ണോ
 ഗ്രീഷ്മഗോധരോദായമാ’

‘ഉള്ളിൽ സന്തോഷമുണ്ടായിട്ടും പുറമെ ദഃഖത്തോ
 ടും കൂടിയ യുതരാഷ്ട്രൻ വേനലിൽ അടുതിൽ തണ
 ല്ലം മുകളിൽ ചൂടും ഉള്ള കയ്യിൽ തുളിച്ചുവെയ്ക്കുന്നു.’
 യുതരാഷ്ട്രൻ പാണ്ഡവരുടെയും കർത്തിയുടേയും ശേഷ
 ക്രിയ മുതലായ അടിയന്തരങ്ങൾ യഥാവിധി നട
 ത്തിച്ചു.

ഈ അരക്കില്ലം ചൂട്ടിച്ചു കാലത്തു; രാജാവു ദേ
 വ്യാകുലമാണെന്നു ജനങ്ങളുടെ ഇടയിൽ സാധാരണ ക

ര വിശ്വാസം ഉണ്ടായിരുന്നു. മന്ത്രി അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രധാന സഹായിയായിരുന്നു. അക്കാലത്തു രാജാക്കന്മാർ നീതിന്യായപ്രകാരം പ്രജകളെപ്പരിപാലിച്ചിരുന്നു. അനീതിയും അന്യായമായ പ്രവൃത്തിയും എന്താണെന്ന് അവർ അറിവില്ലായിരുന്നു. കരുടനായ ധൃതരാഷ്ട്രനാണ് നീതിന്യായലക്ഷണമായ പ്രവൃത്തികൾ അദ്ദേഹമായിത്തുടങ്ങിവെച്ചത്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ദൃഷ്ട്യത്തികളെത്തടക്കുൻവേണ്ടി ധർമ്മമാവായ വിദ്വരൻ കഴിയുന്ന ശ്രമങ്ങൾ ചെയ്തെന്നോക്കി എങ്കിലും അതൊന്നും ഫലിച്ചില്ല. ഒടുക്കം മർദ്ദം പിടിച്ചുവന്നായിട്ട് അദ്ദേഹം ശുഭദിനത്തെക്കൊണ്ടുകൊണ്ടിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന് കരിക്കലും ധൈര്യവും ക്ഷയമോ, ചാഞ്ചല്യമോ ഉണ്ടായില്ല. ധൈര്യം തന്നെയാണ് ശാന്തിയടയാനുള്ള ആദ്യത്തേ പടവ് എന്നു മഹാനായ വിദ്വരൻ നല്ലപോലെ അറിഞ്ഞിരുന്നു.

മൂന്നാം അദ്ധ്യായം.

പാണ്ഡവന്മാർ അരക്കില്ലത്തിൽ കിടന്നു വെറുപോയി. കൌരവന്മാർ, ശേഷക്കാർ ചെയ്യേണ്ട കാര്യങ്ങളെല്ലാം നടത്തി. പതിവുപ്രകാരമുള്ള കരച്ചിൽ കഴിച്ചു. പുലകളി പിണ്ഡം മുതലായതെല്ലാം കഴിച്ചു. പാണ്ഡവന്മാരുടെ സൌഖ്യ തീർന്നുവല്ലോ എന്നു വിചാരിച്ചു

കൌരവന്മാർ സന്തോഷിച്ചു. പിന്നെ ദുര്യോധനൻ ചക്രവർത്തിയായി രാജ്യം ഭരിച്ചുതുടങ്ങി. മന്ത്രികളും സൈന്യങ്ങളും പുരവാസികളും അദ്ദേഹത്തിന് അധീനരായി. ഭീഷ്മൻ, ദ്രോണൻ, കൃപാചാര്യർ മുതലായ വീരന്മാർ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സഹായികളും കണ്ണൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പരമഖണ്ഡുവും അമ്മാമനായ ശകുനി അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രധാനമന്ത്രിയും ആയിത്തീർന്നു. അതുനിമിത്തം ദുര്യോധനന്റെ ആനന്ദത്തിന് അതിരുകളായിരുന്നില്ല.

പാണ്ഡവന്മാർ ആപത്തിൽനിന്നു രക്ഷപ്പെട്ടതിന്റെ ശേഷം ബ്രഹ്മാർഷണവേഷധാരികളായിപ്പറമ്പാലരാജ്യത്തിൽ ചെന്നു അമ്മയോടുംകൂടി അവിടെത്താമസം തുടങ്ങി. കുറച്ചു ദിവസം കഴിഞ്ഞതിന്റെ ശേഷം പാഞ്ചാലരാജപുത്രിയായ ദ്രൗപദിയുടെ സ്വയംവരത്തിന്റെ വർത്തമാനം എല്ലാ ദിക്കിലും പരന്നു. ലക്ഷ്യം ആർ മുറിക്കുന്നുവോ അവനെ ദ്രൗപദി ഭർത്താവായി സ്വീകരിക്കുന്നതാണ്. ഈ വിവരം കേട്ടു ക്ഷത്രിയവീരന്മാർ പാഞ്ചാലനഗരത്തിൽ എത്തിത്തുടങ്ങി. മഹാരാജാവായ ദുര്യോധനനും പരിവാരങ്ങളോന്നിച്ചു വളരെ ആഡംബരത്തോടുകൂടി അവിടെ വന്നെത്തി. ബ്രഹ്മാർഷണവേഷം ധരിച്ച പാണ്ഡവന്മാരും സഭാസ്ഥലത്ത് എത്തി. എന്തിനേറെപ്പറയുന്നു. അനേകം രാജാക്കന്മാരും മെക്കോണ്ടും അനേകം ബ്രഹ്മാർഷണന്മാരുംകൊണ്ടും സ്വയംവരസഭാമണ്ഡപം നിറഞ്ഞു. ക്ഷത്രിയന്മാർ കാരോരു

തന്മയമായി ലക്ഷ്യം മുറിയ്ക്കാൻ ചെന്നു. എന്നാൽ അവരിൽ ഒരാൾക്കെങ്കിലും ലക്ഷ്യം ഭേദിക്കാൻ സാധിച്ചില്ല. ബ്രാഹ്മണവേഷം ധരിച്ച അജ്ഞാനൻ ലക്ഷ്യം മുറിയ്ക്കാനായി എണ്ണീട്ടുനിന്നു. അപ്പോൾ വലരും അജ്ഞാനനെ അധിക്ഷേപിച്ചു.

‘വിപ്രന്മാരതുനേരമേൽപുട്ടവയ്യംചിശി
 വിഭ്രമംദിജകുമാരനെത്തുണ്ടാചാനെന്താർ
 അകൃത്യമിദമിദംകൃത്യമെന്നുള്ളതൊന്നും
 പ്രകൃത്യാബലധീനനാമിവന്നറിവില്ല.
 ബാലകനനാഗതശൂശ്രൂവാംവടുചിനു
 കാലദേശാവസ്ഥാദിഭേദബുദ്ധിയു മില്ല
 ശല്യകണ്ണാദികളാൽസാധ്യമല്ലാതെയുള്ള
 വില്ലിതുകലചെയ്ത നൃത്തമുറിപ്പാനായ്
 വില്ലൊരനാളുംതൊട്ടിട്ടില്ലാതഭ്രമിദേവൻ
 റിർല്ലജ്ജൻതുനിഞ്ഞതുമെത്രയുമന്ധകാരം.

* * * * *

മറ്റു ചിലർ ഈ ബ്രാഹ്മണവേഷധാരി സാമൂഹ്യനല്ലെന്ന് അറിഞ്ഞു. മുൻപറഞ്ഞവരോട് ഇങ്ങിനെ ഉത്തരം പറഞ്ഞു.

‘ഏത്രയംശ്രീമാനിവൻനാകേന്ദ്രസമനല്ലോ
 സുസ്ഥിരൻപീനസ്കന്ധനാജാനബാഹുഗൻ
 വിസ്മയവക്തൃസ്ഥലൻവൃത്തോരുദപന്ദധരൻ
 ശക്തിമാൻബ്രഹ്മക്ഷത്രതേജസവിയവാവേദം
 ശക്തിയില്ലാക്കിലിതുഭാവിഷ്ണുയില്ലായന്നം

സിലമല്ലൊത്തന്നേയല്ലെന്നുധരിച്ചുപൂർ
ബ്രാഹ്മണർസംഖ്യമായില്ലൊരകമ്ബളം
സാമ്രമില്ലവരുടെമാമാന്ത്രത്തിനമേതു'

ബ്രാഹ്മണർ ഇങ്ങിനെ കാരോന്നു പറഞ്ഞു. കോട്ടി
രിക്കമ്പോൾ അജ്ജനൻ ധർമ്മപുത്രനെ നമസ്കരിച്ചു ക
ഗത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു.

'എടുത്തുചാവംപൊടിച്ചു കലച്ചുടൻ
തൊടുത്തുബാണമഞ്ചും പലിച്ചുയത്രമയ്ക്ക
മുറിച്ചുജിതശ്രമംനിന്നിടുന്നതന്നേരം
കറുത്തുഭാവംനാ. നാധരിശ്രീശന്നാക്കുല്ലം
പുഷ്പച്ചുച്ചിയുംചെങ്കാർശിംസിദേ പഗന്നം
അപ്പൊഴേപാശാലിയുംമാലയു മിട്ടീടിനാൾ'.

പാശാലിയെ ബ്രാഹ്മണൻ കൊടുത്തതുകൊണ്ട്
അവിടെക്കൂടിയ രാജാക്കന്മാക്കുല്ലാം കുറിനമായ ദേ
ഷം ഉണ്ടായി. അപ്പർ യുദ്ധത്തിന്നു കോപ്പിട്ടു. അജ്ജ
നൻ ഭീമനുംകൂടി അവരെയല്ലാം തോല്പിച്ചു. പാണ്ഡ
വന്മാർ അരാക്കില്ലത്തിൽ കിടന്നു മരിച്ചിട്ടില്ലെന്നും ജീവ
നോടുകൂടിയരിക്കുന്നുണ്ടെന്നും രാജാക്കന്മാക്കുല്ലാവക്കും
മനസ്സിലായി. ദുര്യോധനന്റെ കഷ്ടപ്പാടുകൾക്ക് അ
ജ്ജവുണ്ടായില്ല. തേരം പോയി തേമാളിയും പോയി
ദീനവേഷത്തോടുകൂടി ഒരു വിധത്തിൽ ഹസ്തിനപുര
ത്തിൽ ചെന്നെത്തി. പാണ്ഡവന്മാരെ ഒരിക്കലും ഹ
സ്തിനപുരത്തിൽ കടക്കാനയല്ലുകയില്ലെന്നു തീച്ചപ്പെടു
ത്തി. പാണ്ഡവന്മാർ നിസ്സഹായികളും ബലഹീനന്മാ

തം ആണ്. അവർക്കു കരിക്കലും ഹസ്തിനാപുരത്തിൽ പ്ര
 യേശിക്കാൻ സാധിക്കുകയില്ല. ഭീഷ്മൻ, ദ്രോണൻ, കൃ
 പാചാർ്യൻ മുതലായവർ ധൃതരാഷ്ട്രരോടും ദുഃശ്യാധന
 നോടും പല ഉപദേശങ്ങൾ ചെയ്തു. പല നല്ല വാക്കുക
 ളും പറഞ്ഞുനടന്നു. ഗുരുജനങ്ങളുടെയും ഗുണകാം
 ഷ്ഠികളായ ബന്ധുക്കളുടേയും വാക്കുകൾ അവരുടെ ചെ
 വിയിൽ പെട്ടില്ല. വിദ്വാനൻ അതു സഹിക്കാൻ കഴി
 ഞ്ഞില്ല. വിദ്വാനൻ ഒരു ദിവസം അന്ധരാജാവിന്റെ
 അടുക്കൽ പോയിപ്പറഞ്ഞു. 'മഹാരാജാവേ! അങ്ങയു
 ടെ ഗുണകാംഷ്ഠികളും ബന്ധുക്കളും അങ്ങയുടെ ഗുണം
 ഉദ്ദേശിച്ചു പല ഉപദേശങ്ങളും ചെയ്തു. അങ്ങൻ സ്വാ
 ത്വംകൊണ്ടും മോഹംകൊണ്ടും അന്ധനായിട്ട് അവരു
 ടെ വാക്കുകൾ കേൾക്കുകയോ സ്വീകരിക്കുകയോ ചെ
 യ്തില്ല. മഹാനായ ഭീഷ്മൻ അങ്ങയുടെ വലിയച്ഛനാ
 ണ്. ദ്രോണചാർ്യൻ മഹാവിദ്വാനനാണ് കൃപാചാ
 റ്യൻ തത്പരനും മഹാജ്ഞാനിയുമാണ്. ഇത്രയും
 യോഗ്യന്മാരും നിഷ്പക്ഷപാതികളും അങ്ങയുടെ ഗുണ
 കാംഷ്ഠികളും ആയ ആ ഗുരുജനങ്ങളുടെ വാക്കുകൾ ത
 ട്തിനടപ്പാൻ അങ്ങയ്ക്ക് കൂസലുണ്ടായില്ലല്ലോ. അവരുടെ
 വാക്കുകൾ കേവലം തട്ടിക്കളയത്തക്കതല്ല. കണ്ണനുംകൂ
 ടി അവർ പറഞ്ഞതിനെ നിമസിച്ചിട്ടില്ല. ഇവരെപ്പോ
 ലെയുള്ള സുഹൃത്തുക്കളും ഗുണകാംഷ്ഠികളും അങ്ങയ്ക്കു
 വേറെ ആരുംതന്നെ ഇല്ല. അവർ കരിയ്ക്കലും അങ്ങയ്ക്ക്
 കരനിഷ്ഠവും ചെയ്തിട്ടില്ലല്ലോ. ഇവർ വയോവൃദ്ധന്മാ

അം ഞാനവുലനാടം ആണ് ഇവർ പണം മോഹിച്ച് ഒരു പക്ഷം പിടിച്ചു പറയുന്നവരല്ല. ഇവർ ഇരകക്കികളുടേയും നന്മയെ ആഗ്രഹിക്കുന്നവരാണ് ഇവരുടെ ഉപദേശപ്രകാരം നടക്കുന്നത് അങ്ങയ്ക്ക് ഏറ്റവും ശ്രേയസ്കരമായിട്ടുള്ളതാണെന്നാണ് എന്റെ അഭിപ്രായം. പാണ്ഡവന്മാർ നിസ്സഹായികളും ബലഹീനന്മാരുമാണെന്ന് അങ്ങ് വിചാരിക്കേണ്ട. പോക്കുളത്തിൽ വെച്ച് അജ്ഞാനനോടെതിർത്തുപൊരതി നില്ക്കാൻ ദേവേന്ദ്രനുംകൂടി അസാധ്യമാണ്. ബകൻ, ഹിഡിംബൻ മുതലായ രാക്ഷസന്മാരെക്കൊന്നു,

‘ഭീമൻവലിയൊരുഗഭയുമെടുത്ത്
 ഭൂമികുലകിച്ചാടുനേരം
 നേരിടുവാനിതിലാരുണ്ടോകം?’

യുദ്ധത്തിൽ മിടുക്കന്മാരും ധൈര്യശാലികളുമായ നകുലസഹദേവന്മാരെ ആങ്ങ് ജയിക്കാൻ കഴിയും? ക്ഷമ, സത്യം, പരാക്രമം, ധൈര്യം, ദയ മുതലായ ഗുണങ്ങളുടെ വിളനിലമായ ധർമ്മപുത്രനെ ഏങ്ങിനെയാണ് ജയിക്കാൻ കഴിയുന്നത്? വിശേഷിച്ചു ദ്രുപദമാജാവ് അവരുടെ ഭായ്യയുടെ അച്ഛനാണ്. ധൃഷ്ടദ്യുമനും സോദരന്മാരും അവരുടെ അളിയന്മാരാണ്. ബലരാമൻ സത്യകീ മുതലായവർ അവർക്കു സഹായികളാണ്. ശ്രീകൃഷ്ണൻ അവരുടെ മന്ത്രിയാണ്. പോക്കുളത്തിൽ അവർക്കു നിശ്ചയമായും ജയമുണ്ടാവും. അവരെജയിക്കാനുള്ള അസാധ്യതയും അവരുടെ രാജ്യാധികാർത്ഥവും ആ

ലോചിച്ചു് ആദ്യംതന്നെ അപരമായി യോജിച്ചു് അപരരുടെ പ്രീതി സമ്പാദിച്ചാലും. അല്ലെങ്കിൽ ഒരിക്കലും ശ്രദ്ധം വരുന്നതല്ല. അങ്ങിനെ വെറുതേ ദൃഷ്ടിയിൽ വിലയ്ക്കു വാങ്ങുന്നു. വെറുതേ ദുഃഖം വരുന്ന ചിലയിൽ മുങ്ങാൻ ശ്രമിക്കുന്നു. അപരരുടെ നേരെ ഭയംകൊണ്ടു് അപരരുടെ വർത്തിച്ചാലും. പാണ്ഡവന്മാരെ അരക്കിപ്പത്തിലിട്ടു ചുട്ടാൻ ഉത്സാഹിച്ചതുകൊണ്ടു് അങ്ങയ്ക്കുണ്ടായ വലിയ ദുഃഖത്തിന്റെ പാണ്ഡവന്മാരുടെ നേരെയുള്ള ധർമ്മം അറിയുകൊണ്ടു് അങ്ങിനെ കഴുകിക്കളഞ്ഞാലും. എന്നാൽ പാണ്ഡവന്മാർ ശ്രദ്ധയും ഉണ്ടാവും. പാണ്ഡവന്മാരെ അറുത്തു വെക്കുന്നതുകൊണ്ടു് അപരർ ഉപകാരം ചെയ്തു എന്നു മാത്രമല്ല അങ്ങയുടെ സന്താനങ്ങളോടുകൂടി രക്ഷപ്രാപിക്കും. ക്ഷത്രിയജാതിക്കു മംഗളവും ഉണ്ടാകും. മഹാരാജാവേ! ശ്രീകൃഷ്ണൻ എത്ര പാണ്ഡവന്മാരിൽ നില്ക്കുന്നുവോ ആ പാണ്ഡവന്മാർക്കു് ജയം വരൂ എന്ന് അങ്ങിനെ നിശ്ചയമായും ധരിക്കണം. ഏതൊരു കാലും സാമംകൊണ്ടു സാധിക്കാൻ കഴിയുമോ അതു യുദ്ധംകൊണ്ടു നേടാനായി ഒരു മുൻപന്തോടിച്ചു് ആരെങ്കിലും ഉത്സാഹിക്കുമോ? പാണ്ഡവന്മാർ ജീവിച്ചിരിക്കുന്നുവെന്നു കേട്ടു പെരുന്മാരും ഉൾനാട്ടിൽ വസിക്കുന്നവരും അവരെക്കുറഞ്ഞാണായി ഏതൊരു ആഗ്രഹത്തോടുകൂടിയിരിക്കുന്നു. അവർ ഈ നഗരത്തിൽ വന്നാൽ എല്ലാവരും ആനന്ദപരവശന്മാരായിത്തീരുന്നതെന്നു മാനുഷകളും. ദുഃഖം വരുന്ന കണ്ണൻ ശങ്കറി ഇവർ ദുഃഖമുണ്ടാകും കഥയില്ലാത്തവരുമാണു്.

ബഹുജനങ്ങൾക്ക് എതിരായി പ്രവർത്തിപ്പാൻ അവർക്ക് സാധിക്കുമോ? അതുകൊണ്ടു മഹാരാജാവ് ഞാൻ പറയുന്നതു കേട്ടാലും — പാണ്ഡവന്മാരുമായി സുന്ദരിയെപ്പറ്റി അവർക്കു പാതി രാജ്യം കൊടുത്താലും.’

മേന്മയുള്ളവർക്കും ശക്തരായവർക്കുമായിട്ടുള്ളതായ വിദ്വാനുന്റെ വാക്കുകൾ കേട്ടു ധൃതരാഷ്ട്രൻ്റെ അതിനു പ്രത്യേക പരാമർശം കഴിഞ്ഞില്ല. പിന്നെ ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു: ‘വിദ്വാനു! താൻ വിദ്വാനുനോടു നല്ല ഉപദേശം നൽകിയവനാണ് തന്റെ വാക്കുകൾ കേൾക്കുന്നവൻ മംഗലം വരുത്തുന്നതാണ്. എന്റെ പുത്രന്മാരെപ്പോലെ നന്നായ പാണ്ഡവന്മാരും രാജ്യത്തിന് അധികരിക്കുകയാണ് താൻ വേഗം പാശ്ചാത്യരാജ്യത്തു പോയി കണ്ടിരുന്ന പാണ്ഡവന്മാരെയും ദേവരൂപിണിയായ കൃഷ്ണയെയും ഹസ്തിനപുരത്തിലേക്കു കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവരിക. ഞാൻ പാതി രാജ്യം അവർക്കു കൊടുക്കാം.’ സാഹസ്യത്തോടു കൂടിയതും കാരുണ്യത്തോടു കൂടിയതുമായ വിദ്വാനുന്റെ മൊഴി കേട്ട് എല്ലാവരും അത്ഭുതപ്പെടുകയും നടക്കുകയും ചെയ്തു.

ധൃതരാഷ്ട്രൻ്റെ കല്പന കീഴിയുന്ന ഉടനെ വിദ്വാനുൻ്റെ പാശ്ചാത്യനഗരത്തിലേക്കു പോയി. അവിടെയെല്ലാ ബഹുമാനവും ശ്രീകൃഷ്ണനെയും കണ്ടു. പ്രിയദർശനംകൊണ്ടും പ്രിയസമാഗമംകൊണ്ടും എല്ലാവർക്കും സന്തോഷവും മോമാഞ്ചവുമായി അഹ്ലാദത്തോടു കൂടി ദിവസങ്ങൾ കഴിഞ്ഞുകൂടി. വിദ്വാനുൻ്റെ കറുപ്പു ദിവസം പൂർത്തിയായപ്പോൾ

ബാലരാജധാനിയിൽ താമസിച്ചതിന്റെ ശേഷം ശ്രീ കൃഷ്ണനേരായും ബലരാമനേരായും അനുചരന്മാരുടേയും കൂട്ടം കൂട്ടിയേയും കൂട്ടിക്കൊണ്ടു ഹസ്തിനാപുരത്തിലേക്കു പോയി. പാണ്ഡവന്മാർ ഹസ്തിനാപുരത്തിലെത്തിയ മാത്രയിൽ നഗരവാസികൾ ആനന്ദമഗ്നന്മാരായി ബഹുവിധമായി വിളംബരം ചെയ്തു. വില്ലാളികളായ വികർണ്ണൻ, ചിത്രസേനൻ, ദ്രോണാചാര്യൻ, കൃപാചാര്യൻ മുതലായവർ പാണ്ഡവന്മാരെ ഏതിരേക്ഷിക്കാനായിച്ചെന്നു. ഭഗീരഥപ്രയത്നം ചെയ്തിട്ടും അവർക്കു ജനങ്ങളുടെ തിരക്കിൽ കൂടി കടന്നുപോകാൻ സാധിച്ചില്ല. രാജധാനിയുടെ ഗോപുരത്തിലെത്തിയപ്പോൾ ജനങ്ങളുടെ തിരക്കിൽ കൂടി കടന്നുപോകാൻ സാധിച്ചില്ല. അപ്പോൾ കന്വീദേവി മക്കളോടും കൃഷ്ണയോടും കൂടിത്തേമിന്റെ ബഹിർഗത്തു വന്നുനിന്നു. നഗരവാസികൾ അവരെ കണ്ണുനീരയേക്കുണ്ട് തൃപ്തിപ്പെട്ട ശേഷം അവരെക്കൂട്ടിത്തൊഴുത് തങ്ങളുടെ വീടുകളിലേക്ക് മടങ്ങിപ്പോയി.

പാണ്ഡവന്മാർ രാജധാനിയിലെത്തിയതിനുശേഷം ആദ്യം തന്നെ ധൃതരാഷ്ട്രരുടെ ഭവനത്തിൽപ്പോയി അദ്ദേഹത്തെ നമസ്കരിച്ച് തൊഴുതുകൊണ്ട് അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുമ്പാകെ നിന്നു. ധൃതരാഷ്ട്രൻ യുധിഷ്ഠിരനോടു പറഞ്ഞു: 'ധർമ്മപുത്രാ! മേലിൽ യാതൊരു മത്സരവും ഉണ്ടാവതിരിപ്പാൻവേണ്ടി ഞാൻ പാതിരാജ്യത്തോടുകൂടി പാണ്ഡവപ്രസ്ഥനഗരം നിനക്കു തയ്യിരിക്കു

ന്നു. നിങ്ങൾ ഖാസ്യവപ്രസ്ഥത്തിൽ പോയി മനോ
 ഹരമായ നഗരം നിർമ്മിച്ച് അവിടെ വസിച്ചാലും. നി
 ണ്ങളെ ആർക്കും യാതൊരു ഉപദ്രവവും ചെയ്യാൻ കഴിക
 യില്ല.' യുധിഷ്ഠിരൻ പറഞ്ഞു: 'അച്ഛാ! അവിടുത്തെക്ക
 ല്ലന ഞാൻ ഒരിക്കലും ലംഘിച്ചിട്ടില്ല. ഇപ്പോഴും ലം
 ഘിക്കുന്നതല്ല. ഞങ്ങൾ ഖാസ്യവപ്രസ്ഥത്തിൽ താമ
 സിച്ചുകൊള്ളാം.'

വിദൂരന്റെ ആഗ്രഹം പൂർണ്ണമായി. അദ്ദേഹം പാ
 ണ്യവന്മാരെക്കൂട്ടിക്കൊണ്ടു ഖാസ്യവപ്രസ്ഥത്തിലേക്കു
 പോയി. പിന്നെ പ്യാസമഹഷിയെക്കൊണ്ടു നല്ല മുഹൂ
 ള്ളത്തിൽ ശാന്തിക്രിയാദികൾ ചെയ്യിച്ചു നഗരനിർമ്മാ
 ണം ചെയ്തു. യമുനതീരത്തിങ്കൽ അഞ്ചു നഗരങ്ങൾ
 നിർമ്മിച്ചു. പാണിപ്രസ്ഥം ശോണപ്രസ്ഥം തിലപ്ര
 സ്ഥം ഭോഗപ്രസ്ഥം ഇന്ദ്രപ്രസ്ഥം എന്നിങ്ങിനെ അവയ്ക്കു
 പേരും കൊടുത്തു. അവയിൽ പ്രസിദ്ധി കേട്ടത് ഇന്ദ്ര
 പ്രസ്ഥമാണ്. ഇപ്പോൾ അതിനെ ഇന്ദ്രപാട എന്നു പ
 റഞ്ഞുവരുന്നു. യുധിഷ്ഠിരൻ രത്നഖചിതമായ സ്വർണ്ണ
 സിംഹാസനത്തിലിരുന്നു രാജ്യകാർയ്ക്കങ്ങൾ നോക്കിത്തുട
 ണ്ണി. ധർമ്മാത്മാവായ വിദൂരൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രധാ
 ന സഹായിയായിരുന്നു.

ഇന്ദ്രപ്രസ്ഥത്തിന്റെ പ്രസിദ്ധി നാട്ടിലെല്ലാം പര
 ന്നു. കുറുമ്മിട്ടു മിനുപ്പിച്ചതും അത്യുന്നതവുമായ സൌ
 ധാവലികൾകൊണ്ടു ശോഭിക്കുന്ന ഇന്ദ്രപ്രസ്ഥം ഇന്ദ്രപു
 റിക്കു തുല്യമായി വിളങ്ങി. നാനാദിക്കുകളിൽനിന്നും പ

ലഭിക്കുകയും സംസാരിക്കുന്ന ജനങ്ങളും സർവ്വവേദങ്ങളും സർവ്വവിദ്യകളും പഠിച്ച ബ്രഹ്മണനും കർമ്മങ്ങൾക്കും ശിക്ഷകളും അവിടെ വന്നു തർക്കം തുടങ്ങി. മനോഹരങ്ങളായ ലതാഗൃഹങ്ങളും ചൈത്ര്യഗൃഹങ്ങളും അതിഥിഗൃഹങ്ങളും നിമ്മിക്കപ്പെട്ടു. താമരകളെക്കൊണ്ടു ശോഭിക്കുന്നതും കണ്ണിനു കൊഴുത്തുകൊടുക്കുന്നതുമായ അരുവികളെക്കൊണ്ടും സരസ്സുകളെക്കൊണ്ടും തടാകങ്ങളെക്കൊണ്ടും ആ നഗരത്തിന്റെ പല ഭാഗങ്ങളും ശോഭിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. അവയിൽ അരയന്നം മുതലായ ജലചരപ്പക്ഷികൾ ആനന്ദത്തോടുകൂടിക്കളിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. വിശാലമായ ഓജമാഗ്നിയിൽകൂടി ഗതാഗതം ചെയ്യുന്ന ജനങ്ങളുടെ സംഖ്യ എത്രയെന്നു പറയാൻ പാടില്ല. ഇന്ദ്രപ്രസ്ഥനായ പഞ്ചപാണ്ഡവന്മാരുടെ വൈഭവംകൊണ്ട് ഈ ഖാണ്ഡവപ്രസ്ഥനഗരം ദിനംപ്രതി ഐശ്വര്യവർദ്ധനയെ പ്രാപിച്ചു. അയോമാത്രം ജനകോലാഹലത്തോടുകൂടിയ ആ നഗരം ജീവനോടുകൂടിയതുപോലെ കാണപ്പെട്ടു. സംഗീതപ്രിയന്മാരുടെ സംഗീതഘോഷം കൊണ്ടും ധർമ്മപരായണന്മാരായ ബ്രഹ്മണരുടെ വേദോച്ചാരണഘോഷംകൊണ്ടും മധുരമായിപ്പറയുന്ന പക്ഷികളുടെ കളിഗാനംകൊണ്ടും സകല ജനങ്ങളുടേയും മനസ്സ് ആകർഷിക്കപ്പെട്ടു. ഖാണ്ഡവപ്രസ്ഥം എന്ന പേര് ഇല്ലാതെയായി. ഇന്ദ്രപ്രസ്ഥമെന്ന പേര് പ്രസിദ്ധിയെ പ്രാപിച്ചു. ഈ നഗരത്തിന്റെ കർത്താവും പ്രതിഷ്ഠാതാവും വിദ്വാനനാണ്. ഇപ്പോഴും ഇന്ദ്രപ്രസ്ഥം വിദ്വ

രന്റെ ഒരു കീർത്തിസ്തംഭമായിത്തന്നെ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു.

നാലാം അദ്ധ്യായം

കലഹിക്കേണമെന്ന് ആഗ്രഹം ഉണ്ടാകുമ്പോൾ അതിനുള്ള വഴികൾ ഉണ്ടാകാതിരിക്കയില്ല. യുധിഷ്ഠിരൻ രാജസൂയം ചെയ്ത് ‘ഏഴാഴികൾ മുഴുമുഴിക്ക്’ അധീശ്വരനായിത്തീർന്നു. ദുര്യോധനൻ കഴിയുന്ന വിരോധങ്ങൾ ചെയ്തു എങ്കിലും അവയൊന്നും ഫലിച്ചില്ല. രാജസൂയത്തിൽ യുധിഷ്ഠിരന്റെ ഭണ്ഡാരം സൂക്ഷിപ്പുകാര്യം ദുര്യോധനനാണ് നടത്തിയത്. ശ്രീകൃഷ്ണൻ തന്റെ തന്നെ ബ്രാഹ്മണരുടെ കാൽ കഴുകി. എല്ലാവരും സിന്ധുഭാമണ്ഡപത്തിലിരിക്കുമ്പോൾ ദുര്യോധനൻ,

‘മരയാമയനും മയൻപണിചെയ്തോരു
തോയാകരംനിലമെന്നുനിരൂപിച്ചു
പാശാതെചെന്നുടൻവാളുമാൽചാടിനാൻ
പാരിയില്ലെടുമടുത്തുസുയോധനൻ
ആരംകണോതെചിരിച്ചിതെല്ലാവരും
പാരംചിരിച്ചുതുളീമനതന്നേരം
നാണവുംപുണ്ടഭിമാനക്ഷയത്തോടും
ആനനവുംതാഴ്ന്നിയാരെരുന്നോക്കതെ
പോയിസുയോധനനന്നുതുടങ്ങീട്ടു
കായംമെലിഞ്ഞുപനിയുപിടിച്ചുതേ?’

ദുര്യോധനൻ ഒരു വിധത്തിൽ ഹസ്തിനാപുരത്തിൽ ചെന്നെത്തി. യുധിഷ്ഠിരൻറെ ധനവും പ്രതാപവും നന്നായും കണ്ട് ദുര്യോധനൻ സഹിക്കാൻ വയ്യാത്ത അസൂയയും സങ്കടവും ഉണ്ടായി. ഉറങ്ങും ഉറക്കവും ഇല്ലാതായി. പ്രിയബന്ധുവായ കണ്ണനേയും അമ്മാമനായ ശകനിയേയും വരുത്തി ആലോചന ചെയ്തു: കള്ളച്ചുരുപൊരുതി യുധിഷ്ഠിരനെത്തോല്പിച്ച് അവരെ നാട്ടിൽനിന്നു പുറത്താക്കേണമെന്നു നിശ്ചയിച്ചു. 'ധർമ്മപുത്രൻ ചുരുകളിൽ നല്ല ഭ്രമമുണ്ട്. കളിത്തൂണു വശം പോരാതാനും. യുധിഷ്ഠിരൻ ധർമ്മികനും സത്യപരനായെന്നും ആയതുകൊണ്ടു സത്യം ചെയ്യാൽപ്പിന്നെ അതിൽനിന്നു പിൻവാങ്ങുകയില്ല. വാതുവെച്ചു നമുക്കു ചുരുപൊരുതാം. എന്നാൽ അവൻ നിശ്ചയമായും തോല്ക്കും. പിന്നെ രാജ്യഭ്രഷ്ടനായിക്കൊട്ടിൽ താമസിക്കേണ്ടിവരും.' അമ്മാമൻറെ കൌശലധാക്കുകൾ കേട്ടു ദുര്യോധനൻ അർഹ്യൻറെ അടുക്കൽപോയി. ചുരുപൊരുതാനായി പാണ്ഡവരെ ആളയച്ചു വരുത്തണമെന്ന് അർഹ്യനോടു പറഞ്ഞു. ഗൃതരാഷ്ട്രൻ ആദ്യം അതിന്നു വിരോധം പറഞ്ഞു എങ്കിലും മകൻറെ നിബ്ബന്ധാതിശയം നിമിത്തം ഒടുക്കം സമ്മതിച്ചു. വിദ്വരനെ വരുത്തിപ്പാണ്ഡവന്മാരെ ഹസ്തിനാപുരത്തിലേക്കു കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവരാൻ പറഞ്ഞു. വിദ്വരൻ അവരെക്കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവന്നു. പിന്നെ നിറഞ്ഞ സഭയിൽവെച്ചു ചുരുകളിൽ തുടങ്ങി. ധർമ്മപുത്രൻ കള്ളച്ചുരുതിൽ ശകനിയോടു തോറ്റുതുടങ്ങി. വിദ്വ

രൻ ധൃതരാഷ്ട്രരുടെ അടുക്കൽച്ചെന്നു പറഞ്ഞു. ‘മഹാരാജാവേ! ചുതുകുളി കലഹത്തിന്നു മൂലകാരണമാണ്. ഇതുകൊണ്ടു സ്വജനവിരോധം വന്നുകൂടും. മദിച്ചു കറുത്തു എങ്ങിനെ അതിന്റെ കൊമ്പിന്നു നാശം വരുത്തുന്നുവോ അങ്ങിനെതന്നെ ദുഷ്ടോധനനും അവന്റെ നന്മയെ നശിപ്പിക്കുന്നു. കാർത്യായനം ഉള്ളവനും വീരനുമായ യാവനൊരുത്തൻ തന്റെ ബുദ്ധിയെ അനുസരിക്കാതെ അന്യന്റെ ബുദ്ധിയനുസരിച്ചു നടക്കുന്നുവോ അവൻ തോണി തുഴയാൻ ശീലമില്ലാത്ത ഒരു ബാലന്റെ തോണിയിൽക്കയറി സമുദ്രയാത്ര ചെയ്യുന്നവനെപ്പോലെ ഘോരമായ അപത്തിലകപ്പെടുന്നു. ദുഷ്ടോധനൻ പന്തയംവെച്ചു യുധിഷ്ഠിരനുമായിച്ചുതുചൊരുത്തുന്നു. അങ്ങിനെ അതിൽ സന്തോഷിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. ഇതുകൊണ്ട് ഒരിയ്ക്കലും ശുഭമുണ്ടാവില്ലെന്ന് അങ്ങിനെ നല്ലപോലേ അറിഞ്ഞാലും. ദുഷ്ടോധനൻ പറഞ്ഞതു കേട്ടു നടന്ന് അങ്ങു തീയിൽച്ചെന്നു ചാടരുത് ചൂതിൽത്തോറു യുധിഷ്ഠിരനും ക്രോധം സഹിക്കാൻ കഴിയാതെ വന്നാൽ ഭീമൻ, അജ്ജനൻ, നകുലൻ, സഹദേവൻ മുതലായവർ അങ്ങയുടെ മക്കളെ വെച്ചിരിക്കില്ല. ദുഷ്ടോധനനു ചുതുകുളിയിലുള്ള മദംകൊണ്ടു ഹിതാഹിതജ്ഞാനം ഇല്ലാതായിരിക്കുന്നു. ഭോജനാഭം യാദവനാഭം കംസനെ ഉപേക്ഷിച്ചു കഥ അങ്ങയ്ക്ക് അറിവുണ്ടല്ലോ. അവരുടെ കല്പനപ്രകാരമാണ് കൃഷ്ണൻ കംസനെക്കൊന്നത്. കൗകുതുല്യനായ ദുഷ്ടോധനനെ വെടിഞ്ഞു മയിലിനു തുല്യ

നൂറായ പാണ്ഡവന്മാരെ സ്വീകരിക്കുക. കുറുക്കൻ വകരം നരിയെ സ്വീകരിക്കുക. അനന്തകരമായ ജ്ഞാതിവധത്തിനും ബന്ധുവധത്തിനും അങ്ങു കരുമ്പടരത്ത്. അങ്ങിനെ ചെയ്യാൽ അങ്ങയ്ക്കു കഠിനമായ പാവവും ദുഃഖവും ഉണ്ടായിത്തീരുന്നതാണ് പാപിയായ ദുഷ്ടോധനനെക്കൊല്ലാനായി അജ്ഞാനനോട് ആജ്ഞാപിച്ചാലും. ഈ വാക്കുകൾ കേട്ടു ക്രോധാധനനായിട്ടുഷ്ടോധനൻ പറഞ്ഞു. 'വിദ്വേഷം! നിന്റു് എല്ലായ്പ്പോഴും ഞങ്ങളെ ദൃഷ്ടിക്കുകയും നിന്റിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. പാണ്ഡവന്മാരെ സ്തുതിക്കുന്നതു നിനക്കു വളരെ ഇഷ്ടമാണ്. നിന്റിക്കുന്നതിലും ശകാരിക്കുന്നതിലും നിനക്കു മാറ്റക്കൂട്ടമെന്ന് എനിക്കു നല്ലവണ്ണം അറിയാം. നിന്റെ വാക്കുകൾ നിന്റെ ഉള്ളിലുള്ള വിചാരങ്ങളെ വെളിപ്പെടുത്തുന്നുണ്ട്. നീ ഞങ്ങളുടെ പരമവിരോധിയാണ്. ഞങ്ങൾ നിന്നെപ്പോറ്റിരക്ഷിച്ചതു പാണ്ഡവനെ വളർത്തിയതുപോലെയാണി. പൃഥ്വിയെപ്പോലെ നീ രക്ഷിച്ചവനെ മുടിക്കുന്നു. നീ പരശു കണ്ടുകൂടാത്തവനും അസൂയയുള്ളവനും മൗജ്ജാദതപസ്വിയും ആണ് നീ ഞങ്ങളുടെ ആശ്രിതനായിട്ടു ഞങ്ങൾക്കു ദ്രോഹം ചെയ്യുന്നു. നീ അധികം പ്രസംഗിക്കാതിരിക്കുന്നതാണ് നല്ലത്. ഞങ്ങളുടെ കായ്ത്തിൽ എപ്പോഴേങ്ങു ആവശ്യം നിനക്കില്ല. മൃതകളികൊണ്ട് അനന്തമുണ്ടാവുമെങ്കിലും ഞാൻ അതിൽനിന്നു പിൻവലിക്കാൻ വിചാരിക്കുന്നില്ല. ഞാൻ അരോടും ഉപദേശം ആവശ്യപ്പെടുന്നില്ല.

ആരുടെ ഉപദേശവും ഞാൻ കേൾക്കുകയും ഇല്ല. നീ വെറുതെ കാരോന്നു പറഞ്ഞത് എന്തെ വിരക്തനാക്കേണ്ട. പോ! പോ! ഇവിടേനിന്നു വേഗം പോ! അര നിമിഷംപോലും ഇവിടെ നില്ക്കരുത്'

വിദഗ്ദ്ധൻ പറഞ്ഞതൊന്നും ധൃതരാഷ്ട്രൻ കേട്ടില്ല. ദുര്യോധനന്റെ ദുർവ്വാരകൾ കേട്ടു വിദഗ്ദ്ധൻ അവിടേനിന്നു പോയി. മൃതുകളിയിൽ ധർമ്മപുത്രൻ തോറ്റു തുടങ്ങി. രാജ്യം ധനം മുതലായതെല്ലാം പണയംവെച്ചു പോയി. പ്രാണപ്രിയയായ പാണ്ഡുലിയെക്കൂടെ പണയംവെച്ചു. യുധിഷ്ഠിരുന്റെ സർവ്വസംപദ്യം പോയി. പാപിയായ ദുര്യോധനൻ പാണ്ഡുലിയുടെ തലമുടി പിടിച്ചിഴച്ച് അവളെക്കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവരാനു കല്പന കൊടുത്തു. രാജമഹിഷിയും അന്തഃപുരവംസിനിയും ആയ കൃഷ്ണയുടേ തലമുടി പിടിച്ചിഴച്ചു ദുര്യോധനൻ അവളെ രാജസഭയിൽക്കൊണ്ടുവന്നു. അവളുടെ കണ്ണിൽനിന്നു വെള്ളം ധാര മുറിയതെ വീണു തുടങ്ങി. ലജ്ജാവതിയായ കൃഷ്ണ കോപം പൊറുക്കതെ പറഞ്ഞു തുടങ്ങി. "ഈ സഭയിലുള്ളവർ ശംസ്രമന്തനാകും കർമ്മശൂന്യനാകും ഇന്ദ്രപ്രസ്ഥനാകും എന്റെ ഹൃദയനങ്ങളും ആകുന്നു. ഇവരുടെ മുമ്പിൽ ഞാൻ ഈ അവസ്ഥയിൽ നില്ക്കുന്നത് ഏറ്റവും ലജ്ജാകരമായിട്ടുള്ളതാണ് ധൃത്തനായ ദുര്യോധനനാ! നീ എന്റെ ഹൃദയം അഴിക്കരുത്. ആയുവിരുദ്ധമായ ഈ കൃത്യത്തിന് നിന്നു വിരമിച്ചാലും. ധർമ്മപു

ത്രൻ ന്യായമല്ലാതെ ഒന്നും പ്രവർത്തിച്ചിട്ടില്ല. നിന്റെ ഈ നിന്ദ്രമായ പ്രവൃത്തിയെ ഈ കണ്ട രാജാക്കന്മാർ കരിക്കലും ക്ഷമിക്കുകയില്ല. ഞാൻ തീണ്ടാരിയായി തൊടാൻ പാടില്ലാതെ ഇരിക്കുന്നവളാണ്. നീ എന്നേ തൊടരുത്. കഷ്ടം! കഷ്ടം! മൃഗങ്ങൾക്കുടിച്ചെടുത്ത ഈ പ്രവൃത്തി കണ്ടു സഭ്യന്മാരെല്ലാവരും മിണ്ടാതിരിക്കുന്നുവല്ലോ. ഒരാളെങ്കിലും ഇതിനെ വിരോധിക്കുന്നില്ലല്ലോ. ഭാരതരാജാക്കന്മാരുടെ ധർമ്മം തീരെ നശിച്ചുപോയോ? ക്ഷത്രിയധർമ്മം ലോകത്തിൽനിന്നു മാഞ്ഞുപോയോ? മഹാത്മാരായ ഭീഷ്മരും ദ്രോണരും പൗരന്ദ്രന്മാരും പാണ്ഡവരും സത്യം വെടിഞ്ഞവരും ആയിത്തീർന്നുവോ? ധർമ്മമാവായ വിദ്വരൻ എവിടെപ്പോയി?"

ദുര്യോധനൻ ചിരിച്ചുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു. 'കൃഷ്ണ! വിദ്വരനെ നിന്നെ രക്ഷിക്കാൻ കഴികയില്ല. നിന്റെ കോപം അടക്കിയാലും. നീ ഇപ്പോൾ ഓസിയാണ്. ഇന്നു മുതൽക്കു ഞങ്ങളുടെ മുറവും അടിക്കുകയാണ് നിന്റെ ജോലി. വെറുംവാക്കുകൾ നീ അനാവശ്യമായിക്കേൾക്കുന്നില്ലെന്നു പറയട്ടെ. ദുര്യോധനന്റെ ദുർവ്വാരങ്ങൾ കേട്ടു സഭയിലുള്ള ഒരാളെങ്കിലും ഒരക്ഷരം മിണ്ടിയില്ല. കരകലപിതാമഹനായ ഭീഷ്മർ വിചാരിച്ചാൽ ഈ അധർമ്മമായ കർമ്മം തടുക്കാൻ കഴിയുമായിരുന്നു. ധർമ്മത്തിന്റെ സൂക്ഷ്മം അറിയാൻ തൈരുക്കമെന്നെന്നു പറഞ്ഞു അദ്ദേഹം മിണ്ടാതെ ഇരുന്നു. താൻ വിചാരിച്ചാൽ തടുക്കാൻ കഴിയുന്ന അകൃത്യത്തെത്തടയാതിരുന്നതുകൊണ്ടാണ് ഭീ

ഷ്ടകം ശരശയനത്തിൽ കിടക്കേണ്ടിവന്നത് എന്നു കേട്ടിട്ടുണ്ട് . *

ദുശ്ശാസനൻ വസ്യം അഴിച്ചു തുടങ്ങി. അഗതിയാ യ കൃഷ്ണ ഘോരവും ദുഃഖത്തോടുകൂടി മുറവിളിച്ചിട്ടു. ആ

* തിരുവെങ്കിടാചായ്വ് കൊച്ചി ദിവാൻജിയായിരുന്ന കാലത്ത് അദ്ദേഹം മദ്രാസ്സിൽ തിരുവഞ്ചിക്കുളത്തു തൊഴാൻ പോകയുണ്ടായി. അക്കാലത്തു നാരോലി കഞ്ഞിക്കാവ് നമ്പൂതിരിപ്പാട് തിരുവഞ്ചിക്കുളം ക്ഷേത്രത്തിൽ ഭജിച്ചിരുന്നു. ദിവാൻ സ്വാമി അവലത്തിൽച്ചെന്നപ്പോൾ മണ്ഡപത്തിൽ ജപിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന ബ്രാഹ്മണരെല്ലാം ഘാനീടുനിന്നു. നമ്പൂരിപ്പാട് മാത്രം എചീട്ടില്ല. സ്വാമിക്ക് അത് അത്ര രസമായില്ല. പിന്നെ ഖാകിയുജ്ജവരോടു പൂജാദികൾ മുതലായതു ശരിയായി നടക്കുന്നില്ലേ എന്നു സ്വാമി ചോദിച്ചപ്പോൾ നേളച്ചോറ് കല്ലുകൊണ്ട് ഉണ്ണാൻ പാടില്ല എന്നു നമ്പൂരിപ്പാട് കടന്നു പറഞ്ഞു. അങ്ങയോടു ഞാനൊന്നും ചോദിച്ചില്ലല്ലോ. എന്നു സ്വാമി മറുപടി പറഞ്ഞു. 'ചോദിച്ചില്ലെങ്കിലും എന്റെ ദൃഷ്ടിയിൽ വരുന്ന തകരാറുകളെ മേലദ്ധ്യക്ഷന്മാരുടെ ദൃഷ്ടിയിൽ കൊണ്ടുചൊല്ലേണ്ട ഭാരം എനിക്കുണ്ട്' ഭീഷ്മകം ശരശയനത്തിൽ കിടക്കേണ്ടിവന്നത് എന്തുകൊണ്ടാണെന്ന് അങ്ങയ്ക്ക് അറിയാമോ? എന്നു നമ്പൂതിരിപ്പാടു ദിവാൻജിസ്വാമിയോടു ചോദിച്ചു. സ്വാമി നല്ല വിദ്വാനായിരുന്നു എങ്കിലും അതിന്റെ കാരണം അദ്ദേഹത്തിന്നു മനസ്സിലായിരുന്നില്ല. അതു കേട്ടാൽ കൊള്ളാമെന്നു ദിവാൻജി നമ്പൂരിപ്പാടിനോടു പറഞ്ഞു. 'ഔപദീവസ്യപഹരണസമയത്ത് അതന്നെ മുടക്കം ചെയ്യാതെ കണ്ടിരുന്നതുകൊണ്ടാണ് ഭീഷ്മകം ശരശയനത്തിൽ കിടക്കേണ്ടിവന്നത്'. അദ്ദേഹം ശ്രമിച്ചാൽ ആ ദുഷ്പ്രവൃത്തി കൂടാതെ കഴിക്കാമായിരുന്നു. ഇതു കേട്ടപ്പോൾ ദിവാൻജിക്കു ബോധ്യമായി എന്നും അന്നു മുതൽക്കു നമ്പൂരിപ്പാടിനെക്കുറിച്ച് അദ്ദേഹത്തിന്നു വലിയ ബഹുമാനമായി എന്നും ചേട്ടിട്ടുണ്ട്.

പന്നിച്ചുത്തിക്കായി ആത്തിനാശനനായ ശ്രീകൃഷ്ണഭഗവാനെ മനസ്സിൽ ധ്യാനിച്ചു സ്തുതി ചെയ്തു.

‘ശഖചക്രഗദപാണേദപാരകാനിലയാച്യത
ഗോവിന്ദപുണ്ഡരീകാക്ഷരക്ഷമാംശരണാഗതാം
ഘാതകൃഷ്ണദപാരകാവസിൻകപാസിയാദവനന്ദന
ഇമാമവസ്ഥാംസമ്പ്രാപ്തമാനാമാംകിമുപേക്ഷസേ.
ഗോവിന്ദദപാരകാവസിൻകൃഷ്ണഗോവീജനപ്രിയ
കൗരവൈഃപരിഭൂതാംമാംകിന്നജാനംസികേശവ.
മേനാഥമേരമാനാഥവ്രജനാഥാന്തിസ്മാശന
കൗരവാസ്ത്വമഗ്നംമാമുദ്ധരസപജനാദൃന
കൃഷ്ണകൃഷ്ണമഹായോഗിൻവിശ്വാത്മൻവിശ്വഭാവന
പ്രപന്നാംപാഹിഗോവിന്ദകരുമല്യേവസീദതിം’

പാഞ്ചാലി ഇപ്രകാരം സ്തുതിച്ചപ്പോൾ ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ കൃപാകടാക്ഷംകൊണ്ടു ദുശ്ശാസനൻ പാഞ്ചാലിയുടെ വസ്യം മുഴുവനും അഴിക്കാൻ സാധിച്ചില്ല.

‘ഏറിയോരോടയവനഴിച്ചിട്ടിട്ടും
കൂയരയിന്നുവേറായതില്ലേതും
കൂരവിന്ദാക്ഷനുണ്ടായല്ലുള്ളൊരു
കാമിയമിങ്ങിനേവന്നുത്തായമെടോ!’

സഭ്യന്മാരെല്ലാവരും ഈ അതുഭൂതം കണ്ടു വിസ്മയിച്ചു എല്ലാവരും ദുഷ്ടോധാനാദികളേ നിന്ദിച്ചു. ഭീമസേനൻ കയ്യരണ്ടും തിരുമ്മി കണ്ണുകൾ ഉരുട്ടിമിഴിച്ചു സഭ്യന്മാരോടു പറഞ്ഞു. ‘പണ്ടേതും ചെയ്യാത്തതും മേലിൽ ആരും ചെയ്യാത്തതുമായ പ്രതിജ്ഞയേ ഞാൻ നി

ങ്ങളുടെ മുമ്പിൽവെച്ചു ചെയ്യുന്നു. വാപിയും നരായണനുമായ ദുർഗ്ഗാസനന്റെ മാറിടം പിളന്നു അവന്റെ ചോര കുടിച്ചിട്ടില്ലെങ്കിൽ എനിക്ക് പൂർണ്ണമാരുടെ ഗതി ഇല്ലാതെ വരട്ടേ! ഇഴ അതിഭയങ്കരമായ പ്രതിജ്ഞകേട്ട സഭയിലുണ്ടായിരുന്നവരെല്ലാം വിറച്ചുപോയി. സജ്ജനങ്ങളായവർ ദുർജ്യാധനനേയും ധൃതരാഷ്ട്രനേയും നിന്ദിച്ചുതുടങ്ങി. വിദൂരൻ കൈരണ്ടും പൊക്കി ഭ്രാന്തനെപ്പോലെ സദസ്യന്മാരുടെ എടുത്തിടക്കുകടന്നുവന്നുപറഞ്ഞു. 'കൃഷ്ണദാസിപ്പോലൊന്നിന് ആരാണു പറയുന്നതാണ്? അവൾക്കു യിഷ്ടിരന്റെ കയവന്റെ മാത്രം ഭാര്യയല്ല. യുധിഷ്ടിരൻ കയവൻ മാത്രമേ മൂതിൽ തോറ്റിട്ടുള്ളൂ. മാറ്റുള്ള നാലു സോദരന്മാർ തോറ്റിട്ടില്ല. വോദകിൽ പാതിവ്രത്യം രക്ഷിപ്പാൻ സ്രീകൾക്ക് പൂർണ്ണമായ സ്വാതന്ത്ര്യം ഉണ്ട്. ഭർത്താവൊഴിച്ച് അന്യപുരുഷന് അവളെത്തൊടാൻ പാലും അധികാരമില്ല. കൃഷ്ണയ്ക്കു പൂർണ്ണമായ സ്വാതന്ത്ര്യമുണ്ട്. കൃഷ്ണയെത്തൊടാൻ ആർക്കു സാധിക്കും? ലോകത്തിൽ ധർമ്മമുണ്ടെങ്കിൽ കൃഷ്ണയ്ക്കു യാതൊരാവത്തും വരികയില്ല.' പിന്നെ ദുർജ്യാധനനേ നോക്കിപ്പറഞ്ഞു. 'ദുർജ്യാധനാ! നിയ്യ് മൃഗനും മൂർഖനുംമാണ്. നിന്റെ നാശത്തിന്നു വീ തന്ന നിന്റെ കഴുത്തിൽ കയറിടുന്നു. മാനിനോടു തുല്യനായ നിയ്യ് നരികളോടു തുല്യനായ പാണ്ഡവന്മാരോട് മത്സരിക്കുന്നു നിന്റെ തലയിൽ അനേകം സ്പഷ്ടങ്ങൾ കൂത്താടുന്നു. വീ പാണ്ഡവന്മാരുടെ കോപം ജ്വലിപ്പിച്ചു യമപുരിയുടെ വാതിൽ തുറ

ക്കുറൻ ശ്രമിക്കുന്നു. നീചന്മാർകൂടി ഈമാതിരി നിന്ദ്രമരയ പ്രവൃത്തി ചെയ്യുന്നതല്ല. ശാന്ത നരകത്തിന്റെ വാതിലും, ദുഷ്ടപുത്തി നരകത്തിലേക്കുള്ള നല്ല വഴിയും ആകുന്നു. നീ അഹങ്കാരമത്തനായിരിക്കുന്നു. നീ അതിന്റെ ഫലം അനുഭവിയ്ക്കേണ്ട കഴിയു. ഇനിയും സമയം തെറ്റിയില്ല. നീ ഈ ദുഷ്ടപുത്തിയിൽനിന്ന് വിരമിക്കുക. എന്താൽ എല്ലാം ശുഭമായിക്കലാശിക്കും. യുധിഷ്ഠിരാ! ധർമ്മിഷ്ഠനായ അങ്ങ് ഒരു നിമിഷംപോലും പാപികളുടെ ഇരിപ്പിടമായ ഈ നഗരത്തിൽ താമസിക്കരുത്. ഉടനെ ഈ പാപികളുടെ എടുത്തിൽനിന്നു ഓടുകയും. ധർമ്മമേ ജയിക്കൂ എന്ന കാമം എപ്പോഴും ഉണ്ടായിരിക്കണം.' യുധിഷ്ഠിരൻ അമ്മയായ കൗരവീ.ദിവിയെ വിദ്വരന്റെ കയ്യിൽ സമർപ്പിച്ച് സോദരന്മാരോടും കൃഷ്ണയോടുംകൂടിപ്പോവാൻ പുറപ്പെട്ടു. വനവാസത്തിന് തങ്ങൾ പോകുന്നുവെന്നും തങ്ങൾക്ക് എപ്പോഴും ധർമ്മബുദ്ധിയുണ്ടായിരിക്കാൻ അനുഗ്രഹിക്കണമെന്നും യുധിഷ്ഠിരൻ വിദ്വരനോടു പറഞ്ഞു. അപ്പോൾ കോപം സഹിക്കാൻ വയ്യാതെ ഭീമസേനൻ ഗംഭീരഭാവത്തോടുകൂടി വിദ്വരനോടു പറഞ്ഞു. 'വിദ്വര! ഈ ലോകത്തിൽ ധർമ്മമുണ്ടെങ്കിൽ ഒരു കാലത്ത് കലഭൃഷണനായ ദുഷ്ടാധനന്റെ തുടങ്ങാൻ വൊടിഭൃഷണമാക്കുന്നതുണ്ട്' ദുഷ്ടാധനന്റെ മാറിടം പിളന്ന് അവന്റെ ഹൃദയത്തിലുള്ള ചോര കുടിച്ച് ആ ചോരപുറം കൈകൾകൊണ്ട് കൃഷ്ണയുടെ തലമുടി കെട്ടിയെക്കോം എന്ന് ഞാൻ പ്രതിജ്ഞ ചെയ്യുന്നു. ഇപ്പോൾ പോകുന്നു.'

അഖ്യാം അദ്ധ്യായം

—*—

പാണ്ഡവന്മാർ പാണ്ഡാലിയോടു കൂടി വനവാസത്തിന്നു പോയി. കന്തിദേവി വിദ്വരന്റെ രാജ്യത്തിൽ താമസിച്ചതുടങ്ങി. ധൃതരാഷ്ട്രൻ്റെയും മനോവേദനയും വലിച്ചുവന്നു. അദ്ദേഹം കരിക്കൽ വിദ്വരനെ ആളയച്ചു വരുത്തിപ്പറഞ്ഞു 'താൻ ബുദ്ധിക്കൊണ്ട് ഭാഗ്യവതുല്യനാണ്'. ധർമ്മത്തിന്റെ സൂക്ഷ്മതപങ്ങളെല്ലാം താൻ നല്ലവണ്ണം ധരിച്ചിട്ടുണ്ട്. കുരുകുലത്തിങ്കലുള്ള കരളോടെങ്കിലും തനിക്ക് വിരോധമില്ല. ഇപ്പോൾ എന്തു ചെയ്യാലാണ് കുരുവംശത്തിന്നു നന്മവരുന്നത് എന്നതിനെക്കുറിച്ച് താൻ നല്ലവണ്ണം ആലോചിച്ച് പറയണം. ഇപ്പോൾ വന്ന അനന്തത്തിനെക്കുറിച്ചും ആലോചിക്കണം. പാണ്ഡവന്മാരുടെ വനവാസത്തേയും അതിനുള്ള കാരണത്തേയും പാറി നഗരവാസികളുടെ വിചാരവും അഭിപ്രായവും എന്താണെന്ന് എന്തോടതുറന്നു പറയണം. താൻ എല്ലാവരുടെ ബഹുമാനം പ്രീതിയും പാത്രമാണ് താൻ അറിയാത്ത കാര്യം കണ്ടില്ല. പാണ്ഡവന്മാർക്ക് ഞങ്ങളുടെ നേരെ ക്രോധവും ചെയ്യാൻ കഴിയാത്ത മട്ടിലുള്ള ഉപായങ്ങൾ താൻ എടുക്കണം.'

വിദ്വരൻ പറഞ്ഞു — 'മഹാരാജാവേ! ധർമ്മംകൊമമോക്ഷങ്ങളാണ് മനുഷ്യജീവിതത്തിന്റെ പ്രധാനലക്ഷ്യം. രാജാവ് ധർമ്മത്തിന്റെ അചതാരമാണെന്നും ജ

നസമൃദ്ധത്തിന്റെ നേതാവാണ് പാണ്ഡവന്മാർ വിചാരിച്ചുവരുന്ന. അങ്ങനെയും അനുസരിച്ചുനടന്ന് അങ്ങയുടെ പുത്രന്മാരേയും പാണ്ഡുപുത്രന്മാരെയും രക്ഷിച്ചാലും. അങ്ങയുടെ മകൻ ദുര്യോധനനും അഭിമാനം ശക്തിയും മറ്റുള്ളവരും പാപികളാണ് അവർ സത്യസന്ധനായ യുധിഷ്ഠിരനെ വിളിച്ചുവരുത്തി കള്ളച്ചതുപോലെ അദ്ദേഹത്തിനെത്താല്പിച്ചു. ഈ ദുഷ്ടച്ചുത്തിയുടെ പ്രതിശാന്തിക്ക് ഒരു ഉപായം മാത്രമേയുള്ളൂ. അതായത് അങ്ങ പാണ്ഡവന്മാരെ വിളിച്ചുവരുത്തി അവരുടെ രാജ്യം അവർക്കു തിരിയേ കൊടുക്കണം എന്നാൽ ദുഷ്ടിത്തിയും സ്വജനവിരോധവും നീങ്ങിപ്പോകും. ധർമ്മം വേണ്ടാണല്ലോ. എന്തുചെയ്യാൻ പാണ്ഡവന്മാർ സന്തോഷം ഉണ്ടാവുമോ, ദുര്യോധനൻ ശക്തി മുതലായവരുടെ ദുഷ്ടച്ചുത്തികൾക്ക് ശമനം വരുമോ, അതാണ് അങ്ങ ഇപ്പോൾ ചെയ്യേണ്ടത് അല്ലെങ്കിൽ കരുവംശം നിശ്ചയമായും നശിച്ചുപോകും. ശ്രദ്ധനായ ഭീമസേനകൽനീനും അർജുനകൽനീനും ആർക്കു രക്ഷപ്പെടാൻ സാധിക്കും? യുദ്ധനിഘ്നനായ അർജുനന് ഇരുകൈകൾകൊണ്ടും ശമവയ്ക്കം ചെയ്യാൻ കഴിയും. ബലവാനായ ഭീമസേനനെത്തരിച്ചാൽ മൂന്നു ലോകത്തിലും ആരുമില്ല. മഹാരാജാവേ! ദുര്യോധനൻ ജനിച്ചമാത്രയിൽതന്നെ കരുകലക്ഷ്മത്തിനുവേണ്ടി അവനെ ഉപേക്ഷിക്കേണമെന്ന് ഞാൻ എത്ര തവണ അങ്ങയോടു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. ആ വാക്കിനെ അങ്ങ കേട്ടില്ല. അതി

നുള്ള സമയം ഇനിയും പോയിട്ടില്ല. തീകത്തിജപലിക്കാൻ ഇനിയും കാലതാമസം ഉണ്ട്. വേഗത്തിൽ സമാധാനമാകുന്ന ചെള്ളിമൊഴിച്ച് അതിനെക്കൂടുത്താൻ ശ്രമിച്ചാലൂ. അങ്ങയുടെ അവശിഷ്ടജീവനകാലം സുഖത്തോടും സമാധാനത്തോടുംകൂടിക്കഴിച്ചുകൂട്ടാൻ അങ്ങയ്ക്കു സാധിക്കും. ഭാവികാലസുഖത്തിനുചേണ്ടി അങ്ങയെ പ്രാർത്ഥിക്കുകയുടെ ഫലമായി അങ്ങയ്ക്കു 'കണ്ണീരും കയ്യുമായി'ത്തന്നെ കഴിയേണ്ടിവരും. മാഗദേഷാദികൾ വെടിഞ്ഞു ഭേദത്തിന്റെയും വംശത്തിന്റെയും നന്മവരുത്തണമെന്ന് ഞാൻ വീണ്ടും വീണ്ടും അങ്ങയോട് അപേക്ഷിക്കുന്നു.'

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു: "വിദ്വരാ! താൻ പറയുന്നത് ശരിയാണെന്ന് എനിക്കു ബോദ്ധ്യമാകുന്നില്ല. അതിനുള്ള കാരണം താൻ ഞങ്ങളുടെ ഹിതകാരിയല്ല എന്നുള്ള സംഗതിയാണ്. താൻ പാണ്ഡവന്മാരുടെ പക്ഷക്കാരനും അവരുടെ ഗുണകാംക്ഷിയുമാണ്. പാണ്ഡവന്മാരുടെ ഗുണത്തിനു വേണ്ടിയാണ് നീ ഇപ്പ്രകാരം എന്നോടു പറഞ്ഞത്. ദുര്യോധനൻ എന്റെ ദേഹത്തിൽനിന്നുണ്ടായവനാണ്. അവൻ എന്റെ ദേഹസ്വരൂപനാണ് മകനെ ഉപേക്ഷിക്കാൻ ഭവിക്കലും എനിക്കു കഴിയുന്നതല്ല. അന്യനുവേണ്ടി തന്റെ ദേഹം ഉപേക്ഷിക്കാൻ തനിക്കു സാധിക്കുമോ? തന്റെ കഠിനമായ വാക്കുകൾ കേട്ടിട്ട് തന്റെ മനസ്സ് കല്പപോലെ കഠിനമായിട്ടുള്ളതാണെന്ന് എനിക്കു ബോദ്ധ്യമാകുന്നില്ല."

യിരിക്കുന്നു. താൻ ധാർമ്മികന്റെ കപടവേഷം കെട്ടി നടക്കുന്നവനാണ്. ധാർമ്മികന്മാരുടെ മുഖത്തിൽനിന്നു ഈ മാതിരി കുറിനവാക്കുകൾ ഒരിക്കലും പുറപ്പെടുകയില്ല. പ്രത്യേകിച്ചു താൻ പാണ്ഡവരുടെ ഗുരുചാരനാണ്. തന്നെ ഒരു നിമിഷം വിശ്വസിക്കാൻ പാടില്ല. ഉടനെ താൻ ഇവിടെനിന്നു പോണം. ഇനി ഒരിക്കലും താൻ എന്റെ മുമ്പിൽ വരരുത് എന്നു ഞാൻ കല്പിക്കുന്നു.” ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞ് ധൃതരാഷ്ട്രൻ അന്തഃപുരത്തിലേക്കു പോയി. ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ വംശം ഇനി നില നില്ക്കില്ല. എന്നു പറഞ്ഞ് വിദ്വരൻ പാണ്ഡവന്മാർ താമസിക്കുന്ന കാച്ചുകവനത്തിലേക്കു പോയി.

പാണ്ഡവന്മാർ വിദ്വാനെക്കണ്ടപ്പോൾ എഴുന്നീറ്റു സൽക്കാരം ചെയ്തു. താനും ധൃതരാഷ്ട്രനുമായി ഉണ്ടായ സംഭാഷണങ്ങളെല്ലാം വിദ്വാൻ അവരോടു പറഞ്ഞതിന്റെ ശേഷം വാത്സല്യത്തോടുകൂടി അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു. “യുധിഷ്ഠിരാ! ധൃതരാഷ്ട്രൻ എന്നെ ഉപേക്ഷിച്ചുവല്ലോ എന്നു വിചാരിച്ചു ദുഃഖിക്കേണ്ട. ഞാൻ അതിന്നു വേണ്ടിയല്ല നിങ്ങളുടെ അടുക്കൽ വന്നത്. എനിക്കു നിങ്ങളോടു ചിലതെല്ലാം പറയാനുണ്ട്. അത് നിങ്ങൾ കേട്ടു നടക്കുമെന്നു ഞാൻ വിശ്വസിക്കുന്നു. യുധിഷ്ഠിരാ! ശത്രുപീഡയിൽ അകപ്പെട്ടു കഷ്ടപ്പെടുന്ന ഏതൊരുത്തൻ ക്ഷമയോടുകൂടിയിരുന്നെന്ന് നല്ലകാലത്തെക്കാത്തിരിക്കുന്നുവോ അവനാണ് ബുദ്ധിമാൻ. അവൻ ഏകനായിരുന്നാലും ശത്രുക്കളെത്തെയിച്ചുമാറ്റും അനുഭവിക്കാൻ സമ

ത്വന്നായി വരും. രാജ്യം നേടാനുള്ള ഒരൊര ഉപായം സഹായികളെസ്സുവാദിക്കുകയാണ്. സഹായികൾ ദുഃഖത്തിനേയും പങ്കുകൊള്ളും. സഹായികളുടെ ബലമാണ് നിങ്ങളുടെ ബലം. സഹായികളുമായി നല്ല ഏണക്കത്തോടും സത്യത്തോടും നവ്യാജതയോടും തൃപ്തവത്തോടുംകൂടി ഏകപഴകിയാൽ അപകടമായി ഭയത്താലുമായും രഞ്ജിപ്പും ഉണ്ടാവും. അപകടം നേരം അധികാരം നടിക്കുന്നത് ഒരിക്കലും നന്നല്ല. യുധിഷ്ഠിമൻ പറഞ്ഞു. 'പ്രാണൻ കളഞ്ഞും അങ്ങയുടെ ഉപദേശം അനുസരിച്ച് ഞങ്ങൾ നടന്നുകൊള്ളാം.' ഇങ്ങനെ ഭരമോ സല്ലാപങ്ങൾ ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ സഞ്ജയൻ അവിടെ വന്നെത്തി. സഞ്ജയൻ വിദാനോടു പറഞ്ഞു. 'മഹാനായ വിദരാ! യുതരാഷ്ട്രം, അങ്ങേ ഉപേക്ഷിച്ചുകൊണ്ട് അതായ വൃസനത്തിലകപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. അനുജനായ വിഭീഷണനെ ഉപേക്ഷിക്കുക എന്നും രാവണൻ വംശത്തോടുകൂടി മുടിഞ്ഞുപോയി. അതെല്ലാം വിചാരിച്ചു യുതരാഷ്ട്രം വൃസനംക്രാന്തനായിത്തീർന്നിരിക്കുന്നു. അങ്ങ് പരമവിദ്വാനും സന്ധിവിഗ്രഹങ്ങളുടെ കരകണ്ടവനും ആണ്. പാണ്ഡവന്മാരുടെ ബാഹുബലവും ധർമ്മബലവും നിസ്തുലമാണ്. ഈ സംഗതികളെല്ലാം ആലോചിച്ചു യുതരാഷ്ട്രം സഭാസ്ഥലത്തിന്റെ ഉമ്മരത്ത് വന്നപ്പോഴേക്കും മോഹാലസ്യപ്പെട്ടു വീണുപോയി. കറച്ചനേരത്തിനുള്ളിൽ ബോധം വന്നപ്പോൾ പറഞ്ഞു: 'സഞ്ജയ! വിദരൻ എന്റെ അനു

ജനനാണ്. പരമസ്തോമിതനും ധർമ്മത്തിന്റെ അർത്ഥം രവ്യം ആണ്. അയാളെക്കുറഞ്ഞതുകൊണ്ട് എന്റെ ഹൃദയം പിളർന്നു. എതുവിധത്തിലേക്കിലും അയാളെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവരണം.' ഞാൻ അതിനുവേണ്ടിയാണ് വന്നിട്ടുള്ളത്. അതിനാൽ അങ്ങ് ഒട്ടും താമസിക്കാതെ എന്റെ കന്നിച്ചുവരണം. അല്ലെങ്കിൽ ധൃതരാഷ്ട്രരുടെ ജീവഹാനി കൂടി വരുന്നതാണ്.'

ഘസ്യവത്സലനും ബുദ്ധിമാനുമായ വിദ്വരൻ മനസ്സലിഞ്ഞവനായിട്ടു യുധിഷ്ഠിരനോടു സമ്മതവും വാങ്ങി സഞ്ജയന്റെ കന്നിച്ചു ഹസ്തിനാപുരത്തിലേക്കുപോയി. ധൃതരാഷ്ട്രരുടെ അടുക്കൽച്ചെന്നു നമസ്കരിച്ച മാത്രയിൽ അദ്ദേഹം സന്തോഷപരവശനായിട്ടു, വിദ്വരനെ മടിയിൽ ഇരുത്തി തലയിൽ ചുംബിച്ചു പറഞ്ഞു: 'വിദ്വര! ഞാൻ തന്റെ നേരെ വളരെ അന്യായമായി പ്രവർത്തിച്ചുപോയി. വളരെ കുറ്റവാളികളും പറഞ്ഞുപോയി. താൻ അതെല്ലാം മറന്നുകളഞ്ഞു എന്നു ക്ഷമിക്കണം.' വിദ്വരൻ പറഞ്ഞു: 'അങ്ങ് എന്റെ ഗുരുവാണ്. ഞാൻ അങ്ങയെക്കുറഞ്ഞുള്ള ആഗ്രഹത്തോടുകൂടി ഇവിടെ എപ്പോൾ വന്നുവോ അപ്പോൾത്തന്നെ എല്ലാം ക്ഷമിച്ചിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ട് എന്നെ സ്സമാധാനിപ്പിക്കാനായി അങ്ങു വെറുതെ ബുദ്ധിമുട്ടേണ്ട.' ജ്യേഷ്ഠനുമ്മന്മാർ തമ്മിൽ യോജിച്ചു. ദുഷ്ടന്റെ പ്രീതി വെള്ളത്തിൽ വരച്ചു വര പോലെയാണല്ലോ. ധൃതരാഷ്ട്രർ രാജാധിരാജനും ചക്രവർത്തിയുമാണ്. വി

ദിറൻ ആശ്രമവാസിയും ഈശ്വരഭക്തനും ആണ് യുതരാഷ്ട്രം പ്രഭുവും വിദിറൻ ഭൃത്യനാണ്. യുതരാഷ്ട്രം വിഷയാസക്തനും ശത്രുക്കളുടെ ദാസനും സ്വാതന്ത്ര്യം ഇല്ലാത്തതാണ്. വിദിറൻ ജിതേന്ദ്രിയനും സ്വാധീനനും ജീവനുപരനും ആണ് വിദിറനെ ഉപേക്ഷിക്കാനായി യുതരാഷ്ട്രം ധൈര്യമുണ്ടായില്ല. വിദിറനെ വീണ്ടും അദ്ദേഹത്തിന് ആളിച്ചു വരുത്തേണ്ടിവന്നു. വിദിറൻ വന്നത് യുതരാഷ്ട്രരുടെ പ്രാണരക്ഷയ്ക്കുവേണ്ടിയാണ്. വിദിറൻതന്നെയാണ് മഹാൻ. ഈ മാതിരി ഉദാരമനസ്സോടുകൂടിയവനും നിർമ്മലഹൃദയനും ആയ കരുവന്റെ മനസ്സിൽ പരോപദ്രവം ചെയ്യാനൊ പകരം വിട്ടാണൊ ഉള്ള വിചാരം ഒരിയ്ക്കലും ഉണ്ടാകുന്നതല്ല. സകല ജീവജാലങ്ങളിലുമുള്ള പ്രേമംകൊണ്ടു വിദിറന്റെ ഹൃദയം നിറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. കരുവംശത്തിന്റെ നന്മയ്ക്കുവേണ്ടി അദ്ദേഹം പ്രാണൻ കളഞ്ഞിരുന്നു. അതുകൊണ്ടാണ് യുതരാഷ്ട്രം ആളു അയച്ചപ്പോൾ വിദിറൻ മടങ്ങിച്ചെന്നത് വിദിറൻ സമനായിട്ടു വിദിറൻ തന്നെ ഉള്ളു. വിദിറനോടു തുല്യനായിട്ടു ലോകത്തിൽ ആരും തന്നെ ഇല്ല. വിദിറൻ വന്ന വിവരം കേട്ടപ്പോൾ ദുഷ്ടാധനൻ കഠിനമായ ഈഷ്ടതയുണ്ടായി. കണ്ണൻ ശക്തി മുതലായവരെ വിളിച്ചുവരുത്തിപ്പിടിച്ചു കൂടി ആലോചന തുടങ്ങി. ദുഷ്ടാധനൻ പറഞ്ഞു. 'പാണ്ഡവരെ ഹസ്തിനാപുരത്തിലേക്കു വരുത്തേണമെന്നു വിദിറൻ അയച്ചുവന്ന ഉപദേശിക്കും. അതു കേട്ട് അയ്യൻ അ

വരെ വരുത്തും. അതുകൂടാതെ കഴിപ്പാൻള്ള ഉപായം ആലോചിക്കണം. നമ്മൾ പറയുന്നതു കേൾക്കാതെ അച്ഛൻ അവരെ വരുത്തുന്നതായാൽ ഞാൻ തീർച്ചയായും വിഷം കുടിച്ചു മരിക്കും. അല്ലെങ്കിൽ മരവിപ്പിച്ചതിൽ എന്റെ പ്രാണനെക്കുറിച്ചും.' ശക്തി പറഞ്ഞു. 'ദുഷ്ടനായനാ! നീ ഒരിക്കലും കുഞ്ഞിതപ്പെടേണ്ട. പാണ്ടവർ ഒരിക്കലും ഹസ്തിനാപുരത്തിലേക്കു വരികയില്ല. സത്യസന്ധനായ യുധിഷ്ഠിരൻ പതിമൂന്നു കൊല്ലം കഴിഞ്ഞല്ലോതെ ഹസ്തിനാപുരത്തിൽ പ്രവേശിക്കുകയില്ല. അദ്ദേഹം ഒരിക്കലും ധൃതരാഷ്ട്രന്റെ വാക്കുകേട്ടു സത്യഭംഗം വരുത്തുകയില്ല.'

ആറാം അദ്ധ്യായം.

ധൃതരാഷ്ട്രൻ വിദ്വരനെ ആളയച്ചുവരുത്തി എന്നു മുൻപു പറഞ്ഞുവെല്ലാം. അദ്ദേഹം പാമേ ഭംഗിവാക്കുകൾ പറയുന്നതിലൊന്നും കറവു വരുത്തിയില്ല. എങ്കിലും വിദ്വരന്റെ നേരെ മുൻപുണ്ടായിരുന്ന മമതയ്ക്കു കുറവുവന്നു. ധൃതരാഷ്ട്രൻ ആന്തരമായ നല്ല വിചാരമില്ലെന്നും അദ്ദേഹം പറയുന്നതെല്ലാം വെറും കാട്ടുകൂട്ടലാണെന്നും വിദ്വരൻ നല്ലവണ്ണം മനസ്സിലാക്കിയിരുന്നു. വിദ്വരൻ വിഷയിയായിരുന്നു എങ്കിലും വിഷയാസക്തനായിരുന്നില്ല. അതുകൊണ്ട് അദ്ദേഹം കഷ്ടപ്പെടേണ്ടിവന്നില്ല. അ

ദ്വേഷം കന്തിദേവിയെപ്പരിചരിച്ചും പുരാണഗ്രന്ഥങ്ങൾ വായിച്ചും ധർമ്മം അനുഷ്ഠിച്ചും ദിവസം കഴിച്ചുകൂട്ടി. ഹരിനാമശ്രവണം ഹരിനാമകീർത്തനം ഹരിനാമസ്മരണം ഹരിപൂജ ഹരിവന്ദനം മുതലായത് അദ്വേഷത്തിന്റെ പ്രധാനവ്രതമായിരുന്നു. കാണെക്കാണേ പാണ്ഡവന്മാരുടെ വനവാസകാലം കഴിഞ്ഞുകൂടി. ദുഷ്ടാധനൻ വിരാടരാജാവിന്റെ പത്നിക്കുള്ള ആട്ടിക്കൊണ്ടുപോവാൻ വന്നപ്പോൾ അജ്ഞനൻ ദുഷ്ടാധനനു തക്കതായ ശിക്ഷ കൊടുത്തു. ദുഷ്ടാധനന്റെ കീഴീടം മുതലായത് അജ്ഞനൻ കയ്ക്കലാക്കി.

അതിന്നുശേഷം പാണ്ഡവന്മാർ ഉപപ്പാവ്യന്തഗരത്തിൽ താമസിക്കുമ്പോൾ ക്ഷൗരവനാരുമായി യോജിക്കേണ്ടതിനുള്ള ശ്രമങ്ങൾ ചെയ്തു. പാപിയായ ദുഷ്ടാധനൻ അതിന്ന് അനുകൂലിച്ചില്ല. എന്നു മാത്രമല്ല സന്ധി സംസാരിപ്പാൻ വന്നവരെയെല്ലാം അധിക്ഷേപിച്ചയയ്ക്കുകയും ചെയ്തു. ഭയംകൊണ്ടും വ്യസനംകൊണ്ടും ധൃതരാഷ്ട്രർ ഇരിയ്ക്കുപ്പൊരുതിയില്ലാതായി. രാത്രിയിൽ ഉറക്കവും ഇല്ലാതായി. രാത്രിയിൽത്തന്നെ വിദൂരനെ ആളയച്ചുവരുത്തി. വിദൂരൻ വന്ന ഉടനെ ധൃതരാഷ്ട്രർ വിദൂരനോടു പറഞ്ഞു: ‘അനുജാ! നീ വിദ്വാനും ധർമ്മിഷ്ഠനും ആണ്’.

‘നല്ലതുചെയ്തപ്പിന്മേലെന്നിന്നുടവാക്കുകട്ടാ -
 ലല്ലലുണ്ടാകയില്ല ചിന്തയുചില്ലാതെയൊ
 നിദ്രയില്ലായ്ക്കൊണ്ടു സകടംപാരമുണ്ടു

ഭദ്രമന്തതിനെനു ചിന്തിച്ചുചൊല്ലണംനീ
 വിദ്വാനരതുകേടുമനസിനിരൂപിച്ചു
 മതിമാനായനരപതിയോടുചെയ്തു.

ഈ അർദ്ധസരത്തിൽ വിദ്വാനർചെയ്തു ഉപദേശത്തെ ‘വിദ്വാനവാക്യം’ അല്ലെങ്കിൽ ‘വിദ്വാനീതി’ എന്നു പറഞ്ഞുവരുന്നു. ഈ ഉപദേശങ്ങളെ വിസ്തരിച്ചു എഴുതുന്നതായാൽ അതിനതന്നെ ഒരു പുസ്തകം വേണ്ടിവരും. അതിനാൽ അതിന്റെ ഒരു ചുരുക്കം മാത്രം താഴെ ചേർക്കുന്നു.

“പ്രബലനായ ശത്രുവിനാൽ വീഡിതനും, സർവ്വസ്വവും പോയവനും, കാമിഷ്ടനും, കള്ളനും ഉറക്കമുണ്ടാവില്ലെന്നു ഞാൻ കേട്ടിട്ടുണ്ട് ഇങ്ങിനെയുള്ള ദോഷങ്ങളൊന്നും അങ്ങയ്ക്കില്ലല്ലോ. പിന്നെ ഏന്താണ് അങ്ങയ്ക്ക് ഉറക്കമില്ലാതിരിക്കാൻ കാരണം?

‘പരദ്രവ്യത്തെത്തനിസ്തുടക്കിക്കൊൾവാനുള്ളിൽ
 പ്പെരുത്തമോഹമുണ്ടായ്തരികുകൊണ്ടല്ലല്ലീ.’

ജ്ഞാനം, ക്ഷമ, ധർമ്മം, ദാനം മുതലായ ഗുണങ്ങളൊന്നുമില്ലാത്ത ദുഷ്ടോധനന് അങ്ങ് രാജ്യം കൊടുത്തു. അങ്ങയെക്കുറിച്ചു ഭക്തിബഹുമാനങ്ങളുള്ളവനും സകലഗുണസമ്പന്നനുമായ യുധിഷ്ഠിരനെ അങ്ങ് കാട്ടിലേയ്ക്കയച്ചു. അതു നിമിത്തം അദ്ദേഹം ഏന്തെല്ലാം ദുഃഖങ്ങളനുഭവിച്ചു.

‘ഒരുവംശത്തിൽനിന്നുണ്ടായജനങ്ങളിൽ
 പ്പെരികേഗുണവാനാർചിലർദുഷ്ടന്മാർചിലർ

എന്നുണ്ടോ ചരണമെന്നോ കേൾക്കേണ്ട ചരണത്തി-
 നൊന്നുണ്ടുപറയുന്നതൊന്നുമിന്നുപരമയായ്
 തക്ഷണാർവനഭൂമിചെന്നുടൻനോക്കിയൊരു
 വൃക്ഷത്തെ വട്ടിക്കോച്ചതിനെക്കൊണ്ടുതന്നെ
 കട്ടോടംമരക്കൊട്ടതോണിയുമുചയ്ക്കയും
 കട്ടോടംകൊണ്ടയാഗപാരത്രങ്ങളായ്ചീടും
 സ്രവവുമുള്ളുവുമിത്രാദികൾപന്നിചെയ്യും
 നൃവരശിവാമണേ! കേട്ടാലുപതുപോലെ
 കരുവൻതന്റെപുത്രന്മാരായിട്ടുണ്ടായ്കുന്ന
 പുരുഷന്മാരുംവരമീവണ്ണമറികനി.'

ആത്മജ്ഞാനവും സഹനശീലവും ധർമ്മശീലവും ഉള്ളവ
 നാണ് വിദ്വാൻ. ഏതൊരുത്തനെ ക്രോധം, അഹം
 ഭാവം, വൈരം, ഹിംസ മുതലായ ദോഷങ്ങൾ ബാധി
 ക്കുന്നില്ലയോ അവൻ തന്നെയാണ് വിദ്വാൻ.

'നഷ്ടമായതുചിന്തിച്ചേതുമേറ്റുവിയാതെ
 തൃപ്തനായപ്രാപ്യമായുള്ളതുകാമിയാതെ
 ആപത്തു പരാകാലമേതുമേമോഹിയാതെ
 താപത്തെത്രജിപ്പവൻപണ്ഡിതശ്രേഷ്ഠനല്ലോ.'

കരു കാര്യം തുടങ്ങുന്നതിന്നു മുൻപുതന്നെ അതിന്റെ ന
 ന്മതികളേ സൂക്ഷ്മമായി ആലോചിച്ചു കാര്യത്തിൽ ഏ
 ഒട്ടുകയും പിന്നീടു വളരെ ശ്രദ്ധാർഹിതയോടുകൂടിയും ക
 ലതാമസംകൂടാതെയും കാര്യം നിർവ്വഹിക്കുന്നവനാണ്
 വിദ്വാൻ. ജനങ്ങൾ തന്നെ ആദരിച്ചു ബഹുമാനിക്ക
 ന്നോടും സന്തോഷിക്കാതെയും അവർ അവരഹിക്ക

നോഡെ വ്യസനിക്കാതെയും ആർ മനസ്സിന്നിളക്കം കൂടാ
 തെയിരിക്കുന്നുവോ, മുഖം നോക്കാതെ ഉചിതമായ വാ
 ക്കുകൾ പറയാൻ ആർ മടിക്കുന്നില്ലയോ, ആർ പ്രതിഭ
 യും തീക്ഷ്ണബുദ്ധിയും ഉള്ളവനോ അവൻതന്നെയാ
 ണ് വിദ്വാൻ. ധനം വിദ്യ ഐശ്വര്യം മുതലായവ ഉ
 ണ്ടെങ്കിലും ഏറ്റവും വിനയത്തോടും മര്യാദയോടുംകൂടി
 ആർ നേരുവഴിക്കു നടക്കുന്നുവോ അവൻതന്നെയാണു് മ
 ഹാവിദ്വാൻ. പണ്ഡിതന്മാരേ അനിദ്രയാകുന്ന രോഗം
 കരിക്കലും ബാധിക്കുന്നതല്ല. മഹാരാജാവേ! ആർ അ
 ന്യായകർമ്മങ്ങൾ ചെയ്ത് പഠനമുണ്ടാക്കാൻ ആഗ്രഹിക്ക
 നുവോ, ബന്ധുക്കൾക്കുവേണ്ടി കപടം പ്രവർത്തിക്കുന്നു
 വോ, അയോഗ്യങ്ങളായ വിഷയങ്ങളിൽ ആർക്കു ആഗ്ര
 ഹം ജനിക്കുന്നുവോ അവൻ മൃഗനാണു്. താൻ അവ
 ശ്യാം ചെയ്യേണ്ട കാര്യങ്ങൾ ചെയ്യാതെയും എപ്പും കാ
 ര്യങ്ങളിലും സശ്രദ്ധത്തോടുകൂടിയവനായും ശ്രദ്ധയില്ലാ
 ത്തവനായും ആർ പ്രവർത്തിക്കുന്നുവോ അവൻ മൃഗനാ
 ണു്. ചതിയന്മാരേ വിശ്വസിക്കുകയും ക്ഷമയില്ലാതെ
 കോപിക്കുകയും ക്ഷുദ്രചിന്തകളിൽ ആശവെക്കുകയും
 ചെയ്യുന്നവൻ മൃഗൻതന്നെ. ഇങ്ങിനെയുള്ളവർക്കു ഉറക്ക
 മുണ്ടാവുകയില്ല. മഹാരാജാവേ! കരുത്തൻ പാപംചെയ്യ
 യുന്നു. അതിന്റെ ഫലം അനേകംപേർ അനുഭവിക്കു
 നു! എങ്കിലും അവർക്കു കഠലക്രമംകൊണ്ടു അതിൽനിന്നു
 മോചനം ലഭിക്കുന്നു. പാപം ചെയ്തവൻ അതിന്റെ ഫ
 ലം അനുഭവിക്കാതിരിക്കില്ല. ബുദ്ധി കണ്ടുകൊണ്ടു് കഠ

യുക്തങ്ങളെ വിവേചിച്ച് അറിയണം. ഹിതാഹിതങ്ങളെ വേർതിരിച്ചറിഞ്ഞ് സാമം ദാനം ഭേദം ദണ്ഡം എന്നീ നാലുപായങ്ങളെക്കൊണ്ടു ശത്രുമിത്രങ്ങളേയും മറ്റുള്ളവരേയും വശീകരിക്കണം. രൂപം രസം ഗന്ധം സ്പർശം ശബ്ദം എന്നീ പഞ്ചേന്ദ്രിയങ്ങളെപ്പറ്റി മന്ത്രി, ബന്ധു, രാജ്യം, കോട്ട, സൈന്യം എന്നീ ആറിനെ വശത്താക്കണം. ചുരുക്കി മദ്യപാനം കുറിനവാക്ക് കുറിനദണ്ഡം ദിവ്യം മുതലായതിനെ ഉപേക്ഷിച്ചു രാജാക്കന്മാർ സൗഖ്യത്തെ പ്രാപിക്കണം. ക്ഷമാശീലമുള്ളവൻ ക്ഷമിക്കുന്നതുകൊണ്ട് അവൻ അശക്തനാണെന്നു ആരും വിചാരിക്കുകയില്ല. ക്ഷമതന്നെയാണ് ഏറ്റവും ശ്രേയസ്കരമായിട്ടുള്ളത്. പരമമായ ശാന്തിയും ക്ഷമതന്നെയാണ്. വിദ്യയാണ് പരമതൃപ്തി. അഹിംസയാണു സകല സുഖങ്ങളുടേയും ഇരിപ്പിടം. കാമം, ക്രോധം, ലോഭം ഈ മൂന്നും നരകത്തിന്റെ വാതിലുകളാണ്. പരധനം അപഹരിക്കുന്നവനേയും ബന്ധുക്കളെ ഉപേക്ഷിക്കുന്നവനേയും ജനങ്ങൾ പാമ്പിനെയെന്നുപോലെ വെറുക്കുന്നു. തന്നെ ആശ്രയിക്കുന്നവരെ താൻ ആപത്തിലകപ്പെട്ടവനായാൽക്കൂടി രക്ഷിക്കേണ്ടതാണ്. പൂജനായ ബന്ധുചിന്തയും ദരിദ്രനായ സ്നേഹിതനേയും വിധവയായ സോദരിയേയും മനുഷ്യൻ നിത്യം പോറ്റി രക്ഷിക്കേണ്ടതാണ്. അപരനെ നേരെ ഒരിക്കലും അവ മർദ്ദിച്ചു ചെയ്യരുത്. ഐശ്വര്യത്തെ ആഗ്രഹിക്കുന്നവൻ ആലസ്യം, കോപം, ദീഗ്ദ്ധസ്മൃതത്വം മുതലായ

യെ ഉപേക്ഷിക്കണം. സത്യം, ദാനം, പരിശ്രമം, ക്ഷമ, അനസൃത, ധൈര്യം മുതലായ ഗുണങ്ങളെ അവലംബിക്കുന്നത് ശ്രേയസ്കരമാണ് ഗദ്യം, മോഹം, മാത്സര്യം, മുർഖത, പാപകർമ്മം, ദൃഷ്ടാന്തമോടുള്ള വൃഥാലാപം ഇവയെ ഉപേക്ഷിച്ചാൽ സുഖം ഉണ്ടാകും. സത്യനിഷ്ഠ, ദാനശീലം, സത്യാലോചനം മുതലായ ഗുണങ്ങളുള്ളവർ മാത്രമേ പ്രധാനികളും കീർത്തിമാന്മാരും ആയിത്തീരുകയുള്ളൂ. മഹാരാജാവേ! അങ്ങ് ചന്ദ്രവംശത്തിന്റെ മകുടമണിയറാണ്. പാണ്ഡവന്മാരുടെ രാജ്യം അവർക്കു കൊടുത്ത് സുഖവും മനസ്സന്തോഷവും പ്രാപിച്ചാലും. അങ്ങയുടെ പ്രജകൾക്ക് നേരിടാൻ പോകുന്ന ദോഷങ്ങളും നശിക്കും.”

‘ഇത്തരമുള്ളവിദ്വരരോക്തികൾ ബഹുവിധം
 ‘വിസ്തരിച്ചുരചെയ്യാനേതുമേകാലംപോര.’

വിദ്വരൻ ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞതെല്ലാം പോത്തിന്റെ ചെവിയിൽ വീണ വായിക്കുന്നതുപോലെയായി. കരുടനായ പൃതരാഷ്ട്രൻ അതൊന്നും കൈക്കൊണ്ടില്ല. വിദ്വരൻ വിരക്തനായിട്ട് പറഞ്ഞു: ‘മഹാരാജാവേ! ആർ ധർമ്മങ്ങളെ വെടിഞ്ഞത് സ്വാർത്ഥത്തിന് അധീനനായി ഭവിക്കുന്നുവോ അവന്റെ ധനവും പരിവാരങ്ങളും ജീവനും നശിച്ചുപോകും. എന്റെ മനസ്സിലുള്ളതിനെപ്പറ്റി യാതിരിക്കാൻ വളരെ ഞെരുക്കമാണ്. ഞാൻ പലപ്പോഴും അങ്ങയോട് കഠിനവാക്കുകൾ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. അത് എല്ലാം അങ്ങ് ക്ഷമിക്കണം. ദുർബ്ബലിയായ ദു

ജ്യോധനൻ വന്തീയ്യിൽ ചാടാനാണ് ശ്രമിക്കുന്നത്. കരുവംശം നിശ്ചയമായും നശിക്കും. ഘോരജൻ! ധർമ്മം നിത്യമാണ്; സുഖദുഃഖങ്ങൾ അനിത്യങ്ങളാണ്. അനിത്യവസ്തുക്കളെ ഉപേക്ഷിച്ച് നിത്യവസ്തുവിനെ സ്ഥിരമായി സ്വീകരിച്ചാലും. മനസ്സന്തോഷമാണു മനുഷ്യന് ഉണ്ടാവേണ്ടത്. മനുഷ്യൻ ഭോഗഗോപ്യങ്ങളേയും രാജപദവിന്റേയും ഉപേക്ഷിച്ച് കാലപുരിഷ്ഠി വേരുകുന്നു. ജനിച്ചാൽ മരണം നിശ്ചയമാണ് മകൻ അച്ഛന്റെ ഒന്നിച്ച് ശുശ്രൂണവരേ വേരുകുന്നു. അവിടെ വെച്ചു അച്ഛന്റെ മുഖത്തു കൊള്ളിവെക്കുന്നു. അവകാശികൾ മരിച്ചവന്റെ സ്വത്തിനെപ്പകിട്ടെടുക്കുന്നു. അഗ്നി മരിച്ചവന്റെ ദേഹത്തെ ഭസ്മമാക്കിക്കളയുന്നു. പാപപുണ്യങ്ങളൊഴിച്ച് യാതൊരു വസ്തുവും മരിച്ചവന്റെ ഒന്നിച്ച് വേരുകുന്നില്ല. മഹാരാജാവേ! അതുതന്നെ ഞാൻ വീണ്ടും പറയുന്നു. ആത്മാവ് നദിയും പുണ്യം അതിന്റെ തീരവും സത്യം അതിന്റെ വെള്ളവും ധൈര്യം നദിയുടെ തീരവും ദയ അതിന്റെ അലകളും ആകുന്നു. ഈ നദിയിൽ സ്നാനം ചെയ്ത് അത്പരിശുദ്ധനായി ബുദ്ധിപ്പാലും. കണ്ണുകൊണ്ടു കൈകാലുകളേയും മനസ്സുകൊണ്ടു കണ്ണുകളേയും ചെവികളേയും കർമ്മംകൊണ്ടു മനസ്സിനേയും പഠിക്കുന്നേയും പരിശുദ്ധമാക്കിയാലും. എന്നാൽ അങ്ങനെയല്ല നല്ലതു വീര്യം.

ദേവങ്ങളെല്ലാം നീങ്ങിപ്പോകും
 ഉറക്കമില്ലാത്ത ബുദ്ധി മുട്ടും ഭ്രമം പ്പോകും.

എന്തുതന്നെ പറഞ്ഞിട്ടും ധൃതരാഷ്ട്രൻ്റെ ബോധ്യമം യില്ല.

‘ദൈവകല്പിതംതദകുവതല്ലോരുവനം
 ദൈവത്താൽകൃതമിദമനോത്തുവിദുരഭം
 പൗരജനനിരത്ഥകമെന്നാമുത്രനേരം
 കൗരവവീരനോടുവിന്ദയമുരചെയ്യാൻ.’

‘മഹാരാജാവേ! ഞാൻ കൈകൂപ്പിക്കൊണ്ടും നിർബ്രഹ്മസമ്പൂർണ്ണമായും അങ്ങയോടു അപേക്ഷിക്കുന്നു. അങ്ങ് കൃഷ്ണഭക്തനായി ഭവിച്ചാലും; കൃഷ്ണനാമം ജപിച്ചാലും. കൃഷ്ണൻ അങ്ങയ്ക്കു നല്ലതു വരുത്തും. അങ്ങയുടെ ആധിപത്യം വളർത്തും. മനസ്സിനു സമാധാനവും വരും. കൃഷ്ണനാമത്തിന്റെ വൈഭവം പറഞ്ഞറിയിക്കാൻ അസാധ്യമാണ്.’

ധൃതരാഷ്ട്രൻ്റെ പരാമർശം: ‘വിദ്വേഷൻ! എന്റെ അവസാനകാലം അടുത്തിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടാണ് എനിക്ക് ഉറക്കം വരാത്തത്. തന്റെ മന്ത്രശാസ്ത്രങ്ങൾ ഫലിക്കുന്നതല്ല. അതാ! സ്വർഗ്ഗാധിപന്മാരുടേതല്ല. പക്ഷികൾ പ്രഭാതത്തിന്റെ മംഗളഗാനം ചെയ്തു തുടങ്ങി. വന്ദിഗായകന്മാർ, സ്മൃതികൾ ചൊല്ലിത്തുടങ്ങി. നേരം പുലർച്ചയായി. താൻ വീട്ടിലേക്കു പോയ്ക്കൊരുക്കുക.’ വിദ്വേഷൻ ധൃതരാഷ്ട്രനോടു നമസ്കരിച്ചു വീട്ടിലേക്കുപോയി. പേരുകുന്ന സമയത്ത് ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു. ‘മഹാരാജാവേ! ഇശ്വരപരമേശ്വർ എതിരായിട്ട് ആർക്കും ഒന്നും പ്രവർത്തിക്കാൻ സാധിക്കുന്നതല്ല.

‘അരക്ഷിതംതിഷ്ഠതിദൈവരക്ഷിതം
സുരക്ഷിതംദൈവഹതംവിനശ്യതി’

എന്നു വിദ്വാനാർ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട് ഇതിന്റെ അർത്ഥം
മരണവും മിത്ര്യയായി വരുന്നതല്ല’.

ഏഴാം അദ്ധ്യായം

ശ്രീകൃഷ്ണൻ പാണ്ഡവന്മാരുടെ ദൂതന്റെ നിലയിൽ
ഹസ്തിനാപുരത്തിലേക്കുപോയി. ഇരുകക്ഷികളും തമ്മിൽ
സന്ധി സ്ഥാപിക്കേണമെന്നായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിന്റെ
ഉദ്ദേശം. അദ്ദേഹം ആദ്യമായിട്ടു യുതരാഷ്ട്രരെച്ചെന്നു
കണ്ടു. യുതരാഷ്ട്രർ അദ്ദേഹത്തെ യഥാവിധി ആദ
രിച്ചു. യുതരാഷ്ട്രരുടെ സമ്മതത്തോടുകൂടി ശ്രീകൃഷ്ണൻ
ധർമ്മാർത്ഥമായ വിദ്വരന്റെ ഗൃഹത്തിലേക്കു പോയി. ത
ന്റെ ഗൃഹത്തിൽ വന്ന അതിഥിയെ വിദ്വരൻ ആന്തര
മായ ഭക്തിയോടുകൂടി എതിരേറ്റു സല്ക്കരിച്ചു. ഹൃദയം
വഴിഞ്ഞൊഴുകുന്ന ഭക്തിയോടുകൂടി വിദ്വരൻ പറഞ്ഞു:
“അങ്ങയുടെ വരവുകൊണ്ടു എനിക്കുള്ള സന്തോഷം പ
റഞ്ഞറിയിക്കാൻ പ്രയാസമാണ്. എന്റെ പണ്ണിശാ
ല പരിശുദ്ധമായിത്തീർന്നിരിക്കുന്നു. എങ്കിലും അങ്ങ്
ഹസ്തിനാപുരത്തിലേക്കു വന്നതു നന്നായില്ല. ദുഷ്ടോധ
നൻ ഏറാവും കോപിഷ്ഠനും മന്ദബുദ്ധിയും ദുരഭിമാനി
യും ആകുന്നു. മന്ത്രിന്മാരായുള്ളവരുടെ മനോഹാനി വ

അന്താൻ അന്വന്ദ ലേശം മടിയില്ല. ധർമ്മത്തിന്റെ ശാ
 സനകളെ അന്വൻ നിരസിക്കുന്നു. ധർമ്മത്തിന്റേയും
 നീതിയുടേയും അതിർത്തി കവിഞ്ഞു പ്രവർത്തിക്കുന്നതാണ്
 അന്വന്റെ ജോലി. അന്വൻ നിത്യവും ദുഷ്ടപുത്തികൾ
 ചെയ്യുന്നു. അന്വനെപ്പോലെ മൂർഖനും ചൊല്ലുപിളി
 യില്ലാത്തവനും ഭൂമിയിൽ ആരെങ്കിലുമുണ്ടോ എന്നു സം
 ശയമാണ്. വല്ലവരും അന്വന് കരു ഉപകാരം ചെ
 യ്ക്കാൽ അന്വൻ അന്വർഷ പ്രത്യുപകാരം ചെയ്യില്ലെന്നുള്ള
 കഥ ദൂരേ പോട്ടെ; അന്വൻ സ്വാർത്ഥപ്രേരിതനായിട്ടു
 അന്വർഷ ദ്രോഹംകൂടിച്ചെയ്യുന്നു. ദുഷ്ടോധനൻ നന്ദി
 യില്ലാത്തവനും, അത്യാഗ്രഹിയും, താന്തോന്നിയും, ഗ
 ള്ചിഷ്ടനും, വ്യവസ്ഥയില്ലാത്തവനും ആകുന്നു. അന്വൻ
 നല്ലതു പറഞ്ഞു കൊടുത്താലും അന്വൻ അതിനെ സ്വീ
 കരിക്കുകയില്ല. ഭീഷ്മൻ, ദ്രോണൻ, അശ്വത്ഥാമായ്,
 കർണ്ണൻ മുതലായവരുടെ സഹായംകൊണ്ടു തനിക്കു ജ
 യംചരമെന്നു അന്വൻ ഉറച്ചു കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. അതു
 കൊണ്ട് സന്ധി ഉണ്ടായാൻ ഞരക്കമായിട്ടാണ് കാണു
 ന്നത്. ദുഷ്ടോധനൻ സൈന്യങ്ങളെശ്ശേഖരിച്ചു ഗർവ്വി
 ഷ്ടനായിരിക്കുന്നു. വാസ്യചന്ദാർ ഘോരം ചെയ്യില്ലെ
 ന്നും പേടിച്ച് അന്വൻ തന്റെ അടുത്തുവരില്ലെന്നും അ
 വൻ വിചാരിക്കുന്നു. അന്വന്റെ ദ്രോഹത്തിന്നു അന്വ
 സാനമില്ല. കർണ്ണനെത്തൻ ശത്രുക്കളെജ്ജയിക്കാൻ
 സമർത്ഥനാണെന്ന് അന്വൻ വിശ്വസിച്ചിരിക്കുന്നു. സ
 ധി പറഞ്ഞ് ഇരകുക്കികളേയും യോജിപ്പിക്കാനുള്ള

അങ്ങയുടെ ഉദ്ദേശം ഫലിക്കുമെന്ന് എനിക്ക് വിശ്വാസമില്ല. ധേ കൃഷ്ണ! ദൃഷ്ടന്മാരും ദർശിച്ചുകൊണ്ടും ആയ ദുഷ്ടോധനാദികളുടെ അടുക്കൽ അങ്ങയുടെ ധീരതയെക്കുറിച്ചു ഫലിക്കുകയില്ല. ദേവേന്ദ്രനുംകൂടി തന്നെ ജയിക്കാൻ കഴിയില്ലെന്നാണ് ദുഷ്ടോധനന്റെ വിശ്വാസം. ആന, കുതിര, തേര്, കാലാൾ മുതലായവയോടുകൂടിയ അവന്റെ മഹത്തായ സൈന്യം ലോകത്തിലാമേയും കൂസുന്നതല്ല. അതുകൊണ്ടു ലോകം മുഴുവനും തന്റെ കരസ്ഥമായി എന്നു ദുഷ്ടോധനൻ വിചാരിക്കുന്നു. തന്നിമിത്തം യുദ്ധം കൂടാതെ സമാധാനമുണ്ടാവുമെന്നു തോന്നുന്നില്ല. പ്രഭോ! ദൃഷ്ടന്മാരായ ഈ ശത്രുക്കളുടെ ഏടയിൽ അങ്ങി എങ്ങിനെയാണ് കടന്നു ചെല്ലുന്നത്? ഭയംകൊണ്ട് എന്റെ സർവ്വംഗവും വിറയ്ക്കുന്നു.” ഇങ്ങിനെ കാരോന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കേ ശ്രീകൃഷ്ണൻ ഉറക്കത്തിലായി. പിന്നെ വിദൂരനും ഉറങ്ങാൻ കിടന്നു. നേരം പുലർച്ചയായപ്പോൾ കൃഷ്ണൻ എണീറ്റു. ഉടനേതന്നെ വിദൂരനും ഉറക്കമുണർന്നു. രണ്ടു പേരും പ്രാതസ്നാനം മുതലായതു കഴിച്ചു കരസഭയിലേക്കു ചേർന്നു. പിന്നെ ഇരുകക്ഷികളേയും യോജിപ്പിക്കാൻ പല ശ്രമങ്ങളും ചെയ്തു നോക്കി.

‘ഇക്കാലംപാതിരാജ്യംപകത്തുകൊടുക്കുന്നീ
 കൊടുക്കയില്ലരാജ്യംപാതിത്താനെന്നൊന്നുകൊണ്ടും
 കൊടുപ്പാനവകാശമില്ലവർക്കറിഞ്ഞാലും
 ഏകിലോരഞ്ചുദേശമിരിപ്പാൻകൊടുക്കുന്നീ

സകടമാർക്കുവേണ്ടനാശവുമുണ്ടാകേണ്ട
 ആഗ്രഹംപറയാതെ ചാക്കുമുട്ടിയാല്പിന്നെ
 ആക്കാനംകൊടുക്കണമെങ്കിലന്താനെക്കുറേ
 രാജ്യവുംപുരംഗ്രാമംദേശങ്ങൾവേണ്ടയെങ്കിൽ
 ത്രാജ്യരല്ലവരെന്നുനിന്നുടെകൃപയാലെ
 വസിപ്പാനഞ്ചുഗ്രഹംചമച്ചുകൊടുക്കുനീ
 വസുക്കൾധാന്യങ്ങളുപകത്തുകൊടുക്കേണ്ട
 അതിനുമടിയെങ്കിലെവക്കുംകൂടിയൊര
 സദനംനാട്ടിലൊരഭോഗത്തുകൊടുക്കുനീ

* * *

സൂചകനായനിന്റെവരക്കുകൾകേൾക്കുംതോറും
 സൂചിതനുകകൊണ്ടുകത്തുചാനുള്ളനിലം
 കൊടുക്കുംഞാനെന്നതുനിനച്ചിടേണ്ടയേതു'

ശ്രീകൃഷ്ണൻ പറഞ്ഞതനുസരിച്ചു നടക്കേണമെന്നു സഭാ
 വാസികളും ധൃതമാഷ്ട്രഭം ഗാന്ധാരിയും ദുര്യോധന
 നോടു നിർബ്രൂസിച്ചു പറഞ്ഞുവെങ്കിലും ആ ദുഷ്ടൻ അ
 വർ പറഞ്ഞതു കേട്ടില്ല. പിന്നെ കണ്ണാദികളുമായി
 ആലോചിച്ചു ശ്രീകൃഷ്ണനെപ്പിടിച്ചു കെട്ടുവാൻ ശ്രമിച്ചു.
 അപ്പോൾ—

‘ഗോവിന്ദൻ തിരുവടി
 തരണംദിത്യബിംബംപതിനായിരംകൂടി
 യൊരമിച്ചുപിച്ചുടനന്യരുനതുപോലെ
 കരണംകരൻദേവൻകമലവിലോചനൻ

വീരവോടെഴുന്നോറുവെരികെക്കോപത്തോടെ
വരികപിടിക്കെടോകെട്ടുവാൻസുന്ദരനായന
വെരികവൈകിക്കേണ്ടപക്ഷേവന്നടുത്താലും'

ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞ ശ്രീകൃഷ്ണൻ തന്റെ വിശ്വരൂപം കാ
ട്ടി. അതു കണ്ട സദ്യന്മാർക്കു ഭയവും ഭക്തിയും ആശ്ച
ര്യവുമുണ്ടായി. ഭക്തന്മാർ സ്തുതിച്ചു നമസ്കരിച്ചു തുടങ്ങി.
ദൃഷ്ടവായു ഇളജനമൊക്കെയെകണ്ണുപൊത്തി
പ്പെട്ടെന്നു മലമൂത്രാദികളുംവീണുവീണു
വെട്ടുപാടോടുമോരോഹൃഥകുറുതോറുംപുകാർ.'

ശ്രീകൃഷ്ണൻ കരുണയോടെനിന്നു കോപംതാങ്ങി ഉൾഭാഗം
ടംകൂടി എണ്ണിറു വിദ്വാനെൻ ഗൃഹത്തിലേക്കു പോയി.
അച്ഛൻപെങ്ങളായ കുന്തിയോടു പറഞ്ഞു: 'യുദ്ധം കൂ
ടാതെ നിവൃത്തിയെന്നുമില്ല. ഉടനെ കരുപാണ്ഡവ
ന്മാർ തമ്മിൽ ഭയങ്കരമായ യുദ്ധം ഉണ്ടാവും.' പിന്നെ
ഭക്തനായ വിദ്വാനെ അഭിലിംഗനം ചെയ്തു വിദ്വാനോടു
യാത്ര പറഞ്ഞു പാണ്ഡവന്മാരുടെ അടുക്കൽച്ചെന്നു സ
കല വിവരങ്ങളും പറഞ്ഞു. നിവൃത്തിയില്ലെന്നു കണ്ടു
പാണ്ഡവന്മാരും യുദ്ധത്തിന്നൊരുങ്ങി. ശ്രീകൃഷ്ണൻ താൻ
തന്നെ അജ്ഞനൻറെ തേരം തെളിച്ചു. കരുക്കേത്രത്തിൽ
വെച്ചു മഹാഭയങ്കരമായ യുദ്ധം നടന്നു. പതിനെട്ടു ദി
വസംകൊണ്ടു പതിനെട്ടു അക്ഷയധിനി സൈന്യം
പോരിൽ മരിച്ചു. ദുഷ്ടോധനൻ കറുപ്പായി ദൈവ
പായനഹൃദത്തിൽ മുങ്ങിക്കിടന്നു എങ്കിലും അവന്നു രക്ഷ
കിട്ടാതില്ല. ഭീമൻ ഗദായുദ്ധത്തിൽ ദുഷ്ടോധനൻറെ

തുടങ്ങിപ്പോയി. ദുര്യോധനൻ പ്രാണവേദനയോടുകൂടി മരിച്ചു. വിജയലക്ഷ്മി പാണ്ഡവശ്രേഷ്ഠനായ യുധിഷ്ഠിരന്റെ കഴുത്തിൽ മാലയിട്ടു. ചാഞ്ചാലി ഭീമസേനന്റെ പ്രതിജ്ഞയെപ്പൂണ്ണമാക്കി. യുധിഷ്ഠിരൻ ഇന്ദ്രപ്രസ്ഥത്തിലെ രാജസിംഹാസനാരൂഢനായി ഭാരതവർഷത്തിന്റെ ഏകസ്തുത്രാധിപതിയായി ഭവിച്ചു. വിദ്വരന്റെ മുൻകരുതലോടുകൂടിയ വാക്കുകൾ ഓടിക്കടി ശരിയായി ഭവിച്ചു. ധർമ്മമുള്ളതേ ജയം വരൂ എന്ന വാക്കിന്റെ പ്രത്യക്ഷഫലം ഭാരതവാസികൾക്കു ദൃഷ്ടാന്തപ്പെട്ടു. ആരുടെ ആഗ്രഹം നല്ല വിഷയങ്ങളിൽ ചെല്ലുന്നുവോ അതവർക്ക് ഇഴശ്ചരസഹായം ഉണ്ടാവുമെന്നു മനുഷ്യർക്കു അറിയാമായി.

അതിന്നു ശേഷം ധൃതരാഷ്ട്രൻ, ഗാന്ധാരി, കന്തിദേവി, വിദ്വരൻ, സഞ്ജയൻ മുതലായവർ വനവാസത്തിന്നു പുറപ്പെട്ടു. വളരെ വിശാലമായ വനപ്രദേശത്തിൽ ഏതൊരു ദിക്ക് ശാഖാപ്രശാവകളോടുകൂടിയ വൃക്ഷങ്ങളെക്കൊണ്ടു ശോഭിച്ചിരുന്നവോ, ഏതൊരു ദിക്കിൽ പക്ഷികൾ മധുരസ്വരത്തിൽ പാടി നിർജ്ജനത്തിൽ വസിക്കുന്നവരുടെ ചെവികളിൽ അമൃതം ചൊരിഞ്ഞിരുന്നവോ, ഏതൊരു ദിക്കിൽക്കൂടി പശുതങ്ങളിൽ നിന്നുതഭവിക്കുന്ന അരുവികൾ കളകളുൾക്കൊണ്ടു കഴുകിയിരുന്നവോ, ഏതൊരു ദിക്ക് പ്രകൃതിദേവിയുടെ രമണീയമായ ഉദ്യാനമെന്നവോലെ ശോഭിച്ചിരുന്നവോ ആ ദിക്കിൽ ചെന്നു ധൃതരാഷ്ട്രൻ വിദ്വരൻ മുതലായ

വരോടു കൂടി പരമസുഖത്തോടു കൂടിത്താമസിച്ചുതുടങ്ങി. വനശോഭയെ നോക്കിക്കണ്ടും ഛരിനാമത്തിന്റെ അമൃതരസം പാനം ചെയ്തും അപർ ദിവസം കഴിച്ചുകൂട്ടി. മഹാനായ വിദ്വരൻ ഇതിന്നു മുമ്പു പാണ്ഡവന്മാരുടെ വനചരസകാലത്തിൽതന്നെ ഈ വനപ്രദേശത്തെ സ്സന്ദർശിച്ചിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. വീണ്ടും ഈ പ്രദേശത്തിൽ വന്നപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പൂർവ്വസ്മൃതിക്ക് ഉണർച്ചയുണ്ടായി. വനപ്രദേശത്തിന്റെ ഏല്പാ ഭാഗങ്ങളും അദ്ദേഹം സൂക്ഷ്മമായിപ്പരിശോധിച്ചുതുടങ്ങി. ഒരു ദിക്കെങ്കിലും പണ്ടു കണ്ട മാതിരിയിൽ അദ്ദേഹം കണ്ടില്ല. പണ്ടു സരസ്സുകളായിരുന്ന ദിനകല്ലാം ഇപ്പോൾ വൻകാടായിത്തീർന്നിരിക്കുന്നു. പണ്ടു കാടു പിടിച്ചിരുന്ന ദിക്കിൽ ഇപ്പോൾ സരസ്സുകൾ കാണാറായി. ചില ദിക്കുകൾ ഇടതൂന്നു നില്ക്കുന്ന നീലനിറമുള്ള മനോഹരവൃക്ഷങ്ങൾകൊണ്ടു ശോഭിച്ചിരുന്നു. ഫലങ്ങളും പൂഷ്പങ്ങളും നിറഞ്ഞ ആ വൃക്ഷങ്ങളുടെ തണലുകൾ ഏറ്റവും ശീതളവും സുഖപ്രദവും ആയിരുന്നു. ചില ദിക്കിൽ വള്ളികളാൽ ചുറ്റപ്പെട്ട വൃക്ഷങ്ങൾ ആകാശം കട്ടിനിന്നിരുന്നു. ഭൂസ്ഥിതികളെല്ലാം വളരെ ഭേദപ്പെട്ടതായി കിട്ടുന്നു തോന്നി.

‘മന്നംവൃക്ഷംനിറഞ്ഞുള്ളവിടെയത്രുകുറഞ്ഞതും
കറഞ്ഞുള്ളഭാഗേ
നിന്നീടുന്ന നിറഞ്ഞുംപുഴകൾ പുളിനകുട -
യ്ക്കുണ്ടുഴുകുള്ളദിക്കിൽ

അന്നെന്നോപണ്ടുകണ്ടുള്ളൊരുവനമിതുതോ-

ന്നന്നമേവേറെയൊന്നം-

യെന്നാലിപ്പുതുതത്തിൽസ്ഥിതികളുതിതുതാ-

ന്നന്നാപ്പിച്ചിടുന്നു?

വനപ്രദേശങ്ങളിൽ സഞ്ചരിച്ചു സഞ്ചരിച്ചു വിദ്വാനൻ മനസ്സിന് ഒരു മാറ്റം വന്നു. അദ്ദേഹം ഉണ്ണാ വസ്യവുമുപേക്ഷിച്ചു പുഴകളുടെ മണൽതിട്ടുകളിലും മരച്ചുവട്ടിലും ഇരുന്നു ധ്യാനം തുടങ്ങി. രണ്ടു ദിവസം ഒന്നിച്ച് ഒരു ദിക്കിൽ അദ്ദേഹം താമസിച്ചില്ല. ഒരോ ദിവസം അദ്ദേഹം എവിടെയായിരിക്കുമെന്ന് ആർക്കും അറിയാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. ധൃതരാഷ്ട്രനും കന്തിദേവിയും വിദ്വാനനെ കാണാതെ വ്യാകുലപ്പെട്ടിരിക്കുമ്പോൾ അദ്ദേഹം പെട്ടെന്ന് അവരുടെ മുമ്പാകെ വരും. പിന്നെ ക്ഷണത്തിൽ അവിടെനിന്നു പോവുകയും ചെയ്യും. പോകുന്ന സമയത്ത് അദ്ദേഹം അവരോട് ഇങ്ങനെ പറയാറുണ്ട്. 'ഭൃ:ഖാനുഭവംകൊണ്ടു പറവക്ഷയവും സുഖാനുഭവംകൊണ്ടു പുണ്യനാശവും ഉണ്ടാകുന്നു. ഘേ ഭ്രാന്തമനുഷ്യ! നീ എന്തിനായിട്ടാണ് വെറുതെ സുഖത്തെ അഗ്രഹിക്കുന്നത്?'

എട്ടാം അദ്ധ്യായം

വിദ്വാനൻ ഏതൊരുകാലത്തു ജീവിച്ചിരുന്നവോ അക്കാലത്തു പൊതുജനങ്ങൾക്കു പുണ്യമായ ആയുധങ്ങളുണ്ടാ

ങ്ങൾ ഉണ്ടായിരുന്നു. സത്യം, ന്യായം, ധർമ്മം, തേജസ്സ്, ക്ഷമ, ധൈര്യം, ശൗചം, യാഗം, ദാനം മുതലായവ നിത്യകർമ്മങ്ങളുടെ കൂട്ടത്തിൽ ഗണിക്കപ്പെട്ടിരുന്നു. അഭിതി, അഹിംസ, അക്രോധം, അദ്വേഷം, അപരജ്ഞാനം, അചാര്യം മുതലായ സജ്ജനാചാരങ്ങൾ ജനസമുദായത്തിന്റെ ദേഹാലങ്കാരങ്ങളായിരുന്നു. ന്യായത്തിന്റേയും ധർമ്മത്തിന്റേയും അതിർത്തി കവിഞ്ഞുള്ള പ്രവൃത്തികൾ സമാജംഗങ്ങളിൽ കാരോരുത്തനും ദേഷ്യവും വ്യസനവും ഉണ്ടാക്കിത്തീർത്തിരുന്നു. കാരോരുത്തനും കഴിയുന്നവണ്ണം അതിന്നു തക്ക പ്രതിക്രിയയും ചെയ്തിരുന്നു. ക്രമത്തിൽ അതിനെല്ലാം ഒരു മാറ്റം ഭവിച്ചു ആയുജാതികാരുടെ തേജസ്സും വീര്യവും പരാക്രമവും ക്രമത്തിൽ ചുരുങ്ങിപ്പോയി. ധർമ്മം കാരണവശികയും അധർമ്മം വർദ്ധിക്കുകയും ചെയ്തു. ഇതെല്ലാം കണ്ടു പരമദയംലവയ വിദൂരന്റെ മർമ്മങ്ങളെല്ലാം വിളമ്പിപ്പോയി. ജനങ്ങൾക്കു പാപത്തിൽ വിരക്തിയും ധർമ്മത്തിൽ ആസക്തിയും ഇല്ലാതായി. ജനങ്ങളെല്ലാവരും കണ്ണും ചീമ്പി ഹിതാഹിതങ്ങളെ അതിരിച്ചറിയാൻ കഴിയാത്തവരായിട്ടു സമുദായത്തിന്റെ കാലപ്രവാഹത്തിൽ ചാടി വീണു തുടങ്ങി. മഹാനായ വിദൂരൻ ഇതെല്ലാം കണ്ടു സമീകാൻ പാടില്ലാതായി. അല്പകാലംകൊണ്ടുണ്ടായ രോഗം ചികിത്സിച്ചാൽ എളുപ്പത്തിൽ മാറുന്നതാണെന്നു കരുതി വിദൂരൻ തന്നാൽ കഴിയുന്നവണ്ണം സമുദായത്തിന്നു പിടിപെട്ട രോഗംകൊണ്ടു ചികിത്സിച്ചു മാറ്റാൻ

ശ്രമിച്ചുവന്നു. 'ധർമ്മത്തെയാണ് സമാജത്തിന്റെ മുഖമുദ്ര' എന്ന് അദ്ദേഹം അറിയുകയും വിശ്വസിക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നു. ധർമ്മത്തെ; അവലംബിക്കുകയും വാചസാന്യം ഉപേക്ഷിക്കുകയും ചെയ്താൽ സമാജം വീണ്ടും ഉന്നതിയേയും തേജസ്സുണ്ടിയേയും പ്രാപിക്കും. ധർമ്മം നിമിത്തമുള്ള വിവാദം, വിരോധം, കവടപ്രയാഗം, ആധ്വന്യം, ദുരഭിമാനം മുതലായത് ഉപേക്ഷിക്കാതിരുന്നാൽ സമാജത്തിനു മംഗളം വരുന്നതല്ല ഉന്നതിയും ഉണ്ടാവുന്നതല്ല. ചതിയും കളവുമാകുന്ന രാഷ്ട്രസിയുടെ വിഗ്രഹത്തെ സമാജത്തിന്റെ സ്വർണ്ണസിംഹാസനത്തിൽ വെച്ചു പൂജിക്കുന്നതായാൽ ശാന്തിയടവാനുള്ള ആശയമെന്നു വഴിയില്ലാതാവും. ബകധാർമ്മികന്മാരും കള്ളത്തവസ്വകളും ആണ് സമാജത്തിന്റെ ചരമവിരോധികൾ. ഇവരുടെ സ്പർശംകൊണ്ടും മത്സരബുദ്ധി കൊണ്ടും സമാജത്തിനു വലുതായ കഷ്ടങ്ങളും കഴപ്പങ്ങളും നേരിടുന്നു. ഇവയെ വേരോടുകൂടിത്തീരേ നശിപ്പിച്ചുകൊടുക്കണമെന്നാൽ സമാജത്തിൽ ഒരിക്കലും സമാധാനമുണ്ടാവുകയില്ല. അശാന്തിജലത്തിൽക്കൂടെ ഒഴുകി സമാജം ഗർഭിരമായ് പാവസമുദ്രത്തിൽ ആണ്ടുപോകും. സമാജികന്മാരെല്ലാവരും അന്തസ്സാരമില്ലാത്തവരും ഭീരുക്കളും കൊള്ളരുത്താവരും ആയിത്തീരും. എല്ലാ വ്യവസ്ഥകളും നിബന്ധനകളും ചിന്നിച്ചിതറിപ്പോകും. അയ്യോ കഷ്ടം! എന്തു പറയട്ടേ! വാസ്തവം പറയുന്നതിൽ വളരെ ദുഃഖമുണ്ട്. കണ്ണീരെരിച്ചു മറുപടി മഴുപനും

നന്നത്തുപോകുന്നു. അകത്തൊന്നു പുറത്തൊന്ന് ഇങ്ങി
 നെയുള്ള കൂട്ടരുടെ ഏണ്ണും സമുദായത്തിൽ അധികമാ
 യിരിക്കുന്നു. ദൃഷ്ടമുഖങ്ങൾ ചെയ്യുന്ന അനേകം പേർ ത
 ങ്ങളുടെ കൂടതന്ത്രങ്ങളുടെ മിടുക്കുകൊണ്ടു ദോഷം നേരി
 ടാതെ ധാർമ്മികന്മാരെപ്പോലെ നടക്കുന്നു. അതിക്രമിക
 ളുടെ ഉപദ്രവം പേടിച്ച് ഒന്നും ആരും മുഖം തുറന്നു പ
 രയുന്നില്ല. ധർമ്മചിന്തയും ശാസ്ത്രചിന്തയും നീതിവി
 ത്തലവുമായ കാര്യങ്ങളുടെ പ്രവർത്തകന്മാരായ നാസ്തിക
 ന്മാർ സമാജത്തിന്റെ മുന്നണിയിൽനിന്നു ഗവിഷ്ഠന്മാ
 രായും കൂസൽകൂടാതെയും പാവകർമ്മങ്ങൾ ചെയ്യുകയും
 മിത്വയായ വാക്കുകൾ ഉച്ചരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. സ്വജ
 നസ്തേയം, ബഹുസ്തേയം, പ്രീതി ഇവയെല്ലാം ഇക്കാ
 ലത്തു പണഞ്ഞെ ആശ്രയിച്ചു നില്ക്കുന്നു. സമാനഭൂതി
 മറഞ്ഞുപോയിരിക്കുന്നു. വല്ലഭരുടെ പക്ഷൽനിന്നും പ
 ണ്ണം തട്ടിത്തിന്നാൻ പഴിയുണ്ടെങ്കിൽ അവരെ ബന്ധുവ
 ള്ലെങ്കിലും ബന്ധുവായിക്കരുതുന്നു. ധാർമ്മികന്മാരല്ലെ
 ക്കിലും ധാർമ്മികന്മാരായിത്തീർന്നിട്ടുപോകുന്നു. അഹോ!
 ഇതെന്തൊരു ദുസ്സഹമായ അവസ്ഥയാണ്. ആധുനിക
 സമാജം നന്നെന്നോരുടേയും ചതിയന്മാരുടേയും കള്ള
 ന്മാരുടേയും ധൂർത്തന്മാരുടേയും ആശ്രയസ്ഥാനമായിത്തീ
 ള്ന്നിരിക്കുന്നു. അഗത്യഗാമികളും അഭക്ത്യഭോജികളും ദൃഷ്ട
 ന്മാരുമായവർ പുറമേയുള്ള വേഷപ്പകർച്ചകൾകൊണ്ടു
 ശിഷ്ടന്മാരെ നോക്കി നടക്കുന്നു. മനുഷ്യരെ അനേകം
 ദൃഷ്ട്യുത്തികളിൽനിന്നും പിൻമാറ്റിക്കൊണ്ടു ധർമ്മത്തെ

വും സമാജഭയവും രാജഭയവും ആണ്. ആ സമാജ
 ത്തിന്നു മാലിന്യവും അശുഭിയും വന്നാൽ പിന്നെ മനു
 ഷ്യന് എന്തിനെയാണ് ഭയപ്പെടാനുള്ളത്? ഭയമില്ലാ
 തായാൽ അവർ എടുപ്പത്തിൽ താനോന്നികളായി
 ത്തീരുന്നതാണ്. മനുഷ്യത്വം സൗഖ്യം ന്യായതല്പ
 രത മുതലായ ഗുണങ്ങൾ ലോപിച്ചുപോകുന്നു. ഏതൊ
 ര സമാജത്തിൽ അധികം പേർ നിദ്ദോഷികളും ഗുണ
 വാനാകും വിശിഷ്ടന്മാരും ആയിട്ടു വരുന്നോവാ ആ സ
 മാജം തന്നെയാണ് പരിഷ്കൃതസമാജം. അങ്ങിനെ
 യുള്ളവർ ദുർല്ലഭമായി വരുന്ന സമാജം നിശ്ചയമായും
 അധോഗതിയെ പ്രാപിക്കും. ഏതൊരു സമാജത്തിലെ
 ജനങ്ങൾക്ക് ഉൽകൃഷ്ടരീതിയിൽ കാലക്ഷേപം ചെയ്യുന്ന
 തിന്നും ജീവിതം പരിശുദ്ധമാക്കുന്നതിന്നും ആഗ്രഹം ഇ
 ല്ലയോ, ആ സമാജം ഉന്നതിയെ പ്രാപിക്കുമെന്ന് ആ
 ശിക്കാൻ വഴിയില്ല. ഏതൊരു സമാജത്തിലെ പ്രമാ
 ണികളും നേതാക്കന്മാരും ആയവർ പദവികളേ വേണ്ടി
 യും സ്വാർത്ഥസിദ്ധിക്കുവേണ്ടിയും തിലത്തിനെ താലത്ര
 പമായി വണ്ണിച്ചു ശാന്തന്മാരും ധർമ്മപ്രാണന്മാരും സര
 ഉഹൃദയന്മാരും അക്ഷരാജ്ഞാനമില്ലാത്തവരുമായ സാധു
 കളെ മെരട്ടി ധർമ്മത്തിന്റെ പേരുപറഞ്ഞു അവർ
 പ്രവർത്തിക്കുകയും മിഥ്യയായ ഭംഗിവാക്കുകൾകൊണ്ടു ജ
 നങ്ങളെ വഞ്ചിച്ചു അവരുടെ പണം കയ്യാലക്കുകയും
 ചെയ്യുന്നുവോ' ഏതൊരു സമാജത്തിലെ പ്രധാനികൾ
 ചെറുപ്പം, പൗട്രാഹം, പരസ്വാപഹരണം മുതലായ

ദൃഷ്ട്യുത്തികളിൽ ഏറ്റെടുക്കുന്നവോ ആ സമാജം താമസിയാതെ അധോഗതയെ പ്രാപിക്കും. രാജ്യത്തിൽ കലാപമുണ്ടായിത്തീരും. ദൃഷ്ടനായ ദുഷ്ടോധനൻ സമുദായത്തിന്റെ നേതാവായിരുന്നിട്ട് എന്തെല്ലാം ദൃഷ്ട്യുത്തികൾ ചെയ്തവോ അവയെല്ലാം നമ്മുടെ കല്പനാശക്തിയെ അതിക്രമിക്കുന്നതാണ്. മഹാനായ വിദ്വാൻ ഭഗീരഥപ്രയത്നം ചെയ്തിട്ടും അവയെത്തടക്കാൻ ആളായില്ല. ദുഷ്ടോധനന്റെ ദൃഷ്ട്യുത്തികൾകൊണ്ടു ക്ഷത്രിയവംശം നശിച്ചു മട്ടിലായി.

ഇന്ദ്രപ്രസ്ഥത്തിന് ഇപ്പോൾ പറഞ്ഞുവരുന്ന പേർ ദില്ലി എന്നാണ്. ഇപ്പോഴും അവിടെ കാണപ്പെടുന്ന പഴയ കെട്ടിടങ്ങൾ ആയുർവ്വേദത്തിന്റെ തത്വശാസ്ത്രരീതിയെ നമുക്കു പരിചയമാക്കിത്തരുന്നുണ്ട്. വളരെ വലുതും പൊക്കമുള്ളതുമായ ഒരു കെട്ടിടം യുധിഷ്ഠിരമഹാരാജാവിന്റെ രാജധാനിയായിരുന്നു എന്നു പറയപ്പെടുന്നുണ്ട്. അതിന്റെ ഇപ്പോഴത്തെ പേർ ഫിരോജസാഹെബ് എന്നാകുന്നു. ഇതിന്റെ നിർമ്മാണരീതി വളരെപ്പഴക്കമുള്ളതാകുന്നു. ഇതിന്റെ രീതിക്കും മുമ്പൽ മാനന്മാരുടെ കെട്ടിടങ്ങളുടെ രീതിക്കുമായി ഒട്ടും സാദൃശ്യമില്ല. അതിൽ എത്രയോ വലിയ കരിങ്കല്ല്കൾകൊണ്ടു കമാനങ്ങൾ തീക്കുകയും ഓരോ നിലയിലേക്കു കയറിച്ചെല്ലാനുള്ള കോണിപ്പടികൾ ഉണ്ടാക്കുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ട്.

രാജ്യസംബന്ധമായും സമാജസംബന്ധമായും മതസംബന്ധമായും ഭാരതവർഷത്തിൽ അനേകം കലകളുടെയും മാരങ്ങളും ഉണ്ടായിട്ടുണ്ട്. ധർമ്മപ്രാണനായ നമ്മുടെ വിദ്വരൻ ഭിക്ഷുവും ദരിദ്രനും ആയിത്തീർന്ന് ഉദരപൂരണത്തിനുവേണ്ടി വീടുതോറും തെണ്ടിയിരുന്ന എന്നു കാശീദാസനും ഭക്തമാലയുടെ നിർമ്മാതാവായ നാരോജിയും തങ്ങളുടെ കൃതികളിൽ പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഭക്തമാലയിൽ താഴെ പറയുന്നപ്രകാരം വർണ്ണിച്ചുകാണുന്നുണ്ട്. 'വിദ്വരന്റെ ഭാര്യ കളി കഴിഞ്ഞു വസ്യം മാരാൻ തുടങ്ങുമ്പോൾ ശ്രീകൃഷ്ണൻ ആശ്രമവാതുക്കൽ വന്നു മധുരസ്വപരത്തിൽ വിദ്വരനെ വിളിച്ചു. ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ കയ്യുകേട്ടു ക്ഷണത്തിൽ വിദ്വരന്റെ ഭാര്യ പ്രേമഭക്തികൊണ്ടു മതിമറന്നവളായി വസ്യംകൂടാതെ പുറത്തെക്കു വന്നു. ഇതു കണ്ടു ശ്രീകൃഷ്ണൻ തന്റെ മഞ്ഞപ്പട്ടുകൊണ്ടുള്ള ഉത്തരീയം അവളുടെ മേലിലിട്ടു. വസ്യം ധരിച്ചതിന്റെ ശേഷം അവൾ അനന്ദമഗ്നയായി ശ്രീകൃഷ്ണനെ അഗ്രപ്രവാളംദികൾകൊണ്ടു പൂജിച്ചു. കർമ്മനികൾകൂടാതെ ആശ്രമത്തിൽ വേറെ ഭക്ഷണപദാർത്ഥങ്ങൾ ഒന്നും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. ഈശ്വരൻ ഈ മാതിരി ദരിദ്ര്യം തനിക്കു വരുത്തിയല്ലോ എന്നു വിചാരിച്ച് അവൾ വളരെ വ്യസനിച്ചു. ശ്രീകൃഷ്ണനു നല്ല വെള്ളവും കുറെ കദളിപ്പഴങ്ങളും അവൾ കൊടുത്തു. ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ മുഖം നോക്കി നോക്കിപ്പരവശയായിട്ട് അവൾ ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ അടുത്തിരുന്നു സ്നേഹത്തോടുകൂടിപ്പഴം തൊലികളുണ്ടു

ശ്രീകൃഷ്ണൻ കൊടുത്തു. ചിലപ്പോൾ പഴത്തിനു പകരം പഴത്തൊലി കൊടുത്തു.

o * * * * *

അങ്ങിനെയിരിക്കുമ്പോൾ വിദ്വാനു സപഗ്രഹത്തിലേക്കു മടങ്ങി എത്തി. മനഃശാന്തതോടുകൂടിയതും അമൃതം പൊഴിയുന്നതും ആയ ശ്രീകൃഷ്ണമുഖത്തെക്കണ്ടപ്പോൾ വിദ്വാനു പ്രേമാനന്ദസമുദ്രത്തിൽ മുങ്ങിയവനായിട്ടു പറഞ്ഞു. 'ഇന്ന് എന്റെ ജന്മം സഫലമായി. എന്റെ ഗൃഹവും പരിശുദ്ധമായി. എന്റെ ഈ മനുഷ്യദേഹത്തിനും സാഫല്യം വന്നു.' പിന്നെ ശ്രീകൃഷ്ണനെ വീണ്ടും വീണ്ടും നോക്കിയപ്പോൾ ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ കയ്യിൽ പഴത്തൊലി കണ്ടു. ഇതു കണ്ടു വിദ്വാനു ഭായ്യയെശ്ശകാമിച്ചു. 'വീ! എന്താണ് പഴം പലിച്ചെറിഞ്ഞു പഴത്തൊലി തൃക്കയ്യിൽ കൊടുത്തത്?' ഇതു കേട്ടു ഭായ്യ സംഭ്രമിച്ചുണീരൂ തൃക്കയ്യിൽനിന്നു പഴത്തൊലി വാങ്ങി പലിച്ചെറിഞ്ഞു.

വ്യാസകൃതിയായ മഹാഭാരതത്തിൽ ഈ വക കഥകളുടെ പ്രസ്താവംതന്നെ കാണുന്നില്ല. നേരേ മറിച്ചാണ് പ്രസ്താവിച്ചിരിക്കുന്നത്. വിദ്വാനെ ഒരു മാന്യനും സൽപുരുഷനും ഗൃഹസ്ഥശ്രമിയും ആയിട്ടാണ് ഭാരതത്തിൽ വ്യാസൻ വർണ്ണിച്ചിട്ടുള്ളത്. ശ്രീകൃഷ്ണൻ കുരുസഭയിൽവെച്ച് ഇങ്ങിനെ പറകയുണ്ടായി. 'അന്നശുദ്ധി കൊണ്ടു മനുശുദ്ധിയുണ്ടാകുന്നു. ഞാൻ വിദ്വാനുന്റെ അന്നം മാത്രമേ കഴിക്കുള്ളൂ.' എന്നിട്ടും കൌരവന്മാർ അ

ദ്രേഘത്തിന്റെ കപ്പം ചെന്നു രത്നമയമായ ഭവനത്തിൽ താമസിക്കണമെന്നും കൌരവരാജാവിന്റെ ഭക്ഷണം സ്വീകരിക്കേണമെന്നും അവേക്ഷിക്കുകയും ചെയ്തു. 'നിങ്ങൾ എന്റെ കന്നിച്ചു വന്നതുകൊണ്ടുതന്നെ നിങ്ങൾ എന്നെ വേണ്ടപോലെ ആദരിച്ചിരിക്കുന്നു' എന്നു ശ്രീകൃഷ്ണൻ പറഞ്ഞു. കൌരവന്മാർ മടങ്ങിപ്പോയ ശേഷം വിദ്വാനൻ ശ്രീകൃഷ്ണനെ യഥാവിധി സപ്തരീക്ഷാൻ വേണ്ട ഒരുക്കങ്ങൾ ചെയ്തു. വളരെ സ്വാദുള്ളതും പലവിധത്തിലുള്ളതുമായ അന്നപാനാദികൾ ശ്രീകൃഷ്ണനു കൊടുത്തു. ശ്രീകൃഷ്ണൻ മുഖിൽ വേദജ്ഞനായ ഒരു ബ്രാഹ്മണനെ മൃഷ്ടാനം ഭക്ഷിപ്പിച്ചതിനു ശേഷം താനും തന്റെ കന്നിച്ചുള്ളവരുംകൂടി സുഖമായി ഭക്ഷണം കഴിച്ചു. എന്നാൽ കവിവരനായ കാശിദാസൻ ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. 'വിദ്വാനൻ സ്മൃതി കേട്ടു ശ്രീകൃഷ്ണൻ സന്തോഷിച്ചു കപടഭാവത്തിൽ ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു: 'വിദ്വാന! എനിക്കു വിശപ്പു സഹിക്കുന്നില്ല. നമുക്കു സല്യാപം ചെയ്യുന്നത് ഉണ്ടു കഴിച്ചിട്ടുവരും. സ്മൃതികൊണ്ട് ആരുടേയെങ്കിലും വയറു നിറയുമോ? ഭക്ഷിപ്പാൻ വല്ലതും കൊണ്ടുവരൂ. കുളികഴിഞ്ഞിട്ടു ഞാൻ ജലപാനം കഴിച്ചിട്ടില്ല.' ഇതു കേട്ടു വിദ്വാനൻ അകത്തുപോയി നോക്കിയപ്പോൾ കുറച്ചു കൊഴിഞ്ഞ അരിമാത്രം ഉണ്ടായിരുന്നു. അതു പത്നാവതി വിദ്വാനൻ കയ്യിൽ കൊടുത്തു. അതു മേടിച്ചു ശ്രീകൃഷ്ണൻ സന്തോഷത്തോടുകൂടി ഭക്ഷിച്ചു. ഇതു കണ്ടു വിദ്വാനൻ ലജ്ജിച്ചു കണ്ണടച്ചുനിന്നു പിന്നെ താൻ ഭിക്ഷ

യെടുത്തു ഭക്ഷണത്തിനു വേണ്ട അരി കൊണ്ടുവരാമെന്നു പറഞ്ഞപ്പോൾ ശ്രീകൃഷ്ണൻ അതിനു സമ്മതിച്ചില്ല. അവിടെയുള്ള പദാത്മങ്ങൾകൊണ്ടു താൻ തൃപ്തിപ്പെടുമെന്നു ശ്രീകൃഷ്ണൻ പറഞ്ഞു. പിന്നെ വിദ്വാനു കന്തിയെക്കൊണ്ടു വെച്ചിച്ചു ശ്രീകൃഷ്ണൻ സാന്ത്വകി മുതലായവരെ ഭക്ഷണം കഴിപ്പിച്ചു. അതിനുശേഷം താംബൂലവും കടുകയും വിദ്വാനു ശ്രീകൃഷ്ണാദികൾക്കു കൊടുത്തു.

ഭക്തമൂലയുടെ കർത്താവായ നാഭാജിയും കൗശീദാസനും വണ്ണിച്ചിട്ടുള്ള കഥ അർദ്ധമുതൽ സ്വയംകൃതിയാണെന്നു വിചാരിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. വിദ്വാനു അവർ പറയുന്നപ്രകാരം ദർശനായിരുന്നവെങ്കിൽ ശ്രീകൃഷ്ണനെയും അദ്ദേഹത്തിന്റെ കന്നിച്ചു വന്നവരെയും ചതുർവിധമായ ഭക്ഷണപദാത്മങ്ങളെക്കൊണ്ടു സല്ക്കരിക്കാൻ വിദ്വാനു ഒരിയ്യലും കഴികയില്ലായിരുന്നു. എന്നാൽ വിദ്വാനു സന്യാസിച്ചവകണമെന്നു ആഗ്രഹം ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. 'കരു ദിവസത്തിനുള്ള അഹാരപദാത്മം കയ്യിലുണ്ടെങ്കിൽ പരമസുഖമായി. ആ സുഖത്തിനോടു പരിക്കുമ്പോൾ രാജാവിന്റെ പദവികൂടിത്തുല്ക്കമായി വരുന്നതാണ്.' എന്ന് അദ്ദേഹം പലപ്പോഴും പറഞ്ഞിരുന്നു. വിദ്വാനു ഏറ്റവും വിനയമുള്ളവനായിരുന്നു. അദ്ദേഹം തൃണംപോലെ താഴ്മയുള്ളവനും വൃക്ഷത്തിനെപ്പോലെ സഹനശക്തിയുള്ളവനും ആയിരുന്നു. താൻ മാനം നശിച്ചില്ലെങ്കിലും അദ്ദേഹം മറ്റുള്ളവരെ വേണ്ടപോലെ മാനിച്ചുവന്നിരുന്നു.

അശ്വമേധയാഗം കഴിഞ്ഞതിനു ശേഷം യുധിഷ്ഠിരമഹാരാജാവിന് അമ്മയായ കന്തിദേവിയേയും പലിയച്ഛനായ ധൃതരാഷ്ട്രരേയും വിതൃച്ഛനായ ഹിദമ്പനേയും കാണാൻ വളരെ ആഗ്രഹമുണ്ടായി. അതിനു വേണ്ടി അദ്ദേഹം ഏകാകിയായി വാത്തിലേയ്ക്കു പോയി. അവിടെച്ചെന്ന് അമ്മയേയും പലിയച്ഛനേയും നമസ്കരിച്ചു. ധർമ്മമാവായ ഹിദമ്പനേയും കാണാതെ വ്യഗ്രചിത്തനായിട്ട് അദ്ദേഹം ധൃതരാഷ്ട്രരോട് 'അച്ഛ! വിദ്വരൻ ഏടിടെയാണ്' എന്നു ചോദിച്ചു. ധൃതരാഷ്ട്ര പഠഞ്ഞു: 'പത്നി! വിദ്വരൻ ഉഗ്രതപോവ്രതം അനുഷ്ഠിച്ച സുഖത്തോടുകൂടി ഇരിക്കുന്നു. മറ്റുള്ള ഭോഗ്യവസ്തുക്കളെല്ലാം ഉപേക്ഷിച്ചു വിദ്വരൻ കേവലം വായുഭക്ഷണംകൊണ്ട് ഉപജീവനം കഴിക്കുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശരീരം നന്നേ കൃശമായിരിക്കുന്നു. ഏല്പാസ മയത്തും അദ്ദേഹത്തിനെക്കാണാൻ സാധിക്കുന്നില്ല. അദ്ദേഹം ഇന്നപ്പോൾ ഇന്നു ദി.കിലുണ്ടാവുന്നമന്നരിയാനം കഴിയുന്നില്ല. ചിലപ്പോൾ ഒരു ഭ്രാന്തനെപ്പോലെ ഇവിടെ വരും. ഉടനെതന്നെ ഇവിടെനിന്നു പോവുകയും ചെയ്യും. ചിലപ്പോൾ കാട്ടിൽകൂടിസ്സഞ്ചരിക്കുന്ന ബ്രാഹ്മണർ അദ്ദേഹത്തെക്കാണാറുണ്ട്' ഇങ്ങിനെ ഓരോന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ ജടാധാരിയും കൃശനും നഗ്നനും മലിനദേഹത്തോടുകൂടിയവനും മഹാത്മാവുമായ വിദ്വരനെ യുധിഷ്ഠിരൻ ദൂരത്തായിക്കണ്ടു. വിദ്വരൻ യുധിഷ്ഠിരനെ കണ്ട മന്ത്രയിൽ വനമദ്ധ്യത്തിൽ പ്ര

വേശിച്ചു. യുധിഷ്ഠിരൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പിന്നാലെ പോയിത്തുടങ്ങി. വിദ്വാനെൻറെ കല്പമെത്താൻ കഴിയാതെ യുധിഷ്ഠിരൻ വിളിച്ചു പറഞ്ഞു. 'മോ വിദ്വാ! ഞാൻ അങ്ങയുടെ ഏറ്റവും പ്രിയനായ യുധിഷ്ഠിരനാണ് കട്ടിക്കാലം മുതൽക്കു ലാളിച്ചുവളർത്തി ഞങ്ങളെ രക്ഷിച്ചു അങ്ങ് ഇപ്പോൾ ഇത്ര നിർദ്യനായിത്തീർന്നത് എന്തുകൊണ്ടാണ്? അല്പം നിൽക്കൂ; അങ്ങയോടു സംസാരിച്ചു ഞാൻ പരിത്രപ്തനാവട്ടേ അങ്ങയുടെ ദർശനംകൊണ്ടു ഞാൻ പരിശുദ്ധനായി ഭവിക്കട്ടെ.' തദനന്തരം വിദ്വാനെൻറെ ആവനത്തിൽ നിർജ്ജനമായ ഒരു സ്ഥലത്തു ചെന്നു ഒരു വൃക്ഷത്തിന്റെ ചോട്ടിൽനിന്നു. മഹാബുദ്ധിമാനായ യുധിഷ്ഠിരൻ ആകൃതി മാത്രം ശേഷിച്ചുപറും ഏറ്റവും കൃശനുമായ വിദ്വാനെൻറെ മുഖിൽ ചെന്നുനിന്നു. താൻ യുധിഷ്ഠിരനാണെന്നും പറഞ്ഞു വിദ്വാനെൻറെ യഥാപിധി പൂജിച്ചു. വിദ്വാനെൻറെ സമാധിയിലിരുന്ന കണ്ണിക അനക്കാതെ യുധിഷ്ഠിരനെത്തന്നെ നോക്കിക്കൊണ്ടിരുന്നു. യോഗശക്തികൊണ്ടു യുധിഷ്ഠിരനെൻറെ ദേഹത്തോടു തന്റെ ദേഹവും പ്രാണനോടു തന്റെ പ്രാണനും ഇന്ദ്രിയങ്ങളോടു തന്റെ ഇന്ദ്രിയങ്ങളും ചേർത്തു. ആ സമയത്തു വിദ്വാനെൻറെ ആളിക്കത്തുന്ന തീയ്യിനെപ്പോലെ തേജസ്സോടുകൂടിയവനായിരുന്നു. തൽക്ഷണംതന്നെ തുറിച്ചു ജീവസ്സില്ലാത്ത കണ്ണുകളോടുകൂടിയതും ജീവൻ പോയതുമായ വിദ്വാനെൻറെ ശരീരത്തെ ധർമ്മപുത്രൻ കണ്ടു. തനിയ്ക്കു പൂർവ്വം ധികമായ ധനവും ബലവും ഉണ്ടായതായി യുധി

ഏകദേശം തോന്നി. വിദ്വേഷന്റെ ശവസംസ്കാരം ചെയ്യേണമെന്നുള്ള ആഗ്രഹത്തോടുകൂടി യുധിഷ്ഠിരൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ദേഹം ദഹിപ്പിക്കാൻ ശ്രമിച്ചു. അപ്പോൾ താഴെ പറയുന്നപ്രകാരം അശരീരിവാക്കുണ്ടായി. 'മഹാരാജാവേ! വിദ്വേഷന്റെ ദേഹം ദഹിപ്പിക്കരുത്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ദേഹം ഇവിടെത്തന്നെ ഇരിക്കട്ടെ. അതുകൊണ്ട് അങ്ങയ്ക്കു ശുഭംവരും. ഈ പ്രദേശത്തിനു വൈകുണ്ഠനം എന്ന പേരുണ്ടായിവരും യതിധർമ്മം പ്രാപിച്ച ഇദ്ദേഹത്തിനെപ്പറ്റി വൃന്ദനിക്കുന്നത് ഉചിതമല്ല.' യുധിഷ്ഠിരൻ തന്റെ ഉദ്യമത്തിൽനിന്നു വിരമിച്ചു യുതരശ്ഠിന്റെ അടുക്കൽച്ചെന്ന് ഉണ്ടായ വിവരങ്ങളെല്ലാം പറഞ്ഞു.

അന്നത്തെ രാത്രി അവരെല്ലാവരുംകൂടി സൽക്കമാലാപന്ദരം ചെയ്തുകൊണ്ടു കഴിച്ചുകൂട്ടി പിറ്റേ ദിവസം വൃന്ദസമഹർഷി ശിഷ്യന്മാരോടുകൂടി അവിടെ എഴുന്നള്ളി. യുതരശ്ഠി യുധിഷ്ഠിരൻ മുതലായവരോടു കൂടെ ലപ്രശ്നങ്ങൾ ചോദിച്ചു. യുതരശ്ഠി വൃന്ദസമഹർഷി ശിഷ്യന്മാരേയും യഥാവിധി പൂജിച്ചിരുന്നു. വിദ്വേഷൻ യോഗശാസ്ത്രികൊണ്ടു യുധിഷ്ഠിരനിൽ പ്രവേശിച്ചു മോക്ഷമടഞ്ഞ വിവരം താൻ മനസ്സിലാക്കിയിരിക്കുന്നു എന്നു വൃന്ദസർ അവരോടു പറഞ്ഞു. വിദ്വേഷനെപ്പറ്റി വൃന്ദസമഹർഷി ശിഷ്യർ ആവശ്യമില്ലെന്ന് അദ്ദേഹം യുധിഷ്ഠിരനോടു പറഞ്ഞു. 'മോക്ഷമടങ്ങിയവന്റെ ശവം നിമിത്തം ധർമ്മരാജാവു വിദ്വേഷനായിട്ടു ഭൂമിയിൽ അവതരിച്ചു. അ

ആം വിദൂരനും ധർമ്മരാജാവിന്റെ അംശഭൂതന്മാരാണ് എന്ന് അങ്ങൻ്റെ അറിയുന്നില്ലേ? വിദൂരൻ്റെ തേജസ്സു പുറത്തേക്കു വന്ന മാത്രയിൽത്തന്നെ അങ്ങയുടെ ദേഹത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു.

‘മാണ്ഡവ്യശരപാലിസവൈധയോർവിദൂരതാംഗതഃ
മഹാബുദ്ധിർമ്മായോഗീമഹാത്മാസുമഹാമനഃ.
ബ്രഹ്മസ്ഥിതിർവ്യാദേവേഷുശുക്രോവാപ്യസുരേഷു ച
നതഥാബുദ്ധിസമ്പന്നോയഥാസപുരുഷഷ്ടഭഃ

* * *

യോ ഹിധർമ്മഃസവിദൂരോവിദൂരോയഃസപാണ്ഡവഃ
സഹൃദരാജൻദൃശ്യന്തേപാണ്ഡവഃപ്രേഷ്യവൽസ്ഥിതഃ
പ്രവിഷ്ടഃസമഹാത്മാനംഭ്രാന്തതേബുദ്ധിസമ്മതഃ
ദൃഷ്ട്വാമഹാത്മാനകൗന്തേയമഹാഃയോഗബലാനപിതഃ.’

ധാർമ്മികനും സിദ്ധയോഗിയും തത്പരനായിരുന്ന ആയ വിദൂരൻ മരണത്തെ ജയിച്ചു വായുഭക്ഷണം ചെയ്തു കാട്ടിൽ സഞ്ചരിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. യുധിഷ്ഠിരനെ കണ്ടു കിട്ടിയപ്പോൾ തന്റെ ആത്മാവിനെ അദ്ദേഹം യുധിഷ്ഠിരനിൽ സമർപ്പിച്ചു. ഇതിനെതന്നെയാണ് ഇച്ഛാമൃതി എന്നു പറയുന്നത്. ഈ ലോകത്തിൽ വിദൂരനൊഴിച്ചു് ഈ മാതിരി മരണം ആർക്കാണ് ഉണ്ടായിട്ടുള്ളത്? അതുകൊണ്ടു വിദൂരൻ്റെ ദേഹത്യാഗസമയത്തു ദേവഗണങ്ങൾ പുഷ്പവൃഷ്ടി ചെയ്യുകയും അപ്ലാസ്ട്രികൾ ജയജയഘോഷത്തോടു കൂടിപ്പാടുകയും ചെയ്തു.

ജയജയധമ്നരാജസുകലശ്ശണസംഗം -
 സുകലസ്ത്രമധ്യുവോൻസുകലസുഖ ഞുകര -
 ജഗജ്ജീവപരംഗതിതപംഹിരേഖാചാരവതേ
 ജയജയധമ്നരാജജീവഗണസഹചര -
 തപംഹിരേജീവസഹായാവതരധമ്നകൃപന്തം
 ജയജയധമ്നരാജസമദിദിണ്ഡധര.

* * *

ജയജയധമ്നരാജമാതകാരീന്ദസ്യവര
 ജയജയധമ്നരാജവിദ്വരരൂപസുന്ദര!

സമാപ്തം

